Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

IB SKOVFOGED LAURSEN

AALBORG

i festlige og farlige tider

NORDJYSK LOKALHISTORIE FRA 1945 - 1990

Giv turister hele barmen

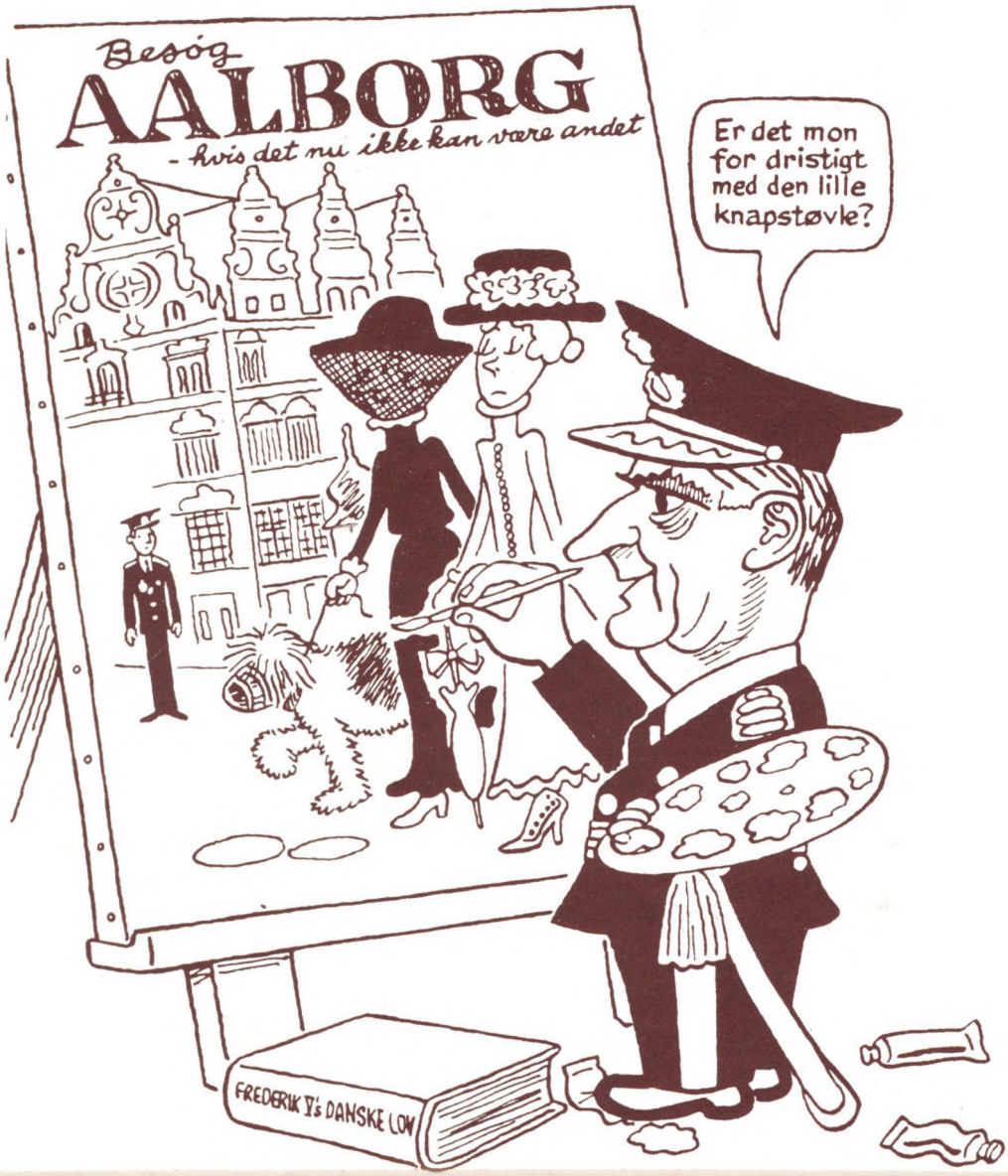

– mener Aalborg Turistforenings formand, fru Louise Støtt. Men Aalborgs politimester, Elmar Nyborg, synes noget andet.

AALBORG I FESTLIGE OG FARLIGE TIDER

AALBORG I FESTLIGE OG FARLIGE TIDER
- Nordjysk lokalhistorie fra 1945 - 1990

© Ib Skovfoged Laursen
Jupitervej 6
9200 Aalborg SV
Tlf. 98 18 30 12

Bogen er sat med English Times hos
FP-grafik, Aalborg, tlf. 98 14 32 92
og trykt hos Handelstrykkeriet, Aalborg

1. oplag, oktober 1998

ISBN 87-985718-4-2

Tidligere udkom af samme forfatter:

1994 "Vejgaardbogen" (Udsolgt)

1995 "Det gamle Aalborg på vrangen" (Udsolgt)

1996 "Vejgaardfolk og Nr. Tranders Bønder
(Få eksemplarer tilbage)

1997 "Duller, tyveknægte og knippelsvingere"
Aalborg fra ca. 1850 til 1940.

IB SKOVFOGED LAURSEN

AALBORG

i festlige og farlige tider

NORDJYSK LOKALHISTORIE
FRA 1945 - 1990

EGET FORLAG

Tak til dem, der medvirkede

En speciel tak til Unibank A/S, Aalborg, som har støttet bogens udgivelse med et pænt beløb.
Det samme skal siges til PFA Pensions Aalborg afdeling, som ligeledes gav økonomisk hjælp. Det kan være svært at få en lokalhistorisk udgivelse til at hænge økonomisk sammen.

Mine gamle kolleger og efterladte efter samme hjalp til med, hvad de havde af billeder, og der var endda dem, der "vred hukommelsen" for at gøre fortiden så autentisk som muligt.

Jeg har bestræbt mig på kun at gengive, hvad der allerede har været offentligt tilgængeligt. Det er dog blevet til en hel del baggrundsoplevelser, som ikke tidligere har været fremme. Men indtil vor død skal vi jo som gamle fagfolk respektere vor tavshedspligt. Og det gør vi så.

Lokalhistorisk Arkiv og bibliotekerne hjalp, hvor de kunne, og beviser således, at de er deres opgave voksen.

Måske skulle det også nævnes, at Aalborg Stiftstidendes pressekorps - her ikke mindst pressefotograferne - aldrig var vanskelige at have med at gøre. De er på afgørende måde med til at dokumentere fortiden. Tak for det.

Jeg har bestemt mig på, i så høj grad som det var muligt, at undlade at rive gamle sår op. Det gælder såvel ofre som gerningsmænd, der forlængst har sonet deres brøde. Helt kan det ikke undgås. Der er hændelser, som er gået over i historien, og som ikke let glemmes.

Sidst men ikke mindst en tak til de aalborgensere, der har berettet om, hvad de så, hørte og oplevede. Uden dem var det afgjort blevet en dårligere bog.

Anvendt litteratur:
"Fra det glade Aalborg"
- Lion's Club, Aalborg 1970.
Restauratør Jørgen Steffensens
jubilæumsskrift, 1992.
Aalborgs dagspresse,
samt dele af landspressen.

Indhold

Forord....8

Opgør med et mareridt....10

Fredens tømmermænd....29

Byens ansigt ændres....32

En klog pige kommer til byen....40

Provinsbønder på politiskole....52

Det glade Aalborg....62

Vi blev så rige - så rige....82

Den uregerlige ungdom....94

Røverier blev et modefænomen....106

Pressens rolle....120

Voldens århundrede....126

Aalborg i festlige og farlige tider

En mærkelig selvmodsigende overskrift. Kan noget være både festligt og farligt på en gang.

Ingen dansk generation har som efterkrigsgenerationen oplevet flere gennemgribende udviklinger, som på mange måder vendte op og ned på det, vi kalder for vor livsstil.

Nogen har sagt: "Vi blev rige, men åndeligt og mentalt fattigere. Vi var bundne og hæmmede på grund af stive og forstenede opfattelser af f.eks. opdragelse og udvikling. Men 60'ernes opgør med de gamle autoriteter med stor personlig frihed til følge medførte alligevel, at mange forslugte sig på den store frihed i opdragelse og samværsformer. Adskillige tænkte i det stille, at man var da mere sikker, da autoriteterne var grundfæstede.

Frihed var i mange år et slagord, men en præst talte ligefrem om "den farlige frihed". Var han en forbenet, forældet autoritet, der bare ikke forstod sin tid..... eller?

Men efterkrigstiden gav vitterlig mere af alt det, mange generationer higede efter. Tiden bragte en udvikling med sig, som gjorde livet for gennemsnitsborgeren mere festligt og spændende med gode boliger, charterrejser, flere rettigheder og penge til mere af alt det sjove.

Det farlige kom forbavsende nok som et biprodukt af dette nye hektiske, men festlige liv. Sociale problemer og ikke mindst samlivsproblemer myldrede frem, og i 90'erne taler man om en Fontex-generation, der er præget af usikkerhed og mangel på indre harmoni.

Alligevel vil ingen af os undvære de mange fremskridt, selv om det moderne festlige samfund ind imellem skræmmer os, på grund af dets uberegnelighed. Alt det farlige - kriminalitet - usund stress på grund af bl.a. store hverdagskrav - åndelig rådvildhed og ind imellem mangel på mental styring lever vi med som et mere eller mindre nødvendigt biprodukt af et festligt liv.

Jeg har forsøgt i denne bog i tekst og billeder at grave nogle af de mest typiske udviklingstendenser frem, som også er

hændt i Aalborg. Jeg er vel vidende om, at mine valg er præget af, at jeg er gammel politimand, og at de kun er en meget lille del af en stor helhed.

Aalborg blev i efterkrigstiden og indtil i dag til en by, der har meget at tilbyde sine borgere. Men den har også storbyens svagheder. For mange af os er Aalborg alligevel stedet, hvor vi har vor rod og den er stedet, hvor vi har de bedste muligheder for at fastholde livsmodet og finde tryghed, - nok fordi Aalborg nu engang er VOR BY!

Den gamle "skriverkarl" Svend Frisk, som i 1927 skrev i Aalborg Stiftstidende, gav dengang en karakteristik af Aalborg.

Holder den endnu?

Aalborg er en knytnæve så hård,
at den gør ondt,
og et håndtryk så blidt,
at det fanger - for livet.

Aalborg er både vampyren
med de malede læber,
og den blide danske trofaste pige
med de kys,
der lover en kærlighed for livet.

Den er en by blandt andre
- men ikke som andre.
Storby og småby i et,
men ikke halvt af hvert!

Ib Skovfoged Laursen

Opgør med et mareridt

Politiets arbejde med retsopgøret efter 2. verdenskrig

I september 1943 kaldtes der til møde i Berlin hos chefen for SS og SD m.v., Heinrich Himler, som var den, der styrede sikkerheden i besatte områder. Hans instrument til dette var SS med dens mange forskellige afdelinger.

2. verdenskrig var på vej ind i slutfasen. I august måned 1943 havde Adolf Hitler på et førermøde fået meddelelse om, at "smørstaten" Danmark var begyndt at lægge kursen om. Der var nu ingen samarbejdsregering til at garantere en tålelig sameksistens, og Danmarks modstandsbevægelse blev mere og mere pågående og skarp.

Alle vidste, at "smørlandet" og dets modstandsbevægelse ikke på nogen måde kunne true det tyske militærapparat. Men man havde erfaringer fra andre besatte lande - bl.a. Frankrig for, at en modstandsbevægelse kunne være ret så irriterende, især hvis et land skulle forsvares mod en invasionsstyrke. Modstandsbevægelsen kunne være invasionsstyrken til stor hjælp, blot ved bagfra at sprænge/afbryde forsyningslinjerne i kritiske perioder.

Det fremgik efter krigen af tyske mødereferater, at den tyske overkommando ikke var fremmed overfor, at danske vestvendte kyster kunne blive invasionsområder. Det blev de som bekendt ikke, men da vi begyndte at rasle lidt med lænken bl.a. i august 1943, kom det som ordre fra Hitler, at terror skulle besvares med terror. Manden, der blev udset til at belære danskerne om, hvad krig også kunne være, var SS-Sturmbannführer Otto Friedrich Alexander Schwerdt, som i Berlin SS-hovedkvarter var næstkommanderende i den afdeling, der blev ledet af den berømte flyver og SS-mand Scorzeny.

Det var ham, der samme år med fly havde befriet den italienske diktator Mussolini fra sit fangenskab i Italien. En helt fantastisk aktion, som Otto Schwerdt efter sigende deltog i. Schwerdt var ikke en hr. "hvem som helst". Han var soldat til fingerspidserne, og var kendt for sin totale hensynsløshed. Under retsopgøret i Danmark sidst i 40'erne, hvor han sad fængs-

let, aftvang han sig på sin vis en del respekt, fordi han uden at kny stod inde for de handlinger, han beviselig havde været med i.

Hvis det var muligt, prøvede han at beskytte sine medarbejdere i retsopgøret, mens han selv gerne fremstod som slet og ret soldat, hvis opgave det var at bekæmpe fjenden, også med terror. Skulle der øves terror i Danmark i de sidste besættelsesår, så kunne vi dårligt havde fået tildelt en værre bøddel end Schwerdt. Og dog.

Sidst på 1943 samlede han en gruppe tyske SS-folk omkring sig og knyttede hertil en række danske medløbere, hvoraf de værste nok var den såkaldte Brøndum-gruppe, som bestod af 10 mand, som alle havde været i tysk tjeneste bl.a. på østfronten. Herom senere.

Schwerdts gruppe gik under navnet "Peter-Gruppen", og gruppens leder Otto Schwerdt gik under dæknavnet "Peter Schäffer". Man valgte mærkværdigt nok taktikken, at gruppen skulle arbejde i hemmelighed, d.v.s. man gav sig ikke til kende. Man foregav så tit som muligt, at det var modstandsbevægelsen eller andre, som stod bag handlingerne. Denne taktik afveg en del fra det, man gjorde i andre besatte lande, hvor man bestemt ikke lagde skjul på, hvem der lagde navn til terror e.l. Måske ville man give det udseende af, at Danmark stadig var en forhandlingsvillig samarbejdspartner.

Inden "Peter-gruppen" gik i opløsning i majdagene 1945, havde gruppens virksomhed kostet ca. 145 danske menneskeliv, og der var ødelagt værdier for 100 millioner.

Schwerdt var selv i front, når der skulle aktioneres. Omkring nytårstide 1944 deltog han i mordforsøget på redaktør Chr. Damm. Han affyrede selv det ene af de dræbende skud mod Kaj Munk i januar 1944. Han stod i spidsen for sprængningen af eksprestoget ved Hobro den 9. oktober 1944.

Især i efteråret 1944 blev der foretaget en lang række sprængninger og gengældelsesdrab i det nordjydske, som alle blev gennemført af Peter-gruppen og dens undergrupper. De kom som en slags straf for tilsvarende handlinger foretaget af den danske modstandsbevægelse.

Ordren fra Berlin gik på, at for hver tysker eller tysk medarbejder, der blev dræbt, skulle der dræbes 5 danske statsborgere.

Attentatet mod Hobro-ekspressen var hævn for bombning af et tysk troppetransporttog, hvor 30 soldater efter sigende

Aalborg Stiftstidende

B - Udgave

178. Aargang — Mandag Aften den 9. Oktober 1944 — Numer 274

Ti dræbt ved Bombe-Eksplosion i Eksprestoget til Aalborg i Aftes

Bomber var anbragt i Togets forreste Personvogne; en af dem eksploderede mellem Hobro og Doense

Skud i Toget før Eksplosionen?

AALBORG-EKSPRESEN blev i Aftes ramt af en frygtelig Katastrofe umiddelbart Nord for Hobro Station. Der skete en voldsom Eksplosion i Togets forreste Passagervogn, og 10 Rejsende blev dræbt, medens cirka 30 saaredes, deraf fem alvorligt. Attentatet var fra Gerningsmændenes Side lagt endnu større an, idet der ogsaa var anbragt Sprængladninger i den efterfølgende Waggon, men de eksploderede ikke.

Byttede Plads - og blev reddet

Kort efter at Katastrofen var sket, kom en Dame ind i en af de bageste Vogne. Hun havde sammen med sin Mand siddet i den forreste Vogn. Manden var nu kørt bort i Ambulance, og hun var stærkt chokeret. Hun havde ikke nogen Erindring om, hvad der var sket.

Aalborg Stiftstidendes forsidehistorie den 9. oktober 1944.

skulle være omkommet. Hævnen skulle således være drab af mindst 150 danskere, hvis regnestykket skulle gå op.

Der fandt forud for sprængningen af Hobro-ekspressen et møde sted i Århus hos SS-lederen for hele det jyske distrikt. Han hed Schwitzgebel, og var hvad rang angår nok sidestillet med Schwerdt. Schwitzgebel forlangte, at hele toget skulle sprænges d.v.s., der skulle anbringes bomber overalt i toget. Men Schwerdt var ikke enig heri, og det blev derfor nødvendigt at ringe lederen af SS-Danmark op - Bovensieben, og enden på diskussionen blev, at man skulle nøjes med at aktivere bomber i togets 1. klassevogn, hvilket så skete. Hvad grunden var til Schwerdts tilbageholdenhed vides ikke. Men det kunne være, at det ikke var Schwerdts livret, dette med den camouflerede terror. Han var så

meget soldat, at han hellere viste sin evne til grusomhed ved med større eller mindre glæde at fremtræde som vaskeægte terrorist, og ikke som en simpel snigmorder. At dette stort set gik ud på ét er en anden sag, men sådan så en rigtig SS-soldat sikkert ikke på det.

Sprængningen af toget, som fandt sted ca. 3 km. nord for Hobro ved Tobberup, ødelagde totalt 1. klassesvognen og 10 mennesker blev dræbt og 50 såret. Var bomberne også sprængt i vognen med 2. klasses passagerer, havde konsekvenserne nærmest været uoverskuelige, idet disse vogne var endnu mere tætpakkede. I det hele taget blev gengældelseslinjen med forholdstallene 1 til 5 aldrig gennemført.

Det forekommer indlysende, at Otto Schwerdt var en af de krigsforbrydere det danske justitsvæsen gerne så i anklageskranken efter krigen.

Men han havde ved krigsafslutningen, som mange andre ledende tyskere, held til at skjule sig blandt menige tyske soldater, der traskede mod ruinlandet. Schwerdt havde hovedkvarter i København, og var sammen med en anden kendt SS-mand, Kriminalrat Erik Bunke. Denne Bunke forsvandt også, og til Tyskland medbragte de Bunkes danske sekretær, som var kæreste med Schwerdt.

Begge blev eftersøgt for omfattende krigsforbrydelser begået i Danmark.

I 1947 eller 1948 gav eftersøgningen bonus, idet det allierede militærpoliti kunne meddele det danske politi, at man havde sporet Bunke og hans sekretær til en adresse i Stuttgart.

Det danske politi sendte folk til Stuttgart, hvor amerikanerne stillede millitærpoliti til rådighed ved anholdelsesaktionen.

Mens amerikanerne stormede huset forfra, hvor de eftersøgte skulle være, dækkede det danske politi det bagfra. Det viste sig at være en klog disposition, for amerikanerne fandt ikke Otto Schwerdt, da de gik ind forfra, men de danske politimænd opdagede ham på husets tag. De åbnede ild mod ham, hvorefter han kravlede ind igen, og her tog amerikanerne imod ham. De slog ham ned, inden han fik mulighed for at gøre brug af en giftampul, han havde på sig. Den indeholdt cyankalium.

Schwerdt var vel nok den person, man længst tid havde ventet på, idet han var nøglepersonen, som måtte tage det største ansvar for terroren i 1944 og '45, evt. sammen med Bovensieben.

Det blev nogle travle måneder med efterforskning, inden Schwerdt ved Københavns byret i 1949 blev dømt til

Lederen af Gestapo i Aalborg fra efteråret 1944 til befrielsen i maj 1945 Kriminalrat/Hauptsturmführer Fritz Karl Frantz Bolle, født den 5. oktober 1901 i Hannover. I princippet stadig eftersøgt sigtet for drab, sprængninger o.l. foretaget i Aalborg.

I en udrykningsvogn magen til denne flygtede Bolle og en del af hans mænd op i Nordjylland medbringende 3 danske gidsler, som dog overlevede.

døden, men Østre Landsret ændrede året efter dommen til fængsel i 24 år.

På dem der tog det tunge læs med modstandsarbejdet under krigen, for slet ikke at tale om ofrene, virkede det nok både meningsløst og egentlig lidt komisk, at terroristen Schwerdt allerede i 1953 blev løsladt sammen med Bovensieben, og sendt retur til Tyskland, som omkring det tidspunkt var ved at blive vor samarbejdspartner inden for Nato. Dødsfjenderne var blevet til rigtige venner.

Når man fulgte med i dagspressen i 1948 og '49, da de udenlandske krigsforbrydere var for retten i Danmark, så var sagerne efterhånden kun omtalt inde i bladene, for interessen blandt almindelige mennesker var stærkt dalende. Folk havde været hvidglødende af raseri, da vore danske medløbere blev dømt i 1946 og '47,

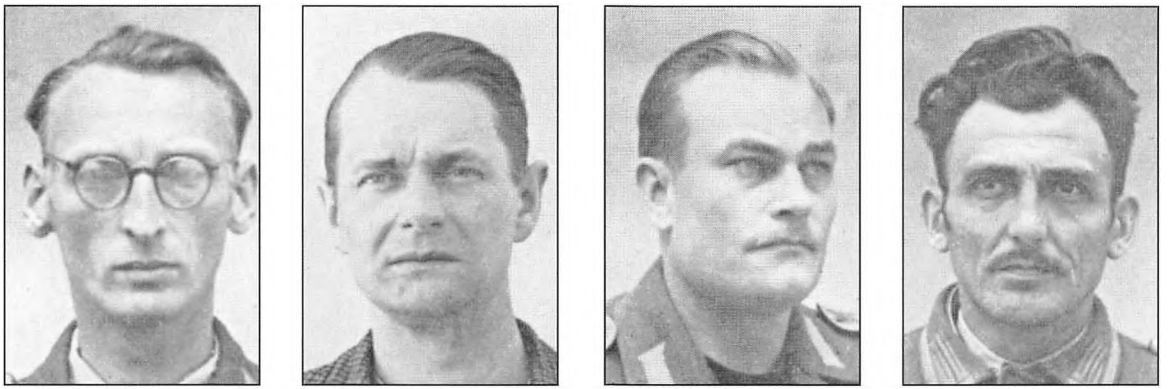

4 af Bolles håndgangne kolleger, som alle blev pågrebet og straffet i Aalborg i årene 1945-1947.

hvilket medførte hårde straffe lige fra dødsstraf til lange fængselsstraffe, men der var ligesom ikke mere "krudt" tilbage, da de hårde SS-drenge skulle stå til regnskab. Alle stirrede nu øst på efter fremtidens fjende.

Samtidig med, at Schwerdt begyndte sin virksomhed som omrejsende terrorist først på året 1944, skiftede tyskerne også ud i personalet på de store faste tjenestesteder, hvor der bl.a. var gestapofolk. Dette gjaldt for Aalborg, hvorfra indsatsen styredes i hele Nordjylland.

Indtil 1. oktober 1944 var personalet hos Gestapo i Aalborg gennemgående tidligere politifolk, hvoraf en del også havde været politifolk i det civile - bl. a. i Hamborg. Men de blev nu anset for at være for svage til at gennemføre den nye linje, der skulle kue modstandsbevægelsen i Nordjylland.

Man importerede derfor ca. 100 SS-mænd fra Toulouse i Frankrig, hvor de havde fået meget stor erfaring i at få folk til at tale om det, de helst ville holde mund med. Deres metoder havde gennemgående været anvendelse af den rå vold.

En del af holdet blev sendt til Aalborg, hvor Kriminalrat, Hauptsturmführer Fritz Bolle oprettede sit hovedkvarter i Højskolehjemmet på Boulevarden.

Her huserede de indtil befrielsen i maj 1945, og det blev måneder, som nordjyderne aldrig bør glemme, og mange ikke kan glemme.

Bolles folk betegnedes som bøller, og det var de. Her skal ikke opregnes, hvad de lavede, for det er allerede beskrevet for

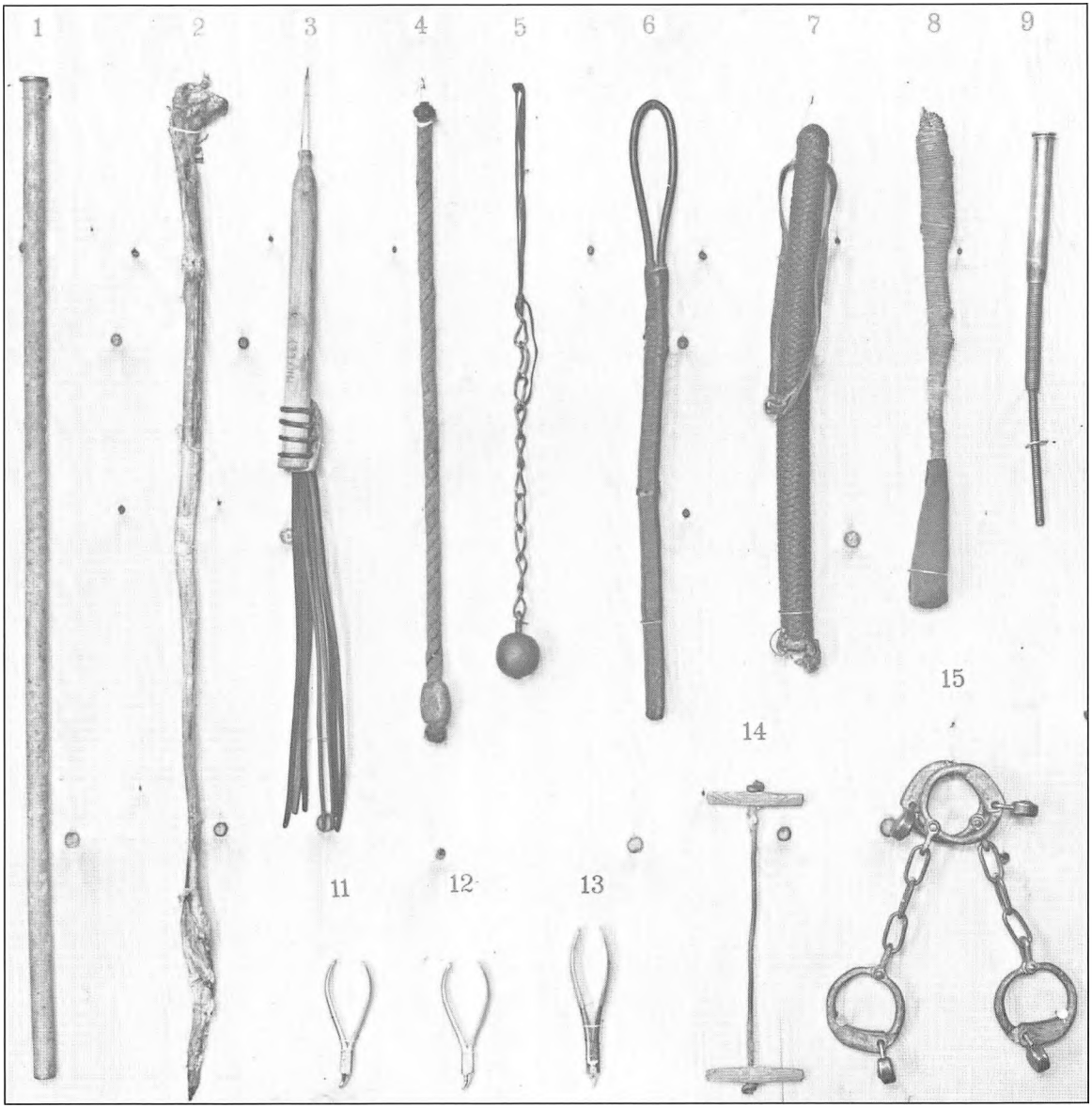

Torturredskaber fra Gestapo i Aalborg.

længst i andre bøger, men tortur og drab hørte til dagens orden, og da retsopgøret satte ind efter befrielsen i 1945, kunne der laves et langt anklageskrift med drab, tortur, sabotage m.v.

Aalborg politi skulle selvfølgelig forestå opklaringsarbejdet vedr. forbrydelser begået i Aalborg, og der forestod nogle travle måneder i foråret og sommeren 45, hvor anholdelserne skulle finde sted. Det gik egentlig ganske let med at finde de danske håndlangere, mens det var noget sværere f. eks. at få hold i Bolles gestapofolk.

Allerede på befrielsesdagen stak tyskerne af i en af politiets store udrykningsvogne, idet de medbragte 3 danske fanger som gidsler. Gruppens gestapofolk skiltes et sted oppe i Vendsyssel, og de danske gidsler slap fri, og der gik nu nærmest panik i de hårde drenge fra Højskolehjemmet. Nogle blev hurtigt pågrebet, andre begik selvmord, mens andre klædte om i almindelige værnemagtsuniformer, og blandede sig med soldater, der var ved at tænke på at tage til Tyskland for at se efter, hvad der var tilbage af deres familier.

Modstandsbevægelsen og politiets ønskefange nr. 1 i Nordjylland var Kriminalrat, Hauptsturmführer Fritz Karl Frantz Bolle, født den 5. oktober 1901 i Hannover.

Fra nu af forsøger vi at følge Bolles spor. Han var den 4. maj 1945 en stærkt eftersøgt person. Bolle kunne gøres hovedansvarlig for det terrorregime, han og hans mænd udøvede i Nordjylland stærkt støttet af den omrejsende Otto Schwerdt.

Man ved med sikkerhed, at Bolle var i Frederikshavn tidligt om morgenen den 5. maj 1945. Han gav her nogle af sine mænd ordre til at tilslutte sig værnemagten.

Senere på dagen kørte han ud til vestkysten, hvor han skiftede til værnemagtsuniform. Han tilsluttede sig formentlig regiment nr. 590 eller 591 og fulgtes med dem til fods langs vestkysten til Sæd, hvor de krydsede grænsen. Han havde forsynet sig med falske soldaterpapirer.

Det var lykkedes terroristen, drabsmanden Fritz Bolle at vende tilbage til fædrelandet og det uden at pådrage sig så meget som en skramme. Dog har fødderne nok været ret ømme, for Kriminalraten var ikke vant til at gå særlig lange ture.

Bolle blev naturligvis efterlyst i de 4 besættelseszoner, og det fremgik hurtigt, at de franske myndigheder i Toulouse også gerne så ham i anklageskranken, idet han var anklaget for talrige mord der.

Men Bolle blev ikke fundet. Der var i

Overvundne tyske soldater på vej gennem Aalborg. Bolle iklædte sig den 5. eller 6. maj en tysk værnemagts-uniform og blandede sig med almindelige tyske soldater, der langs vestkysten søgte mod hjemlandet.

de år mange prominente nazister, der havde gjort sig usynlige, og det er en kendsgerning, at der fandtes adskillige flugtruter, som var reserverede især for de tunge drenge inden for SS.

Der fandtes formentlig krigsforbrydere, der vægtedes større end Bolle, men i 1947 blev der fra dansk side gjort forsøg på at finde både Bolle og Schwerdt, som temmelig sikkert gemte sig et eller andet sted i Tyskland.

Man vidste en del om Bolles familie og familieliv.

Bolle var nemlig gift med Liselotte, som var datter af en anset og pæn fabrikant, der havde fabrik i Krefeld i Ruhrdi-

striktet. Der foruden havde han en stor varieté i Krefeld.

Frk. Liselotte har været en meget flot og pæn tysk pige, som oven i købet i 1938 eller '39 blev "frk. et eller andet" i Ruhrområdet. Det forekommer lidt mærkeligt, at hun omkring krigsudbruddet faldt for den 19 år ældre Kriminalrat og Sturmbannführer Fritz Bolle. Men han har sikkert i 1940 taget sig vældig godt ud i sin sorte SS-uniform med tilhørende sorte velpudsede skindstøvler. De blev gift, og deres datter blev født i Krefeld.

I september 1947 blev der sendt 2 mand fra Rigspolitichefens efterretningsafdeling til Tyskland for at søge efter bl.a. Bolle.

Det var sikkert en besværlig sag, idet Tyskland som bekendt var delt op i 4 besættelseszoner, hvor USA bestyrede området med Ruhr, mens Frankrig havde den sydlige del. Det var i disse 2 områder, man kunne forvente at finde spor efter Bolle.

Det betød, at de danske politifolk ikke kunne foretage sig noget væsentligt uden de havde fået tilladelse til det af besættelsesmyndighederne, men dette gav dog også nogle fordele, idet man så kunne få adgang til de lokale arkiver.

Man fik hurtigt konstateret, at Bolle med frue samt barnet indtil marts 1943 havde haft bopæl i et flot borgerhus i Krefeld på adressen Friderich Ebertsstrasse 73. Huset ejedes af svigerfar (fabrikanten), som selv boede i en anden villa. Bolle med familie flyttede i 1943 sydpå til en adresse på et sydtysk slot, som lå lige ved den schweiziske grænse. Her var fred og ingen fare for familien, mens farmand for rundt i Europa og førte Hitlers krig. Når de flyttede skyldtes det jo også, at fra 1943 var hele Ruhrområdet konstant under bombardement.

Fra marts 1943 ved man, at fru Bolle opholdt sig på gården Portugiesenhof, der hørte ind under Schloss Langenstein. Men lad os først blive færdige i Krefeld.

Da de danske politifolk begyndte deres undersøgelse d. 22. september 1947 i Krefeld, valgte de at tage huset i Friederich Ebertsstrasse under observation.

Det kunne de dog ikke gøre, uden at det tyske politi blev involveret, og de havde station ikke lagt fra eftersøgtes bopæl. Politiet blev sat ind i sagen og viste stor forståelse for danskernes ønske. De bedyrede, at huset ville blive holdt under observation døgnet rundt, og hvis man traf Bolle, ville han naturligvis blive anholdt.

Virkeligheden var sikkert nok en anden, nemlig, at fabrikantfamilien i en fart havde fået tip om, at deres håbefulde sviger-

Huset i midten er Friederich Ebert-strasse 73, hvor Bolle med frue boede omkring krigsafslutningen. Det har de sidste 30-40 år været ejet og beboet af andre.

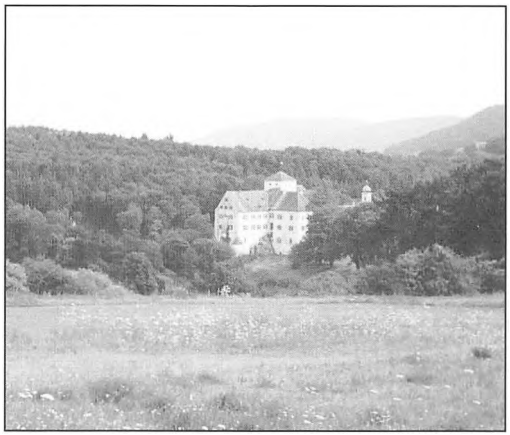

Slot Langenstein, som ligger i Sydtyskland, ikke langt fra Bodensøen. Slottet er fotograferet i 1997 fra gården "Portugiesenhof", som hørte ind inder slottet.

Gården "Portugiesenhof", hvor Bolle angiveligt har opholdt sig omkring det 3. riges sammenbrud. Fotograferet i 1997.

søn var eftersøgt af de allierede. Familien var stadig en anset og respekteret familie i Krefeld.

Men det havde de danske politifolk sikkert også gennemskuet, for ret hurtigt henvendte de sig selv direkte på adressen på Ebertsstrasse. Her traf man fru Bolle, som blev afhørt den 24. september 1947.

Hun påstod, at hun ikke havde set sin mand siden juli måned 1945, altså 2 måneder efter krigens ophør. Han havde da opsøgt hende, mens hun boede på gården Portugiesenhof. Han boede kun 2 dage hos hende, hvorefter han forsvandt - hvorhen vides ikke. Siden så hun ham ikke mere.

Det var politifolkenes opfattelse, at fru Bolle løj, men de fik ikke nogen viden om, at Bolle evt. stadig var i Krefeld eller om han evt. opholdt sig på gården i Sydtyskland. Fru Bolle prøvede at bilde dem ind, at hun gerne ville skilles.

Fru Bolles bror blev også adspurgt, da han også boede i huset. Han sagde ligeledes, at han intet vidste om Bolle, og fortalte, at Bolle ikke var særlig vel anset i familien. Ingen havde nogen personlig tillid til ham, og ret tidligt havde der været tale om skilsmisse. Da eftersøgningerne begyndte at indløbe på Bolle i 1945-46, kan det jo godt være, at hans aktier hos den pæne borgerfamilie var faldet lidt vel voldsomt, når de hørte om, hvad han var eftersøgt for. Men dette er det rene gætteri.

Så gik turen videre længere sydpå til den franske besættelseszone, hvor politifolkene blev mødt i byen Stockach af den franske sikkerhedschef. De var særdeles velkomne, og sikkerhedschefen slog ud med armene og forsikrede dem, at den sag var franskmændene meget interesseret i, idet man også fra fransk side var interesseret i Bolle, som var eftersøgt for mord, og da man hørte, hvor Bolle evt. skjulte sig eller havde skjult sig, kom dette ikke som en overraskelse.

Man havde nemlig en ret sikker formodning om, at Bolle indtil forsommeren 1947 havde haft fast ophold på gården "Portugiesenhof", der som allerede fortalt hørte ind under et stort gods tilhørende den svenske greve Douglas, der selv boede på slottet Langenstein.

Hr. Douglas var ikke en helt almindelig greve. Han var gift med exdronningen af Portugal (enkedronning), og han havde bevaret sit svenske borgerskab, ligesom han havde stærke forbindelser til Skotland.

På baggrund af sit svenske statsborgerskab, havde han unddraget sig besættelsesmyndighedernes kontrol, og han var en ret besværlig herre at forhandle med, idet han klagede både tidligt og sent til myn-

dighederne, hvis hans rettigheder blev gået for nær. Han havde opnået, at der var forbud mod, at der blev foretaget undersøgelser på Langenstein's område.

Greven havde 3 sønner, der alle var tyske statsborgere, og som havde været med i krigen.

Man havde grund til at tro, at Langenstein blev brugt som opholdssted for efterlyste krigsforbrydere, men man har aldrig fået foden inden for på dette ideelle skjulested, der kun lå ca. 10 km. fra grænsen til Schweiz.

Da politifolkene, sikkert med lange næser, kørte derfra, kunne de ikke dy sig for at lægge turen om ad Langenstein. Gården, som Bolle sikkert havde boet på, ligger i en afstand ca. 400 meter fra selve slottet.

Der er kun en vej op til gården, hvorfra man har frit udsyn til slottet. I respektfuld afstand betragtede de 2 politifolk gården, som dengang blev brugt til fårehold. Så de noget - ja hvem ved? Gik der ikke en ret høj mand med sorte støvler, som prøvede at få styr på et genstridigt får af tysk oprindelse? Nej - de sagde ikke noget, men var klar over, at man havde været tæt på en af krigens bloddrenge, der bare havde for gode forbindelser til at kunne pågribes.

Eftersøgningssagen blev lidt senere omtalt i en dansk avis. Artiklen blev bemærket af det svenske dagblad "Dagens Nyheter", der straks ofrede en telefonsamtale til greven på Langenstein.

Man spurgte ham formentlig, om der var noget om, at han evt. skjulte tyske krigsforbrydere, hvilket jo ikke var så heldigt, når han dækkede sig ind under sit svenske statsborgerskab. Hans søn benægtede det selvfølgelig på det kraftigste.

Krigsforbryderen Fritz Bolle, som satte sine blodige fingeraftryk i 40'ernes Nordjylland, blev aldrig pågrebet. Og da han var kendt som en levemand, der bl.a. drak som et "hul i jorden", må han nødvendigvis forlængst være død.

Slot Langenstein er stadig Douglasfamiliens eje og er i dag et særdeles smukt velplejet slot, hvori familien stadig bor, og hvor de døde familiemedlemmer hviler i slotskirken. Det ser ud til, at det er gået dem godt, for det hele stråler af velstand, så de har sikkert ikke hjulpet krigsforbrydere, de har nok bare været lidt hjælpsomme.

Stedet er i dag offentligt tilgængeligt, idet der er anlagt en mønstergolfbane på de marker, hvor Bolle og hans lige tjente

Fritz Bolle blev ikke skjult hos den svenske Greve

Fuldstændig grebet ud af Luften, siger Greve Robert Douglas' Søn

STOCKHOLM (R B. fra TT.)

EN Meddelelse i et dansk Blad om, at den svenske Greve Robert Douglas paa sit tyske Gods Langenstein i Baden skulde huse en kendt, tysk Krigsforbryder ved Navn Fritz Bolte, betegnes af Grevens Søn, Robert Douglas paa Gerstorps Gaard, over for »Dagens Nyheter« som fuldstændig grebet ud af Luften.

Med den Indstilling, min Fader har, erklærer han, vilde han aldrig befatte sig med noget saadant. Under Krigen fik vi imidlertid af Borgmesteren i Orsingen Anmodning om paa Langenstein at modtage tre Damer og to Børn, der var blevet udbombet et Sted i Rhinlandet. En af disse Damer var Fru Bolle. En Gang i Efteraaret 1944 besøgte Fritz Bolle sin Hustru paa Langenstein, og jeg traf ham da for første og eneste Gang. Hverken min Fader eller jeg har haft nogen som helst Omgang med Bolle eller andre Mænd med lignende Fortid. Min Fader har desuden det allerbedste Samarbejde med de franske Besættelsesmyndigheder. Meddelelsen om, at han skulde være en Slags »Fører« er Løgn, og Hitler har aldrig bevilget min Fader tysk Statsborgerskab. Den Sag blev ordnet, længe før Hitler fik noget at sige. Han blev imidlertid berøvet alle sine Tillidshverv af Hitler, da han ikke vilde slutte sig til Nazisterne.

De danske aviser skrev om Bolles sidst kendte opholdssted.

til føden ved at hjælpe lidt med fåreavlen. Desuden er der i en af slotsbygningerne et såkaldt "Fastelavnsmuseum", med gamle dragter o.l. Portugiesenhof (gården, hvor Bolle boede) ligger, hvor den altid har ligget.

Stedet er virkelig et besøg værd. Men opgiv at kigge efter Bolle - han er der ikke.

Det endelige opgør!

Natten til den 8. oktober 1946 var mørk og kold i Undalslund plantage ved Viborg. Men der var alligevel en usædvanlig aktivitet i skoven, i den del af den, der var militært område.

På et tidspunkt mellem kl. 01.30 og kl. 02.00, kørte fra Viborg arrest 4 personvogne med retning mod Undalslund plantage. Ruten blev hele vejen derud overvåget af politifolk.

Et sted i skoven var midlertidig opført en del træskure, hegn m.v., og dette sted var målet for bilerne.

Mellem kl. 02.00 og kl. 03.00 lød der på en gang 8 riffelskud i den natmørke skov. Det var den første henrettelse, der fandt sted af en dansk statsborger iværksat af en lovlig dansk myndighed, og som fandt sted på jysk område. Der havde allerede fundet henrettelser sted på sjællandsk område. På jysk område fandt den sidste henrettelse sted i 1892, da tugthusfangen Jens Nielsen blev henrettet i Horsens tugthus.

Danmark afskaffede først dødsstraffen i 1930, men den var tidligere kun blevet lidt brugt - i hvert fald efter 1850.

Der var dengang stor uenighed om dødsstraffens berettigelse i et land, der bekendte sig til humanistiske livsprincipper, men der kunne ikke skaffes politisk enighed. Den kom i 1930.

Den sidste skarpretter, der kom i funktion, hed Sejstrup, der opnåede at gå på pension i 1906. Hans job blev da overtaget af politibetjent Herman Christensen, Slagelse, der døde i 1936.

Herman Christensen foretog ingen henrettelser, men han blev dog brugt, da justitsminister Albertis pryglelov var i kraft mellem 1906 og 1908. Det var det år Alberti blev afsløret som storsvindler.

Christensen svingede en del gange det offentlige spanskrør, der var præpareret med salt, men det var der nu også mange af skolens overlærere, der gjorde i samme tidsrum - dog uden salt.

Lyden af de 8 riffelskud var den første af ialt 17 henrettelser, der fandt sted i det jyske og fynske justitsområde, og alle 17 henrettelser fandt sted efter forudgående domsfældelse og blev eksekveret i plantagen ved Viborg. Omkring samme tidsrum blev 29 dødsdømte henrettet i det københavnske område. Baggrunden for henrettelserne var som bekendt opgøret med de værste eller nogle af de formodentlig værste landssvigere, som under krigen havde gjort sig skyldig i forræderi og

alvorlige krigsforbrydelser - bl. a. mod deres egne landsmænd.

For rigtig at kunne forstå den harme og hævnfølelse, der dengang sad i den brede befolkning efter de 5 besættelsesår, så var det sikkert en forudsætning, at man havde prøvet det på sin egen krop.

Man var omkring maj 1945 fra regeringens side klar over, at der ved befrielsen forelå den mulighed, at befolkningens harme kunne give sig udslag i en slags "de lange knives nat", hvor hævnfølelsen kunne resultere i, at befolkningen tog sig selv til rette. Man vidste, det var sket i andre lande, der havde været besat af nazisterne.

Justitsminister Busch-Jensen forelagde straffelovstillægget i Folketinget den 31. maj 1945, og han sagde ved fremlæggelsen, at dødsstraffen i § 3 skyldtes et almindeligt krav i befolkningen om, at de, som ved de groveste forbrydelser har rystet samfundet, da landet var i nød, udskilles ved, at de kommer til at bøde for deres gerning med livet.

Loven blev stærkt kritiseret af nogle af vore kendteste jurister, der især opponerede mod, at den kunne anvendes med tilbagevirkende kraft. Den sidste henrettelse fandt sted den 20. juli 1950. Det forekom anstødeligt, at hvis man ikke var dømt inden 1948-50, så slap man væsentlig billigere, idet der ret hurtigt opstod en modstand mod henrettelserne i befolkningen, og det ser ud til, at de der blev domfældet ret sent, enten blev benådet eller slet og ret fik deres dom mildnet eller afkortet.

Dette skete f. eks. for den tyske gestapobøddel Otto Schwerdt - se i tidligere afsnit.

Men det korte af det lange er, at der blev afsagt en række dødsdomme, og de var afsagt efter dansk lov, og derfor skulle de eksekveres.

Det blev politiet, der blev udset til at skulle foretage eksekveringerne, og disse skulle fuldbyrdes ved skydning, som det også fremgik af loven, som i øvrigt blev vedtaget i Folketinget med stemmerne 127 for og 5 imod.

Man kunne have forestillet sig, at det blev personale fra hæren eller f.eks. fængselsvæsenet, der blev udset til at skulle være bødler, men det blev altså politiet.

Politiet tog den ubehagelige opgave på sig uden at kny. Der er intet, der tyder på, at der var nogen som helst diskussion om, at man evt. kunne smyge sig uden om.

Det er ligeledes en kendsgerning, at ingen politimand blev beordret til eller presset til at deltage i henrettelsespelotonen - man kunne altså afstå fra at deltage. Mig bekendt har det aldrig siden givet

anledning til nogen diskussion blandt politifolk om det rimelige i, at det netop var det korps, der blev pålagt opgaven. Man gjorde sin pligt, ligesom mange af politifolkene under krigen med hud og hår var gået ind i modstandskampen, og der var også dengang mange af dem, der havde foretaget ting, som var særdeles ubehagelige. Enkelte havde været med i modstandskampens stikkerlikvideringsgrupper.

Om det var de dødsdømte eller det var henrettelsespelotonerne, der var de mest ensomme, da man kørte ud til plantagen, fortæller historien ikke meget om.

De dødsdømte efterlod dog deres afskedsbreve, og hvis man har læst nogle af disse breve, så afslører de, at nogle af de dødsdømte var i stand til at vise følelser og skrive ting, der lige så godt kunne være forfattet af en dødsdømt frihedskæmper. Brevene står i skærende kontrast til den umenneskelighed, de dømte viste, mens de var i tysk tjeneste. Men de betragtede vel også de danske patrioter, som deres naturlige modstandere under krigen.

Mig bekendt er der ingen af de danske politifolk, der påtog sig henrettelserne, der udadtil har tolket de følelser, de måtte have haft, da de påtog sig det usædvanlige og ubehagelige hverv. De handlede da også på den danske stats vegne. Der var ikke tale om personlige opgør.

For Aalborgs vedkommende, blev der afsagt 4 dødsdomme, som blev eksekveret. Andre domme kan være ændret til fængsel. Det var personale fra Aalborg politi, der måtte tage turen til Viborg de fire gange.

Hele dette afsnit har jeg kaldt for "opgøret med et mareridt", for det er en kendsgerning, at der var mange, der enten deltog i modstandskampen, blev interneret i krigsområderne eller som deltog i det nødvendige retsopgør, som aldrig vil slippe fri af mareridt, som altid vil følge dem. Ingen ønsker formentlig den tid tilbage.

Kildematerialet til den del af afsnittet, der handler om Undalslund plantage er hentet fra en artikel skrevet af journalist Erik Poulsen, Viborg, som talte med tidligere arrestforsvarer Axel Kristensen, Viborg, som gennem mange år har forsket i henrettelserne i plantagen. Billeder og tegninger fra pladsen tilhører da også Axel Kristensen, og de har været bragt i Viborg Stifts Folkeblad, juni 1995. Fotografen ukendt.

Natten til den 9. maj 1947 foregik der i tiden mellem kl. 00.30 og kl. 04.00 ialt 7 henrettelser. Det foregik ved et område ved militærdepotet på Margretheholmen på Amager.

Det var de 7 overlevende medlemmer af

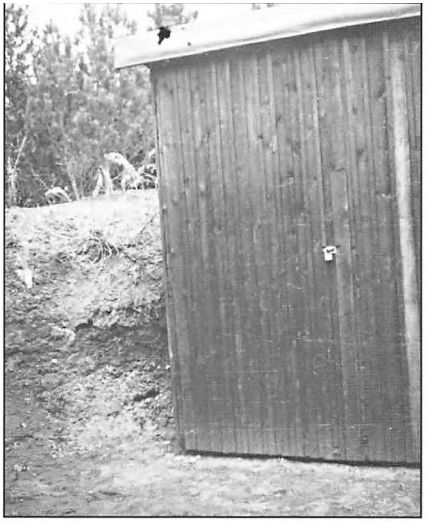

Den dødsdømte blev anbragt op ad bagvæggen i det såkaldte skydeskur, som her ses aflåset. Hele anlægget var gravet ned under niveau.

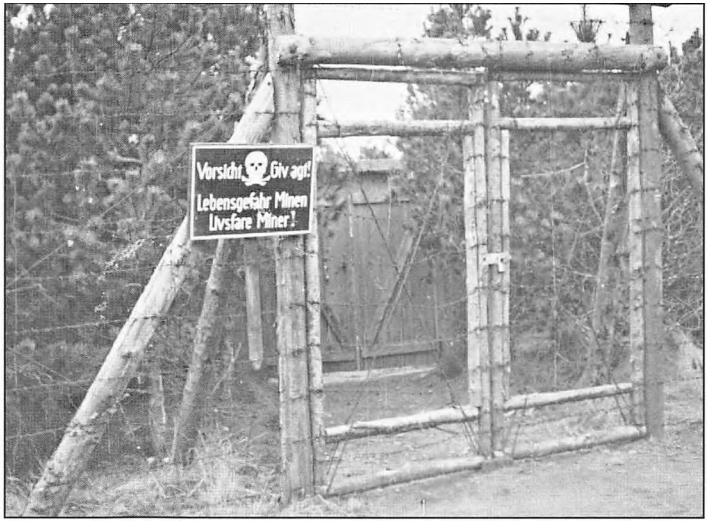

Indgangen til henrettelsespladsen. Der er i dag ikke det fjerneste spor efter pladsen eller dens indretninger.

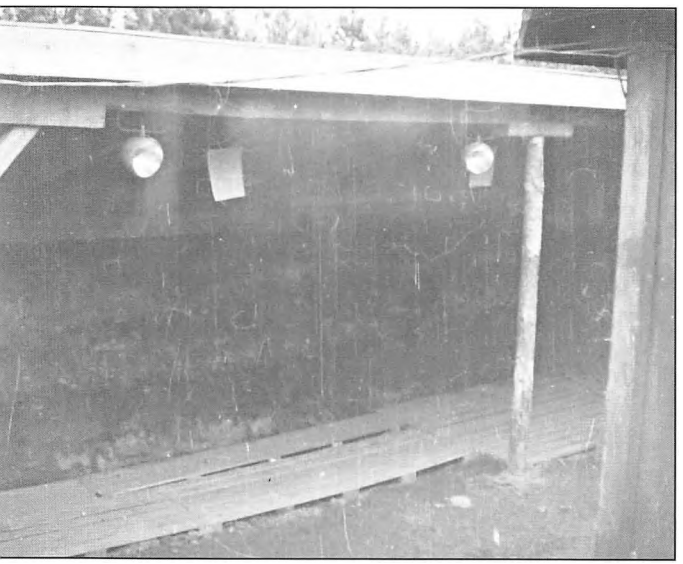

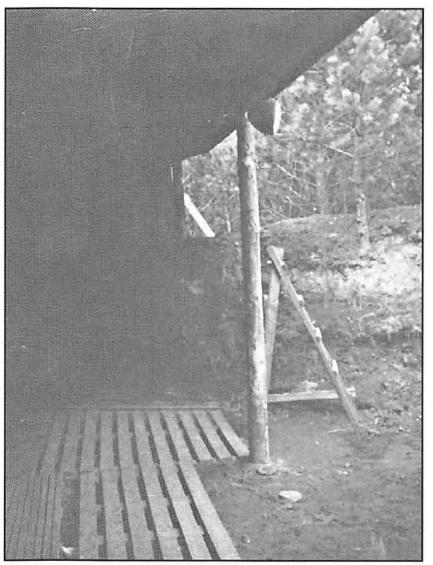

Halvtaget, hvor henrettelses-pelotonen stod opstillet (8 mand). Et par spotlys var rettet over mod skydeskuret, hvor den dømte stod. Skuret er fotograferet både forfra og fra siden.

den særdeles berygtede "Brøndum-gruppe", som måtte lade livet efter at være dømt ved dansk ret.

Der havde være 10 mand i gruppen, men 3 var allerede døde. De var danske statsborgere, der dannede en gruppe under Otto Schwerdt, og de var på skift deltagere i de fleste af de gengældelsesaktioner, som tyskerne satte ind især i 1944 og foråret 1945.

Henning Brøndum og hans folk var alle tidligere frivillige - enten som medlem af Frikorps Danmark eller SS. De blev rekrutteret til Schwerdts terrorgruppe i foråret 1944, og deltog i mange af de blodige aktioner, som var kendetegnet for 1944 og første del af 1945. De deltog også i nogle af drabene på aalborgensere, og der var vel ingen tiltale i efterkrigsopgøret, der var mere sikre på dødsdomme end netop Brøndumgruppen.

De fleste af dem havde deltaget i kampene på østfronten, og var tilsyneladende totalt blottede for menneskelige følelser, da de kom tilbage til Danmark. Som allerede fortalt, blev de skudt med en halv times mellemrum en dejlig majnat i 1947. Der blev ialt skudt 30 dømte på voldterrænet ved Amager.

Fredens tømmermænd

Det er en kendt sag, at 2. verdenskrig medførte, at en lang række dagligvarer blev rationeret. Begrebet rationeringsmærker, blev noget der indgik i borgernes hverdag, som noget irriterende og hæmmende, men efterhånden noget selvfølgeligt.

Dagligvarer som sukker, mel, brød og kul tildeltes den enkelte efter nøje udregnede regler. På den måde fordeltes de knappe forsyninger. Dette var selvfølgelig først og fremmest gældende under krigen, men det er en kendsgerning, at først i 1949 blev rationeringerne ophævet på f. eks. sko og sæbe, og først i 1952 - altså hele 7 år efter befrielsen, blev rationeringen på kaffe og sukker endelig ophævet.

Benzinrationeringen blev ophævet i 1947, men så blev prisen til gengæld sat op til 68 øre pr. liter, med trusler om flere stigninger, hvis forbruget gik amok. Det var handelsministeriet, der udstedte truslerne og satte grænserne for, hvor benzinen skulle bruges. F.eks. måtte man en overgang kun køre inden for grænserne af det amt, hvor man boede.

Det var nærmest uundgåligt, at markederne blev genstand for ivrig handel på den sorte børs, hvor alt kunne købes. Rationeringsmærkerne var da også tyveknægtenes foretrukne mål, og der fandt indbrud sted i offentlige kontorer, hvor mærkerne opbevaredes, som var mere indbringende for tyvene end f. eks. et regulært bankrøveri.

Tidens mange rygere var selvfølgelig dem, der virkelig hungrede efter at få skiftet "røgen fra Fyn" (dansk produceret tobak) ud med den amerikanske virginiatobak. Der blev i efterkrigsårene tjent formuer på at indsmugle amerikanske cigaretter. En pakke Lucky Strike kostede dengang på den sorte børs ca. 12-15 kr.

Det var ikke navnene på tidens cigaret- og tobakspakninger, der var noget i vejen med. Navnene var helt eksotiske - f. eks. hed en af de mest kendte Powhattan og havde en indianer på forsiden. Men indholdet var pæredansk - måske dyrket på Fyn tilsat lidt halvdårligt tobak fra Balkan. "Powhattan til tilnavnet "Puhadada".

Hungeren efter tobak var omkring

Rationeringsmærkerne var tyveknægtenes foretrukne mål, og der fandt indbrud sted i offentlige kontorer, hvor mærkerne opbevaredes.

krigsafslutningen så stor, at jeg husker, at vi var et par drenge, der i 1945 eller '46 indsamlede visne kirkebær eller æbleblade. Bladene blev nulret i småstykker og puttet i en tobakspung og udbudt på gaden til de mest tobakshungrende.

Kunderne snusede godt nok meget mistænkelige til produktet, men solgt blev det for beskedne penge. Røg kom der godt nok ud af det, men kunderne kom aldrig igen, så Obel fik ingen betydende konkurrenter.

Vi var nogle børn, der dårligt kunne huske, hvordan en banan smagte. Men vi vidste dog, hvordan den så ud. For inde på Jyllandsgade, lige over for den nuværende politigård, havde det firma til huse, der før krigen havde importeret bananer. Under hele krigen hang der udenfor en stor "reklamebanan" af cement i de rigtige far-

ver, der mindede os om, at bananer overhovedet fandtes.

Engang i 1947 eller '48 gik der pludselig rygter blandt Vejgaards unger om, at der nede ved "Syrekajen" - lige ved Rørdalsvej, lå et skib, hvorfra besætningen delte bananer ud. Vi strømmede derned og tog opstilling neden for den store damper og ventede tålmodigt på, at bananer skulle blive delt ud. Vi var nogle, der stod og måbede der i timevis, men der kom ingen bananer.

Det, der var sket, var formentlig, at et besætningsmedlem havde smidt en banan på kajen, og sensationen var så stor, at rygtet hurtigt bredte sig. Det er helt klart, at der ikke var tale om "en båd med bananer", idet bananer på det tidspunkt overhovedet ikke blev importeret.

Men bananerne mindede os sikkert om alt det, der kunne fås i verden langt fra den, vi kendte. Drømmene beholdt vi.

I 1948 blev det igen muligt at købe ægte chokolade. D.v.s. - det var nu ikke meget, der blev til hver enkelt.

Vi fik tildelt ét chokolademærke, som rakte til en ration, og chokoladefabrikkerne fik travlt med at lave plakater og annoncer, der fortalte om, hvad man kunne få for mærket.

Mangen en lille "snotnæse" har stået i

Annoncen fortæller, hvad Heinrich Jessens chokoladefabrik kunne byde på i 1948.

hele og halve timer for at vurdere hvad man skulle vælge, når indkøbet skulle forgå.

Forinden havde vi siden 1940 måtte nøjes med erstatningsprodukter, der tit ikke havde det fjerneste med chokolade at gøre, men det lignede dog.

Byens ansigt ændres

1950'erne og 60'ernes øgede trafik gav naturligvis store trafikale problemer - ikke mindst på Vesterbro. som dengang var den helt store gennemkørselsvej, retning nord-syd. Tegneren Henry Lauritzen tegnede problemerne tilsat et stænk humor....

De største ændringer i byens fysiske struktur, var vel nok det store gadegennembrud midt i 30'erne, da Vesterbro dannedes.

Men da velstanden så småt begyndte at slå igennem midt i 50'erne, begyndte der for alvor at ske noget.

Bilismen, som først i 50'erne begyndte at udvikle sig, eksploderede nærmest de

følgende år. Jeg var selv på det tidspunkt i lære i Auto-Centralen i Danmarksgade, hvor jeg husker året 1954 som året, hvor den lille tyske VW - "Boble" blev årets sællert. Det var da blevet væsentligt lettere at få lov til at købe en bil, idet der et par år forinden skulle en indkøbstilladelse til for at kunne købe en ny bil.

Det er klart, at de mange nye biler gav trafikale problemer for byen, selv om det jo intet er at regne mod, hvad vi oplever i her i 90'erne.

Krydset Jyllandsgade-Fyensgade-Sønderbro har vel altid været et svært kryds, hvad angår trafik. I 1955 blev det forsøgsvist lavet om til en rundkørsel, og det var en af byens første rundkørsler.

Der har også været rundkørsel i vejsammenstødet Petersborgvej-Odinsgade-Langelandsgade. Efter sigende var rundkørselen ved Jyllandsgade dog den første. Den er jo senere igen blev ændret, mens rundkørslen ved Petersborgvej består.

Angivelig Aalborgs første rundkørsel i krydset Jyllandsgade - Kjellerupsgade. Fotoet er taget i 1955. Fotograf ukendt.

Budolfi Plads omkring 1954. Billedet giver et godt indtryk af, hvad datidens kritikere mente, når de sagde, at det var synd og skam med byggeriet langs Algade, som tog noget af glansen fra Budolfi kirke.

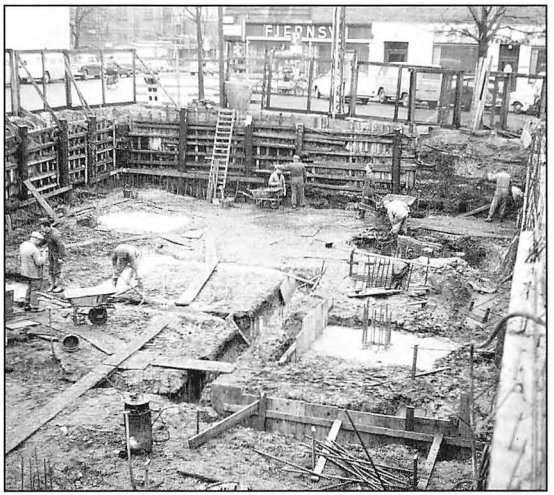

Udgravningen til Andelsbankens nye bygning (nu Unibank). Billedet er taget af fotograf Kühl 1962. Banken blev indviet i 1963.

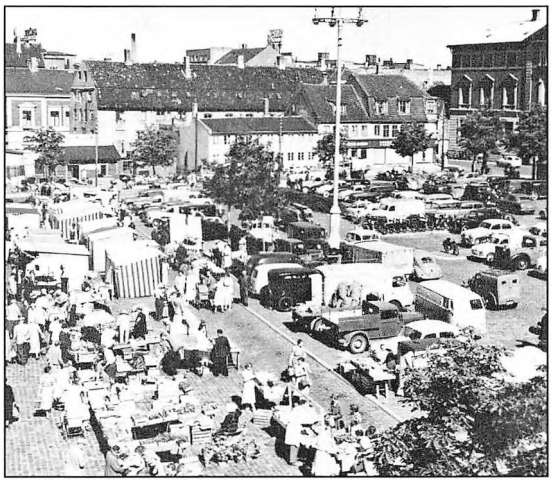

Endnu et foto fra Budolfi Plads i 50'erne. Pladsen blev et par gange om ugen brugt som torveplads.

Det var til stor ærgrelse for mange gamle aalborgensere, da man i 50'erne og 60'erne bebyggede den gamle Budolfi Plads.

Budolfi Plads var byens store åndehul, hvor der var masser af P-pladser, men også plads til torveaktiviteter. Her blev der også i efterkrigsårene holdt mange af de store folkemøder, men i 1961 blev Kvickly bygget, og senere kom bankbyggerierne langs Algade.

Over Kæret, fotograferet af Kühl i 1957. Viadukten er endnu ikke påbegyndt. Billedet er taget fra Provstejorden.

Byen bredte sig, og der skete store ting sidst i 50'erne, som en optakt til det helt store bygge-boom, der som bekendt indtraf først i 60'erne.

Ø-gadekvarteret - Fyensgade, Færøgade m.m. var da forlængst udbygget, og nu skete der store ting længere ude, bl.a. i det store Grønlandskvarter og omkring det, der kom til at hedde Scheelsmindekvarteret.

Disse områder, blev naturligt forbundet med Over Kæret, som blev anlagt sidst i 50'erne.

Markerne omkring gården Scheelsminde blev bebygget - hovedsageligt med villaer og rækkehuse, mens der i Grønlandskvarteret blev lagt vægt på et kvarter med etagebyggeri og hertil en hel del villaer. Gug rykkede nærmere byen.

Rent trafikalt var det vigtigste der skete vel nok bygningen af Limfjordstunnelen i perioden fra 1965 til 1969.

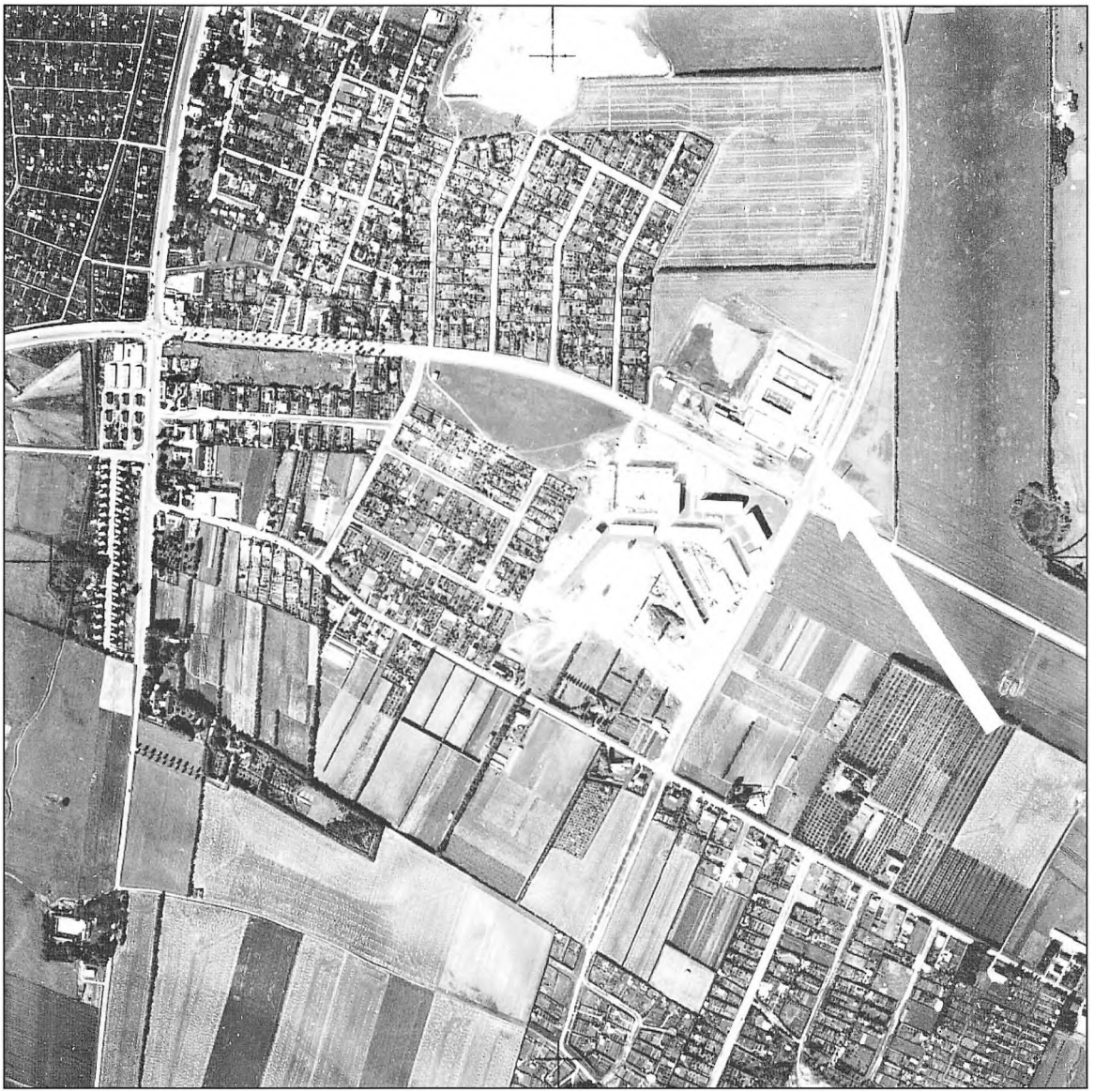

Grønlandskvarteret 1958. Pilen viser, hvor Aalborghus Gymnasium er placeret.
Dette og de næste 3 luftfotos er venligst udlånt af Stadsingeniørens Kontor, Aalborg.

Grønlandskvarteret 1976. Pilen viser, hvor Aalborghus Gymnasium er placeret.

Sceelsmindekvarteret 1958. Pilen viser, hvor Vester Mariendal gården lå (Stedet hvor skolen senere blev opført).

Sceelsmindekvarteret 1976. Pilen viser Vester Mariendal skoles placering.

En klog pige kom til byen

1946 var en travl tid for justitsvæsenet i Aalborg. Man knoklede løs med de store landssvigersager fra krigens tid, og samtidig var der et syndigt rod i de mere traditionelle sager, som man var langt bagefter med.

Der var mangel på jurister i Danmark på den tid, og da Aalborg politi fik muligheden for at ansætte hele 2 unge kvindelige jurister, tog man med kyshånd imod juristerne Nathalie Lind og Louise Testrup, som begge var UG-piger udgået fra Københavns universitet.

Det var ikke helt almindeligt på den tid, at der var kvindelige jurister ansat i anklagemyndigheden. I 1946 var der formentlig kun en kvindelig jurist mere, og hun arbejdede i København.

Nathalie Lind, som jo senere blev justitsminister, var kommet til Aalborg nogle måneder før Louise Testrup, som et par år senere blev gift med entreprenøren Thomsen Støtt, Aalborg, og så var Louise blevet til Louise Støtt, og det blev virkelig gevinst for Aalborg.

Nathalie Lind var kun kort tid i Aalborg, mens fru Støtt groede fast her - lykkelig gift med Erik Thomsen Støtt.

Louise Støtt var ikke en fru "hvem-som-helst", idet hun blev kendt for sin dygtighed, og ikke mindst for sit vindende væsen, som hun fastholdt, selv om anklagevirksomheden jo må siges ind imellem at være ret så barsk en bestilling.

Louise Støtt fik efter 1965, hvor hun

Nathalie Lind (til venstre) og Louise Testrup, senere gift Støtt. Avisfoto 1946. Fotograf ukendt.

holdt op som politifuldmægtig, 17 år som formand for Aalborg Turistforening, og det var nok i den egenskab, at aalborgenserne så og hørte hende i dagspressen, hvor hun ikke var bange for at indtage særstandpunkter, hvis det var nødvendigt.

Fru Støtt fortæller:
"Lige efter krigen var det ikke almindeligt med kvinder i politiet. Hos Aalborg politi havde vi en kvindelig politibetjent i civilpolitiet og én i kriminalpolitiet.

Det var altså en særdeles udpræget mandeverden vi kom ind i, men jeg havde nu ikke de fjerneste problemer med at leve op til de forventninger og krav, som mine mandlige kollegaer mente, de selv opfyldte, og jeg må sige, at de andre fuldmægtige, som jo efter 1947-48 alle var mandlige, fuldt ud accepterede mig.

Som sagt havde jeg alle slags sager, bortset fra et område, hvor jeg måtte stå af. Dengang var det almindeligt, at der var en politifuldmægtig til stede, når der skulle være session - d.v.s. når der skulle udskrives værnepligtige, og kandidaterne fremstillede sig og viste deres fysiske kvaliteter frem. Her blev der aldrig sendt bud efter mig.

Ca. 4 år senere - nemlig i 1950 kom Elmer Nyborg til Aalborgområdet, idet han blev politimester i Nr. Sundby.

Elmer Nyborg var en mand med store bevægelser, og en af de første gange, jeg var sammen med ham, var på en bustur op i Nordjylland. Det var Juridisk Forening der arrangerede, og jeg sad ved siden af ham på et af de forreste sæder.

Jeg var mildt sagt forbavset, da jeg opdagede, at Nyborg nidkært fulgte med i trafikken foran bussen, og når en eller anden bilist havde lavet en forseelse, skrev den ivrige sherif vognens nummer ned og lagde tilsyneladende an til, at manden skulle have en hilsen. Vi andre var taget ud for at hygge os, men Nyborg arbejdede altid. Om han gjorde noget ved det, ved jeg ikke, men det skulle ikke undre mig, om han forsøgte at få bilisten tiltalt. Og det var egentlig Nyborg i en nøddeskal.

Der var i øvrigt mellem de forskellige jurister ved Aalborg politi i efterkrigstiden flere markante personligheder, som sikkert huskes af mange.

Jeg var f.eks. sammen med fuldmægtig Carstensen i mange år, og den mand var med sine højst overraskende bemærkninger i stand til at vække opmærksomhed. Det faldt ikke altid lige heldigt ud.

Stedfortræder for politimesteren var i min tid politifuldmægtig Svend Mouritz. Jeg oplevede dog i hans fravær at blive

konstitueret som byens politimester. Og jeg må egentlig sige, at det dengang passede mig godt. Der blev da også skrevet en del om, at det da kunne tænkes, at en kvinde kunne beklæde et politimesterembede, og jeg var da også nævnt som et sådant emne.

I dag er det jo en selvfølgelighed, at kvinder indgår i alle poster. Men jeg fortrød nu ikke, at jeg i 1965 valgte familien fremfor karrieren, for i 1967 blev jeg valgt som turistforeningens formand. Det gav mig nogle udfordringer, der passede fint sammen med mit familieliv, og så var det samtidig en fornyelse", slutter Louise Støtt.

Som nævnt var Elmar Nyborg nok den mest særprægede jurist vi havde i det nordjyske, men politifuldmægtig Sven Mouritz var også en ret særpræget mand.

Han var i mange år stedfortræder for politimesteren. Af statur var han ikke den mest typiske politimand, man har set i Aalborg. Han var ret lille, og var tilsyneladende en vindtør mand, som nærmest var en modsætning til kollega Nyborg, der jo indtil 1970 huserede i Nr. Sundby.

Men man kunne tage fejl af Mouritz. Ved nytårstide var det tradition, at kriminalpolitiet afholdt en nytårsfrokost, hvor personalet slog sig mere eller mindre løs

Politifuldmægtig senere assessor Sven Moritz, som kom til Aalborg i 1933, var en markant skikkelse blandt politijuristerne. Fotograf ukendt.

med god mad og en lille én til, og hertil var embedets jurister som regel inviteret.

Det var også almindeligt, at husets spidser, d.v.s. stationslederne, tillidsfolke-

ne samt politimesteren selv eller hans stedfortræder, holdt årets nytårstaler.

Først i 70'erne var det jo Nyborg, der var mester både i Aalborg og Nr. Sundby, og man må sige, at det var ret så festligt, når "sheriffen" foldede sig ud med sin veludviklede autoritet tilsat en god portion humor. Men et år havde han forfald, og det var da Svend Mouritz, der skulle holde talen.

Alle var vel sagtens indstillede på, at lattermusklerne nu kunne hvile, men den lille jurist rejste sig, og holdt en tale, der både var begavet og sjov, og han lagde hele forsamlingen for sine fødder.

Han viste sig at være en blændende taler, og med et slag fik personalet en mand at se, som havde en side af sin personlighed, som han til daglig bestemt ikke skiltede med. Næste dag var Mouritz igen den lille - bogorm - der sjældent gjorde det store væsen af sig.

Hans modsætning var som sagt Elmar Nyborg. Han kom til Aalborg i 1950 efter at have været ved anklagemyndigheden i Københavnsområdet, hvor han som jurist førte an i mange af de helt store sager mod bl.a. landssvigerne.

Årene i Nr. Sundby - ca. 20 år - brugte han til at profilere Nr. Sundby som stedet, hvor lov og orden burde holdes, om ikke

Politimester Nyborg t.v. ved indvielsen af de første 50 km skilte - formentlig i 1950'erne. Fotograf ukendt. Fotoet tilhører Aalborg Stiftstidende.

andre steder, så i hvert fald der!

Han gennemførte konsekvent en 50 km hastighedsgrænse gennem Nr. Sundby. Det var et af de første steder i landet, hvor man havde det, og der var da også dem, der mente, at den først og fremmest var rettet mod aalborgenserne, som jo dengang skulle til Blokhus og Løkken via Vesterbrogade. Det varede heller ikke længe, før han fik tilnavnet "Sheriffen", og mangen en aalborgenser har måttet bøde, når man passerede gennem Elmars domæne.

Der kom flere "sager" på Nyborg, og

Færdselsfadæsen i Aabybro gav naturligvis anledning til megen moro, og postbudet i Aabybro, som var offer, fik da en ny, ganske vist lettere brugt cykel. Satiretegneren Henry Lauritzen fulgte sagen op i Aalborg Stiftstidende.

vittighedstegnerne og aviserne var da også på jagt efter stof omkring ham, og det kom da også lidt efter lidt.

Engang var der en vittighedstegning, der handlede om Aalborgs mange kvaliteter, og tegneren skrev da også: "Kom til Aalborg - vi har ingen Nyborg".

Det er klart, at en mand med så skarp profil kaldte på vidt forskellige reaktioner. Nogle mente, at han var helt rigtig - sådan skulle en rigtig "Sherif" være, mens andre opfattede ham som en pestilens, og det er klart, at en sådan kompromisløs ordenshåndhæver ville være et godt bytte, hvis han selv skulle komme til at kvaje sig.

Dette skete en gang sidst i 50'erne, da Nyborg i bil skulle til et møde i Aabybro. Han kom kørende på hovedvejen og skulle svinge til venstre ad Stationsvej. Da han var meget optaget af biler og motorcykler,

overså han et beskedent reservepostbud fra Aabybro. Det vr nok "postmand Per"s forgænger. Han kørte sammen med postbudet, som væltede. Lykkeligvis skete der ikke væsentlig skade på postbudet, men hans cykel blev ødelagt.

At der var tale om et klokkerent brud på højrevigepligten fra "Sheriffens" side, forekommer indlysende, men postbudet fortalte: "Det første politimesteren sagde, da han steg ud af vognen var: "Nå, der har vi nok ikke været vågne nok, hvad?"

Den gamle chefanklager fra det store København har temmelig sikkert gennem sine mange år som anklageren, der ingen pardon gav, lært, at det bedste forsvar er et angreb. Derfor giv agt - angrib!

Ifølge Nyborg var det første det beskedne postbud sagde, efter at han havde fået samlet lemmerne sammen og havde rejst sig fra asfalten: "Ja, det må du undskylde, men jeg kiggede efter ham derovre." Og så pegede han på en kommandørkaptajn i galla, med ordner og det hele, som kom gående på Stationsvej. Det var jo ikke noget hverdagssyn i Aabybro.

Nyborg sluttede efter sigende meget myndigt: "Jeg svingede på hovedvejen, og cyklisten kom fra min højre side, så formelt har han ret, men man må ikke snorksove i trafikken", sluttede Sheriffen. Angreb slut!

Parterne skiltes da, idet Nyborg skulle til møde på kroen. Han fortæller senere, at postmesteren lidt senere indfandt sig på kroen sammen med postbudet, og postmesteren havde formentlig den opfattelse, at "Sheriffen" var sluppet lidt billigt om ved fadæsen, for han påpegede, at cyklen var postbudets egen, og han tjente sit brød ved hjælp af denne. Den lynhurtige Sherif, som var kendt for at være ret påholden hvad angår at udgive rene kontanter, tænkte sig tilsyneladende lynhurtigt om, og han sagde så, at postbudet kunne få hans gamle cykel, som stod der hjemme og var urørt på 10. år.

Det forslag gik postbudet ind på, og Sheriffen sluttede af med at sige, at han mente at have strakt sig så vidt, som det overhovedet var muligt. Han påpegede, at det var første gang i hans 33-årige tid som bilist, at en anden trafikant havde været i berøring med hans køretøj.

Nå - så let slap Sheriffen nu ikke. Dagspressen fik nys om sagen. Aabybroborgerne havde formentlig godt gang i borgersnakken, og sagen kom i avisen, og det gik ikke stille af.

"Sagen var jo en ret banal hverdagsforeteelse, men det interessante var, at hovedskyldneren var "plæneklipperen fra Nr. Sundby", og så fik den ikke for lidt.

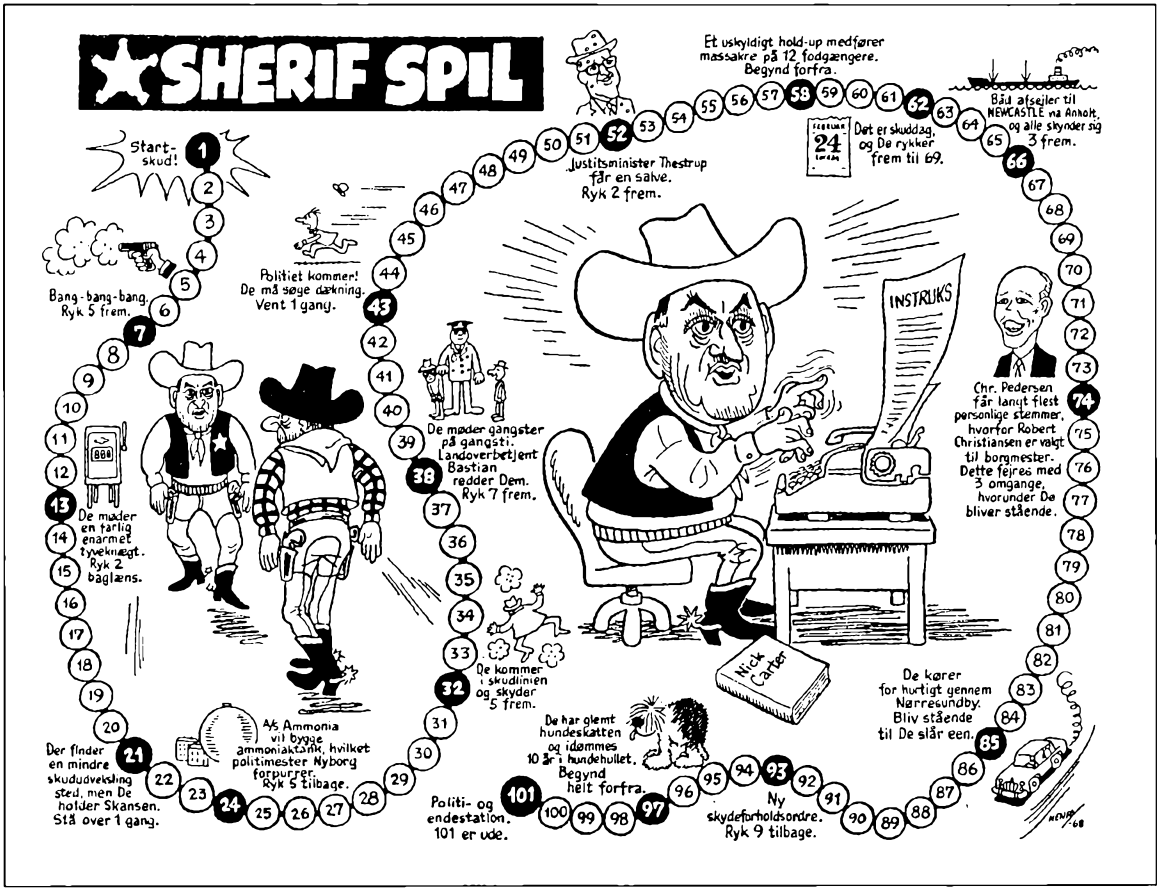

Nyborgs bombastiske skydeinstruktioner gav igen anledning til lidt bysladder. Tegneren Henry Lauritzen lancerede "Sherif-spillet". Aalborg Stiftstidende 1968.

Snak her. Snak der. Og sagen endte på statsadvokat Skoubys skrivebord til nærmere eftersyn, om "Sheriffen" evt. kunne stå til en bøde.

Skouby var jo Nyborgs nærmeste overordnede. Om den endte med en bøde, er ret uinteressant, men sagen gav vittighedstegnerne godt stof.

I 1968 fik Nyborg igen de store overskrifter frem i aviserne, da han under en dusøruddeling i forbindelse med opklaringen af et bankrøveri, lod sig rive med af

stemningen. Pressen var også til stede.

Han fyrede af direkte fra hoften i sædvanlig Nyborgstil: "Hvis mine folk føler sig truet, skyder de. Der affyres ikke varselsskud, men skydes direkte mod kroppen. Det er jo ikke til at vide, om røverne har en rigtig pistol eller kun en legetøjspistol i hånden. Derfor har jeg givet mine folk besked på, at de skal skyde omgående."

Der var den skygge over arrangementet, at kun 3 år tidligere var 4 politifolk blev dræbt på Amager - det såkaldte firedobbelte politimord.

Men der var trods alt fred i landet igen, og mesters bramfrie udtalelse gav da også anledning til en lidt ophedet diskussion for og mod hans nyfortolkning af det omstridte skydereglement for politifolk.

Politifolkenes tillidsmand i det nordjyske, afdøde overbetjent Jens Nielsen (senere amtsborgmester) bragte dog diskussionen ned på jorden igen, da han udtalte til pressen: "Jeg tvivler på, at skydereglementet kan tolkes anderledes, end det er blevet hidtil. Jeg er ikke helt sikker på, at politimesterens tolkning er i reglementets ånd. Hvis jeg kom til at stå i en situation, hvor jeg følte mig alvorligt truet, ville det være rart at slippe for at tænke, og i stedet for blot plaffe løs, men det tror jeg ikke, nogen politimand vil gøre."

Men diskussionerne bølgede, og mester Nyborg skaffede sig et nyt tilnavn, som var noget i retning af "Den skydeglade(gale) sherif". Sagen røg helt op til justitsministeren, men senere faldt der igen ro over byerne ved den smukke Limfjord, og krudtrøgen nøjedes med at bølge på skydebanerne. Godt det samme.

Som allerede fortalt blev Nyborg politimester både i Nr. Sundby og Aalborg ved den store kommunesammenlægning i 1970.

Der var nu kun ca. 5 år til, at han burde falde til ro, som velfortjent pensionist, men han nåede omkring 1972 igen at starte en diskussion, der ophidsede vore sarte nerver. På en eller anden måde havde han fået nys om, at der bl.a. på Gøglerbåden i Søndergade og Katten i Skipper Clementsgade fandt strip-tease sted, som kunne forarge - hvad det vel egentlig også skulle - ellers var det jo lidt småborgerligt og kedeligt.

Men at det gik hårdt til på de mere ydmyge beværtninger i nogle af Aalborgs sidegader, var der ikke nogen, der var i tvivl om. Aalborg havde jo gennem mange år nærmest været "verdensberømt" for sit animerede natteliv.

Men mester Nyborg fandt løjerne for

Billedet er taget af pressefotograf Leif Nielsen ved Nyborgs afskedsreception på politigården. Hr. og fru Nyborg står i midten med kriminalassistent Herberth Pehrsen t.v. som "gammel" betjent, mens politikommissær Arne Vegger repræsenterer nutiden.

skrappe, og efter at have foretaget ret omfattende studier i marken, medførte det, at Nyborg forlangte, at der skulle være mindst 4 meter mellem de optrædende strippere og publikum.

Restaurant "Katten", hvor det ofte gik op i rene orgier, og hvor intet som helst var skjult, måtte stå for skud. Blandt andet trak danserinderne bukserne ned på villige gæster, og selv om det var de færreste, der overhovedet kunne drømme om at komme de steder, optrådte Nyborg i rollen som "Dydens Vogter" - og det midt i en tid, hvor vi alle øvede os i tolerancens svære kunst.

Der gik nu koks i den del af nattelivet, som byen netop var kendt for blandt fulde svenskere og kongresdeltagere, der gerne

Tre herrer + en halv kontorleder. Personerne er fra venstre politimester Jørgen Andreasen, kriminalpolitiet, leder H.V. Buhl samt P. Wrobel, ordenspolitiets chef. De tre herrer tegnede i 70'erne og 80'erne den øverste ledelse på politigården i Aalborg. I vanlig stil trængte de herrer kontorpersonalets gode leder, Irma Larsen, næsten helt ud af billedet. Men hun pønser tydeligvis på at få skubbet de sværvægtere ud til højre.....
(Billedet tilhører H.V. Buhl).

ville glemme alt om mødedagens besværligheder. Stripteasen var truet i Aalborg, og nu rykkede Aalborgs charmerende turistformand i felten. Det var jo Louise Støtt, som ingen af dem, der overhovedet havde hjernemasse at operere med, ville mistænke for at være hverken umoralsk eller usædelig.

Hun tog selv afstand fra det direkte ulækre og frastødende, men mente i øvrigt ikke, at voksne mennesker kunne tage skade af at se, hvad de dansende damer havde at vise frem, når blot det ikke udartede.

Hun sagde bl.a. på turistforeningens årlige generalforsamling: "Fra tidernes morgen har Aalborg haft ry for at have et rigt differentieret forlystelsesliv, og Aalborgs status som havneby har haft sin væ-

Jensby (t.v.), som var i lære hos Nyborg, ved en fest sammen med kontorfuldmægtig Rasmussen, kaldet "Ras". (Foto: H.V. Buhl)

sentlige andel i en sund, naturlig og individuel udvikling af nattelivet. Derfor må vi fortsat have alle former for forlystelser. F.eks. striptease."

Den vakre Louise, som jo havde en stærk fortid som Sheriffens kollega, fik endnu engang ret, og siden har de danset på livet løs i de små gader - med og uden tøj. Men, Louise var nu meget loyal over for Sheriffen i sin kritik af hans indblanding i byens kønsliv, idet hun gav ham ret i, at det *kunne* blive for ulækkert og direkte frastødende.

Og mester Nyborg tabte nu ikke livsmodet, selv om han vel må siges at have tabt slaget om de bare piger. Han regerede videre indtil 1975, da han var nødt til at gå på pension. Siden da, blev Stor-Aalborg en anelse mere farveløs.

Helt i stå gik vi nu ikke. Afløseren for Sheriffen blev politimester Jørn Andreasen, der var en helt anden type end Nyborg. Men bestemt ikke kedeligere.

For ham var det utænkeligt at blande sig særligt meget i, hvad de dansende damer havde på eller ikke havde på i de små sidegader, og han lavede mig bekendt ingen skandaler i den kendte Nyborg-stil i den tid han virkede.

Nogle mente, at han ligefrem var for folkelig og for venlig, men ingen kunne være i tvivl om, at når det virkelig gjalt, var han i stand til at slå signalet over på rødt. Han passede egentlig fantastisk godt til det glade og festlige Aalborg, og han blev da også senere formand for turistforeningen, hvad han stadig er.

Nyborg havde dog præget én af juristerne, der senere skulle gøre sig stærkt bemærket. Det var Svend Aage Jensby, som har arbejdet under Nyborg. Senere huskes han jo som den politi-jurist, der for alvorlig satte gang i bekæmpelsen af "de nålestribedes kriminalitet" - nemlig den økonomiske kriminalitet - de såkaldte bagmandssager.

Der var noget af en "Elmer Nyborg" i ham, men alligevel var han vidt forskellig fra denne omvandrende rambuk. Jensby gik ikke i små sko og havde lært at sidesteppe (han er gammel bokser), så han var heller ikke god for egentlige skandaler, men det kan han jo nå endnu. Han er som bekendt en effektiv politiker.

På en måde er 90'erne præget af, at der ikke er helt så mange markante typer tilbage på topposterne. Det hele er blevet mere anonymt og ukantet. Men mon ikke vi trods alt har adskillige gode skandaler til gode, lavet af mænd eller kvinder, der tør tage stilling uden at spørge om, hvad det koster?

"Provinsbønder" på politiskole i kongens København

Det var meget begrænset, hvad der blev ansat af nye politibetjente sidst i 40'erne og først i 50'erne. Men midt i 50'erne begyndte det at gå stærkt.

Ville man ind i politiet, var der ingen vej uden om. Man måtte begynde i København, og midt i 50'erne blev man typisk ansat ved en af de mere eller mindre gamle politistationer i det, man kalder for den gamle del af staden. Senere kom omegnskredsene - f.eks. Gentofte med.

Det var ganske gode læresteder, de gamle politistationer. Ikke mindst for en provinsbo, og så var det let at komme på Politiskolen på Artillerivej. Men det skal ikke nægtes, at det lå konstant i vort baghoved - i hvert fald hos os der kom fra provinsen - hvornår kan vi komme tilbage? For en provinsbo var København i 50'erne en stor mundfuld.

På de københavnske politistationer, var store dele af betjentene selvfølgelig indfødte københavnere, som talte med den typiske københavnerjargon. I 50'erne blev der ansat mange unge jyder, der ankom bl.a. fra de jyske landdistrikter, og en del medbragte selvfølgelig den gode jyske sprogtone med masser af "A ska sæj dig" - "do" osv.

Det irriterede af og til de indfødte københavnerbetjente, og det lød ikke sjældent til de jordbundne jyder, der havde skiftet møggreben ud med politistaven, "Tal dansk din møgtramper!"

Nå, Københavns politi tog nu ikke skade af at få lidt jysk sindighed blandet op med den københavnske hurtighed og ind imellem flabethed. For de fleste af os var det naturligt at længes hjem mod landsdelene, hvor man efter vor mening talte rigsdansk, og hvor hverdagen havde en helt anden kadance.

Alligevel var København vel dengang det helt rigtige sted at lære, for her kunne man få alle aspekter af et aktivt politiliv med. Jeg blev selv anbragt på station 7, som var Østerbros politistation. Den er forlængst nedlagt. Den havde til huse i en gammel villa på Rosenvængets Alle.

Lokaleforholdene var her blottet for al

luksus. Vi var vel mellem 100 og 200 mand på stationen, og havde opsynet med den store del af det gamle Østerbro med gaderne Aalborggade, Odensegade, Koldinggade m.fl.

Vi havde også en stor del af en af de længste gader, nemlig Ryesgade, som begyndte eller endte helt ude ved Østerbrogade og fortsatte ind over det gamle Nørrebro.

Det var en meget trist gade med ejendomme, der ofte havde op til 2 eller 3 baggårde, og hvor folk boede som sild i tønde.

Der var noget uendelig tungt over en tidlig vintermorgen, når vi kl. 5 eller 6 kør-

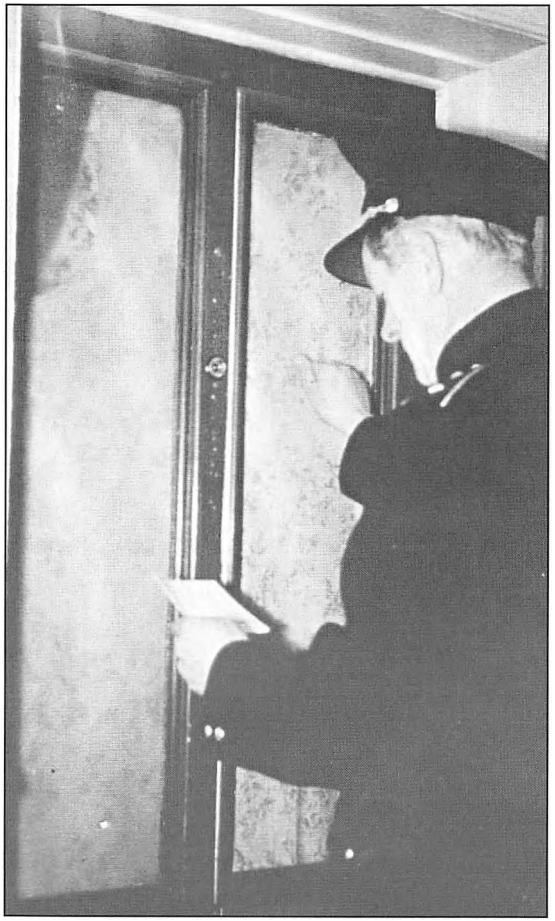

Ude på morgenafhentning. Det foregik meget tidligt om morgenen, hvor en "skyldner" skulle afhentes til senere fremstilling i fogedretten. (Foto fra 60'erne: Politihistorisk Arkiv.)

Østerbros politistation, som den så ud i 50'erne. Stationen, der nu er nedrevet, lå i Rosenvængets Allé, en sidegade til Østerbrogade.

te ud på det, vi kaldte morgenafhentninger. De borgere, som ikke havde overholdt en afbetalingsaftale, og som var blevet indberettet til fogedretten, skulle afhentes for senere at blive fremstillet i fogedretten.

Når man meget tidligt bevægede sig ind i 2. baggård i Ryesgade nr. 173 for at hente en Carlo Rasmussen, der skyldte 100 kr. på en afbetaling, så blev man som ung i tvivl om, om det egentlig var et arbejde, man kunne tænke sig at blive ved med.

Op til 4. sal ad en stinkende bagtrappe, der mindede meget om de ejendomme Tove Ditlevsen beskriver i Bardommens gade. Man banker på, og bliver ved at banke på, indtil Carlo Rasmussen dukker frem. "Hvad vil I"? - "Nå er det det,I kommer efter!"

"Du er anholdt Rasmussen og må med på stationen for senere at blive fremstillet i fogedretten!"

Hvis Rasmussen betalte på stedet, dampede vi af igen, og videre til Alfredsen i Aarhusgade, som skyldte 30 kr. på et bogværk.

Sådan blev vi ved, indtil vi havde udrykningsvognen fuld, og så tilbage til stationen, hvor de dårlige betalere måtte vente som anholdte, indtil de kunne blive kørt i fogedretten senere på formiddagen.

Det tjenstlige lyspunkt var Københavns Idrætspark, som lå i politikredsen. For os, der var fodboldinteresserede, var det en hel svir, når der søndag eftermiddag blev spillet 2 sammenhængende divisionskampe. For at klare bl.a. trafikproblemerne, var der som regel udkommanderet 4-5 mand til Parken. Og vi fik endda hyre for at være der. For ikke fodboldinteresserede var det sikkert en pestilens at tilbringe en søndag eftermiddag der.

Som kompensation for de mange søndagsvagter det gav, havde Parken udstyret os med frikort, så vi altid kunne gå gratis ind, også til landskampe.

I 50'erne tilbragte den københavnske gadebetjent utrolig megen tid på gaderne, og det var som regel til fods.

På stationen havde vi kun 1 transportvogn og en personvogn, som kriminalbetjentene brugte. Desuden var der en Nimbus med sidevogn. Så det var i hvert fald ikke i bilerne, vi tilbragte vor tid.

Vi havde post på bestemte gadestrækninger, hvorfra vi ikke måtte fjerne os. På en 8 timers vagt var vi mindst 4 timer på gaden, og andre dage helt op til 6 timer. De andre timer var vi så på stationen, hvor vi skulle stå til rådighed, hvis der var udrykninger o.l..

En 6-timers fodvagt på gaden kunne være uhyggelig lang. Det forventedes, at

vi viste initiativ. D.v.s., at vi af og til kom ind med rapporter på f.eks. færdselsforseelser. Der forventedes især initiativ af os, der var på prøve, hvilket vi var i 2 år. I og for sig et rimeligt krav, for vi var der dog for at kontrollere og skride ind, og hvis man intet så, måtte det være, fordi man var blind eller blottet for vilje til at vise initiativ.

Når man kom ind fra gadeturen, skulle man sige til den vagthavende overbetjent, hvad der var af resultater.

Man sagde så f.eks.: "10 advarsler (folk røg jo ikke altid i bogen, man kunne give en advarsel for småforseelser), samt 1 rapport."

Det blev så ført ind i vagtrapporten, mens rapporten, som gav bøde blev godskrevet politimanden, der havde optaget den.

Det første halve år jeg havde på Østerbro, havde jeg for en stor del af tiden posterne 11 og 12. Det var den del af Lyngbyvejen, der endte ved Vibenhus Runddel. Jeg havde mine problemer med at finde overtrædelser, som jeg fandt værdige til at komme i bogen. Posten på Lyngbyvejen var en lang lige strækning med hurtig trafik, og som gående betjent var det svært at opspore bilisternes synder og endnu sværere at få fat på dem, hvis de

Politibetjent på prøve, Laursen, på post på Lyngbyvejen, hvor det var særdeles svært at få hold på trafiksynderne.

overhovedet lavede noget. Så var der kun de gående og cyklisterne tilbage. De gående var nærmest uangribelige, for, når de så kasketten i nabolaget, opførte de sig eksemplarisk. Lidt bedre var det med cyklisterne, som havde det med at glemme

tegnene ved svingning, for slet ikke at snakke om det med cykellygten.

Jeg havde dog svært ved at føle mig forarget over de mørke cyklister, idet især Lyngbyvejen var kraftig oplyst. Det spillede nok også ind, at jeg jævnligt selv som dreng og ung havde sneget mig gennem

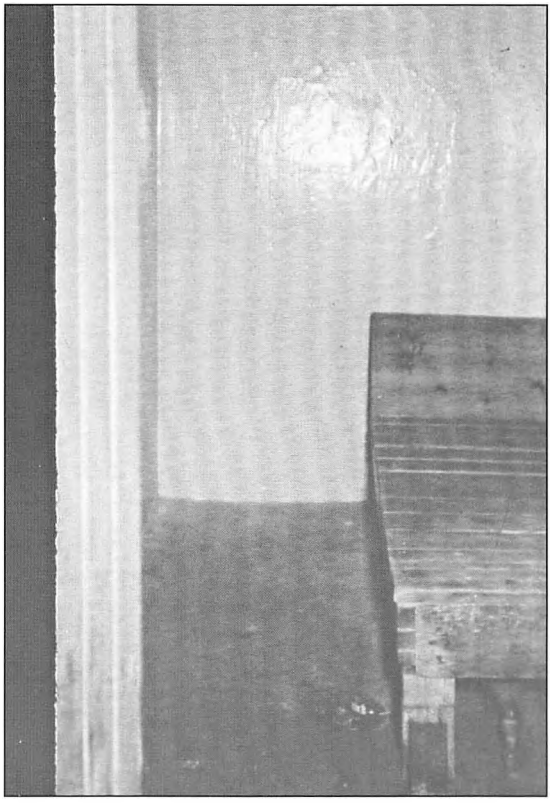

Detentionsrummet, dvs. det aflåsede rum, hvor berusede skulle sove rusen ud, var meget primitivt. Rummet her er fra Fælledvejens politistation. (Foto: Politihistorisk Arkiv.)

det oplyste Aalborg på "sort" cykel, uden at være standset for det.

Det var et voksende problem for mig, at jeg i de første måneder på Østerbro faktisk kun havde fået afleveret 1 (skriver EEN) rapport, men til gengæld havde jeg afleveret mængder af advarsler, når jeg kom ind til den vagthavende overbetjent.

Det kunne stationen sikkert ikke være tjent med. Jeg var jo på prøve, så efter 3-4 måneders forløb blev jeg kaldt ind til stationens chef, politikommissær Kelnæs. En vældig flink mand.

Han spurgte: "Nå Laursen, hvordan går det med at være politibetjent?"

Jeg svarede frejdigt: "Fint hr. kommissær!"

"Hvad så med initiativet?"

"Også fint, men jeg har godt nok ikke lige nu tal på, hvor mange jeg har skrevet!"

"Det er nu ellers nok til at overse Laursen, for i følge mine papirer, har De kun fået afleveret 1 initiativrapport!"

Dyb tavshed.

Nå, han var nu rimelig nok. Han forklarede mig, at politiet trods alt er på gaderne for at lave noget, og det gav jeg ham klogeligt ret i. Men det måtte der gøres noget ved. Man havde nogle civilklædte ældre betjente på stationen, som færdedes i tra-

fikken - måske nok for at få noget fyld i statistikkerne.

Jeg blev en hel uge sendt ud med en sådan. En flink fyr var han også, men han havde ingen skrupler med at sende folk i bogen (rapport), uanset hvor lille forseelsen var.

I løbet af 3-4 dage havde politibetjent på prøve Laursen, stof nok til at aflevere 30-40 initiativrapporter. Det må have været den rene masakre for Østerbroborgerne, for vi stillede os bare op ved et kryds i civil, og der gik ikke lang tid, før de første gik i rusen. Én glemte at vise tegn ved svingning, én kørte over for "blegrødt" osv. Mit initiativ - i hvert fald på papiret, var herefter i top.

Der var nu ellers ikke noget i vejen med mine evner til at skaffe resultater. Da jeg få år senere kom til Kriminalpolitiet, hvor jeg var i 30 år (Aalborg), havde jeg ganske pæne opklaringstal. Nogle af mine gamle klienter, vil sikkert snerre "alt for gode tal". Det siger måske noget om, at man som gennemsnitsborger har tolerance over for de lovovertrædelser, man selv kunne finde på at lave, mens vi er absolut intolerante over for de lovovertrædelser, man normalt ikke kunne finde på at lave selv.

Dog er der vel en lille forbryder i enhver af os, og man slæber vel sine egne normer med ind i det job man til enhver tid har, og for en født moralist kunne politijobbet være "nam-nam". Her kunne man rigtig svinge øksen over for de formastelige, og så oven i købet sætte alvor bag.

En gang var ivrigheden for at vise initiativ ved at slå bagud. Det var normalt, at inden politifolkene gik på gaden, stillede de inde ved den vagthavende politiassistent, som informerede, om der evt. var nyheder - f.eks.om aktuelle eftersøgte.

Det var der en sommermorgen. Man eftersøgte en kvinde, der gik rundt i København og samlede ind på en liste til børn i et eller andet uland.

Hun var iført en nonnedragt, der var en tro kopi af de ægte nonners ordensdragt. Hun opsøgte så byens præster, der glad og gerne gav et bidrag til det ædle formål, og de var lykkelig uvidende om, at pengene senere blev omsat til bajere på en eller anden Vesterbrosnask. Det var jo til at tage på.

Bedragerens udseende adskilte sig kun fra de ægte nonner ved, at hun var ret høj, hvilket ikke var særligt almindeligt ved katolske nonner, og med dette svage udgangspunkt bevægede jeg mig ud på min post, som den dag var på trafikknudepunktet Trianglen. Her krydsede adskillige sporvognslinjer hinanden, og jeg var kl.

Trianglen i København. Det var her "den falske nonne" blev anholdt sidst i 50'erne. Hvilken triumf! Billedet formentlig fra 40'erne. Fotograf ukendt.

09.00 på posten og stod og betragtede den sydende trafik. Kl. 11.00 stod jeg over for linje 14's stoppested, som var på en forhøjning midt i gadebilledet. Herfra kørte linje 14 til og fra Hellerup med få minutters intervaller, og andre linjer brugte de samme spor, så der var knald på.

Ved selve stoppestedet bemærkede jeg da en nonne, som hurtigt vendte sig om, da jeg så på hende.

Det var ikke unormalt at se nonner på Trianglen, idet der længere ude på Østerbrogade var et hospital eller en stiftelse, hvor der var mange nonner. Til trods for min jyske træghed, var der med det samme noget, der sagde mig, at der var noget galt ved nonnen.

Hun var ret høj, og af og til skævede hun over mod mig, og da nonner normalt har god samvittighed - i hvertfald over for politiet - så skæver de ikke.

Jeg blev ved med at kigge over på hende. Ja, jeg stirrede vel nærmest, mens hjernen arbejdede på højtryk, for jeg blev mere

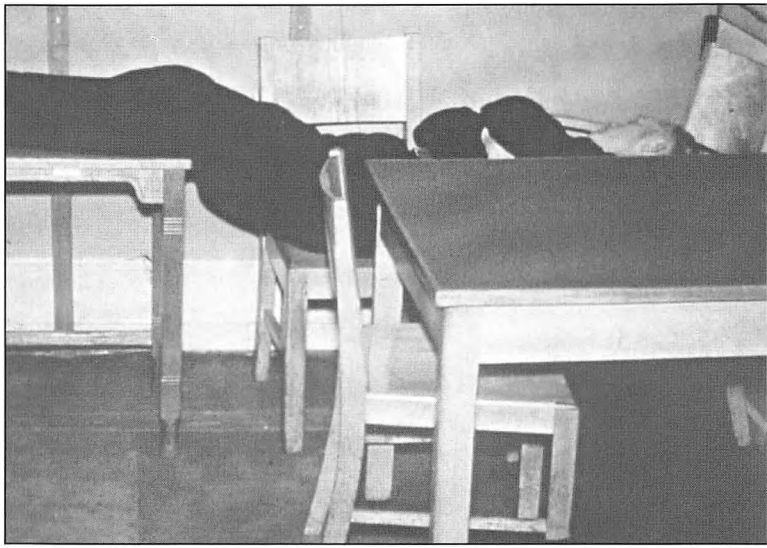

Tag kke fejl. Personalet sov ikke hele tiden væk. Men en gang imellem - sidst på natten - kunne det være rart med en lille én på øjet.
(Foto: Politihistorisk Arkiv.)

og mere sikker på, at det var den falske nonne, jeg havde for mig.

Jeg vidste, at når sporvogn nr. 14 ankom, og det var den, hun ventede på for at tage med mod byen, så ville der kun gå få minutter, inden den næste ankom. Og stoppede man en sporvogn ekstraordinært i 50'ernes trafik, ville det meget hurtigt betyde trafikkaos, så jeg måtte beslutte mig til anholdelse, inden linje 14 ankom.

Jeg vidste, at nåede hun op i sporvognen, inden jeg fik hende anholdt, så var betingelserne til stede for, at jeg blev gjort til grin så det battede, især hvis det viste sig, at jeg havde taget fejl.

Der kunne også ske dette, at hun evt. satte sig til modværge, og det ville se sælsomt ud, hvis jeg kom i kamp med en tækkelig nonne. Det kunne skaffe mig på forsiden af Ekstrabladet.

Det var ret almindeligt, at de letantændelige københavnere kunne finde på at tage parti for en anholdt, hvis de så noget, de ikke forstod, især hvis den ene part var en

af de helt unge betjente, idet de vidste, at vi ikke var "helt tørre bag ørene".

Et andet aspekt var den konflikt, der kunne komme ud af, at en jysk tranlampe fra Aalborg fejlagtigt havde anholdt en af romerkirkens tækkelige udsendinge, og så endda på åben gade.

Mens jeg stod og funderede, idet jeg jo inderligt gerne ville overbevise stationslederen om mine evner til at vise initiativ, kørte linje 14 ind.

Endelig besluttede jeg mig. Kom ud af starthullerne, og fór over til sporvognen, hvor nonnen steg ind og satte sig på et sæde midt i vognen.

Jeg sprang ind i vognen. Nu måtte det briste eller bære.

Jeg bad konduktøren om at holde vognen tilbage. Gik hen til nonnen, og på forståeligt jysk bad jeg hende følge med ud på gaden. Jeg turde ikke starte med at anholde.

Sekunderne gik, og hun så op på mig og sagde, at hun ikke havde tid, fordi hun skulle ind til byen.

Jeg blev mere sikker i min sag. For en rigtig romersk nonne ville helt sikkert have fulgt med ud, og da hun stadig nægtede, skred jeg til anholdelse. Alle i sporvognstoget holdt vejret, og mit eget blodtryk steg.

Ville hun rejse sig frivilligt, eller skulle jeg i gang med førergreb, i kamp med de store gevanter, hun var klædt i?

Hun rejste sig og fulgte med ud på gaden, hvor hun bad om en forklaring, men så krakelerede pludselig hendes pæne, tækkelige facade.

Jeg fik læst og påskrevet - nu på ægte saftigt "Vesterbro-mål", og jeg var endelig klar over, at jeg den dag havde fanget storvildt.

Jeg kunne aflevere hende til den vagthavende overbetjent, der noterde mig for et stk. initiativrapport. Set på mange års afstand tror jeg nu nok, at jeg i dag ville have ladet nonne være nonne, når man tager i betragtning, hvilken skandale jeg kunne have rodet mig ind i.

Københavns trafik var ind imellem overvældende for en provinsbo selv for en aalborgenser. Der var knald på, når københavnerne skulle hjem fra den indre by ved aftenstide, og vi havde da trafikregulering med hvid stav på nogle af trafikknudepunkterne, hvoraf mange endnu i 50'erne ikke var forsynet med trafiklys.

Det kunne være særdeles stressende at stå ude midt i et gadekryds, hvor man med tegn skulle holde gang i den københavnske trafikrytme.

Det skal siges, at københavnerne var

friske trafikanter, som efterkom ens mindste vink med den hvide stok, og for nogle blev det en ren lidenskab at dirigere.

"Danmarksmester" i denne vigtige kunstart, var vel nok den berømte overbetjent Dahl, der i mange år havde fast post i myldretiden i den indre by. Han var utrolig populær blandt de trafikanter, som 5-6 gange om ugen skulle passere ham på vej hjem. Han var typen på den moderne og modne efterkrigsbetjent, som med en blanding af myndighed og venlighed fik tingene til at glide.

Vi "bønder" lærte det også efterhånden, og det var forbavsende sjældent, der skete uheld, selv om trafikken var enorm, især på de veje der førte ud til "Whisky-bæltet".

Inde på stationerne - i hvert fald de fleste, var forholdene for personalet mildt sagt lidt primitive. Hver 4. uge havde vi nattjeneste, og på enhver politistation er det i dag en selvfølge, at der er hvilestole, når man har haft nogle anstrengende timer på gaden. På Østerbros politistation anede vi ikke, hvordan en sådan stol kunne se ud. Hen på de små timer, blev der stillet et par almindelige træstole sammen, og så var det bare at komme lidt på langs.

Overbetjent Dahl, København. Dansk mester i hånddirigeret trafik. Han var så populær, at trafikanterne, der hver dag passerede ham, ved juletid stillede gaver ved hans podie.

"Det glade Aalborg" - et varemærke

"Det glade Aalborg" er fra gammel tid en etikette, der blev hæftet på byen Aalborg. Det er ganske vist, at Aalborg altid har haft et frodigt restaurationsliv, men hvor meget glæde dette egentlig dækker over, er måske det store spørgsmål.

Det er en kendsgerning, at da Aalborg i 60'erne lancerede sig selv som den store krongresby, samtidig med, at Aalborghallen blomstrede op, proklamerede borgmester Thorvald Christensen: "Og så har vi det berømte Aalborghumør, der ikke mindst stråler, når solen er gået ned, og kongressen skal danse". Der var nok det rigtige i den glade borgmesterprolog, at Aalborgs voksende natteliv var et aktiv, som kongresarrangørerne havde øje for.

Samme Thorvald røg også dengang ind i en hidsig debat med den øvrige del af byens kulturliv, idet nogle satte spørgsmål ved, om Aalborg nu også var tjent med, at byens fader tilsyneladende opprioriterede det mere flade kulturliv (restaurationslivet), mens finkulturen mere fik stedbarnets rolle.

Den jordbundne Thorvald Christensen var nu nok ingen fjende af finkulturen, men havde lidt svært ved at kapere og forstå den moderne kunst, der netop brød frem i 60'erne og 70'erne. Derfor kultursammenstødet.

Mens f.eks. Kilden og Ritz fik vanskeligere arbejdsvilkår, opblomstrede det moderniserede Ambassadør på Vesterbro med vedhænget Algierbar på 1. sal og Galejen i stuen - alt i samme ejendom.

Det blev dengang en formidabel succes. Det var også omkring den tid, der blev lagt an til det moderne Jomfru Ane Gade. Og der var rundt i de små gader en frodig underskov af mere eller mindre pæne beværtninger, som Aalborg altid har været kendt for.

Moralens vogter gennem en hel generation - Anton Pedersen kaldet "Lange Anton" var dengang ved at rydde op i sit skrivebord på politigården efter 40 års virke. Han var jo unægtelig ved at blive lidt grå i toppen, og han brummede i et jubilæumsinterview i 1970: "Aalborg er ikke

Borgmester Thorvald Christensen så mulighederne for Aalborg ved at lancere den som den morsomme by. Her i Henry Lauritzens streg fra 1963.

længere sagen. Byen er slet ikke så livlig, som turistforeningen vil gøre den til. Før i tiden var der fest i gader og restaurationer, og der var steder, hvor voksne kunne komme. I dag er det hele lagt an på ungdommen.

På diskoteker er man ved at få blæst trommehinderne ud på grund af larmen fra stereoanlæggene."

Den gamle kæmpe påstod godt nok i samme interview, at han garanteret løb hurtigere end alle de unge betjente, der

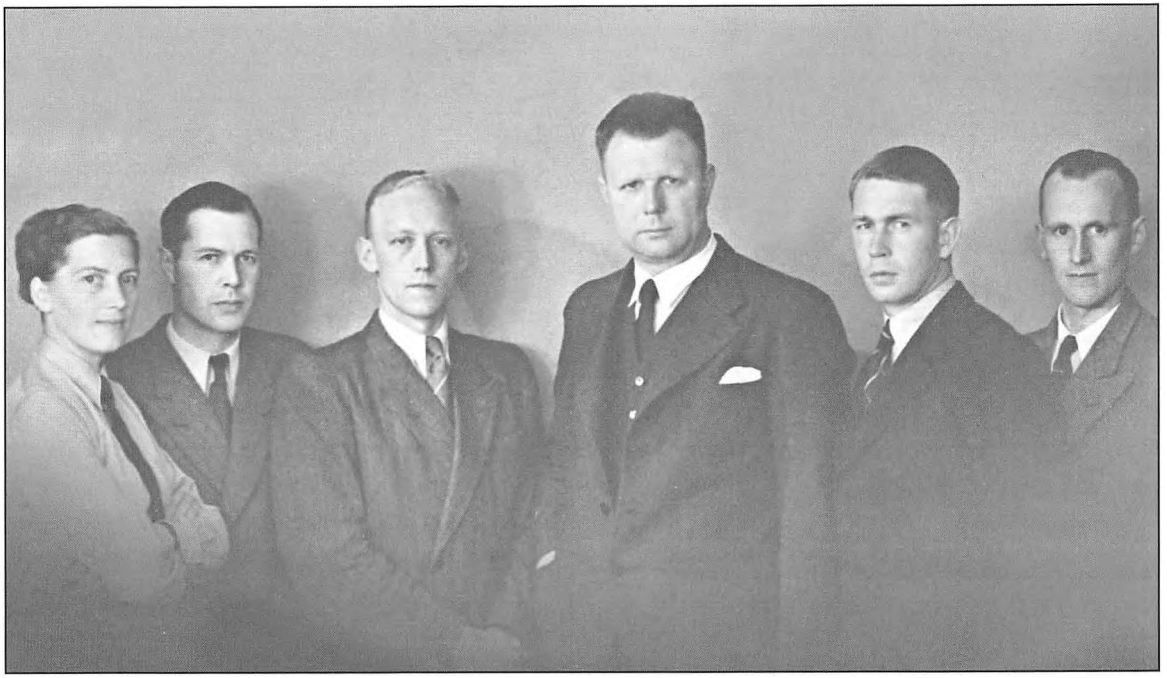

Anton Pedersen kaldet "Lange Anton" i spidsen for sine håndgangne mænd i 1945. Der var dengang beskæftiget 5 mand og en kvinde i Aalborgs sædelighedspoliti. Fra venstre: Lis Dehn, Hans Nesgaard, Jens Nielsen, Anton Pedersen, Albert Jønsson og Arne Jørgensen.

kom til stationen. Han bed fra sig og sagde, at nok var han et stort, kraftigt brød, men "gammel" ville han ikke kaldes.

Nå - tiden var nu nok løbet fra den gamle kæmpe. Han indfandt sig ikke mere med samme selvfølgelighed i de nye strømlinede danserestaurationer og diskoteker, som når han tidligere aflagde et af sine mange besøg i sidegadebeværtningerne, hvor det var til at skille ud, hvem af "damerne" der var lidt løse i det, og hvem der bare var gæster, som var ude for at holde lidt fri fra den pænere borgerlighed, eller blot ville slå sig lidt løs.

De små beværtninger var der stadig i sidegaderne, men det hele ændrede alligevel karakter.

Anton brummede jævnligt, at "i vore dage er alt tilladt", og de frie former og den store tolerance var ikke hans kop te.

Lad os kaste et blik tilbage på det Aalborg, der svandt og det, som kom.

Algierbar, Vesterbro 36 - her fotograferet i 1968 - var en mondæn bar, og et sted, hvor man kom meget i 1960'erne. I stueetagen i samme bygning lå Galajen og den store danserestaurant Mexicana.

Den pænere del af restaurationslivet i Aalborg var før og under krigen præget af blandt andet den dygtige restauratør Thorkild Mouritzen, der drev restaurant Ritz i Bispensgade. Ritz var jo en rigtig danserestaurant, som blev åbnet 2. juledag 1930 af Thorkild Mouritzens far, Peter Hansen Mouritzen, som tidligere havde drevet hotel Park og nogle andre små beværtninger i Bispensgade.

Ritz blev et meget populært sted, som vel nok havde sin storhedstid i 30'erne, hvor mange af vore kendteste kunstnere optrådte. Stedet prægede Bispensgade, indtil 1951, da Mouritzen solgte, og 2 år efter lukkede stedet, idet Fællesforeningen åbnede varehuset Stilmann i lokalerne.

I 1951 købte Mouritzen så en smørebrødsforretning, der lå på Vesterå, og han drev her restauration og smørrebrødsforretning, som hed "Favoritten". Som noget nyt begyndte han at bringe kvalitetssmør-

Restaurant Ritz i Bispensgade kunne også dette med "det store kolde bord". Billedet er sikkert fra 1930'erne.
Fotoet tilhører Thorkild Mouritzen.

rebrød ud på fade, og dette slog så godt an, at han det første år femdoblede omsætningen. Mange ældre aalborgensere husker Favoritten som smørrebrødsleverandør. Navnet Favoritten blev nærmest indbegrebet af fornemt, godt dansk smørrebrød, og dette siger ikke så lidt.

Thorkild Mouritzens søn, Peter Mouritzen, blev indehaver af Favoritten fra 1972, og han indrettede restaurent "Stygge Krumpen", samtidig med, at Favoritten blev lukket i 1977.

Peter Mouritzen har som bekendt overtaget Aalborghallens restauration med Papegøjehaven, som han sammen med sin hustru indtil i dag har drevet frem til en fin forretning til glæde for vore mange kongresdeltagere. Det kan nævnes, at 4. generation af dynastiet nu også er gået i gang, idet Peter Mouritzens søn også er med i Aalborghallen. Der må være noget om dette med generne.

Også restauratørfamilien Steffensen har i det meste af et århundrede været med til at sætte præg på Aalborgs restaurationsliv.

I 1916 købte Martinus Steffensen restaurant "Håbet" i Nyhavnsgade, som senere blev overtaget af hans søn Aage Steffensen.

Håbet var i efterkrigstiden en af de mere beskedne danserestaurationer, idet det var et meget folkeligt sted med levende musik, og stedet var populært. I 50'erne og 60'erne kan jeg huske, at "Håbet" kunne være et meget livligt sted, hvor brede lag af befolkningen kom, men det kunne ikke sammenlignes med f.eks. Ritz og Kilden, idet der over stedet var lidt af det, man kendte fra Københavns legendariske Nyhavn - det frække og bramfrie.

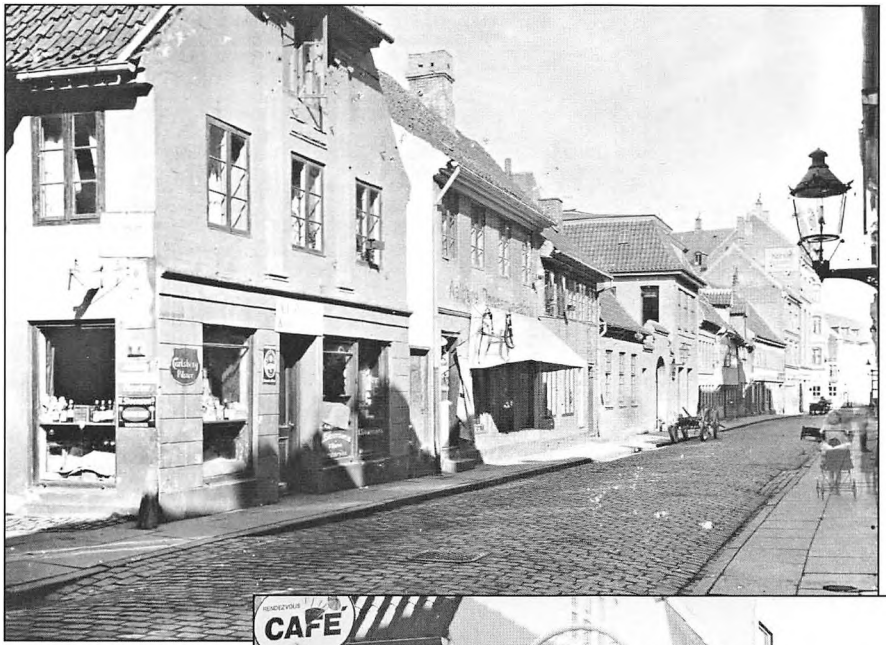

Jomfru Anegade 1916. Fotograf Hugo Mathiessen.

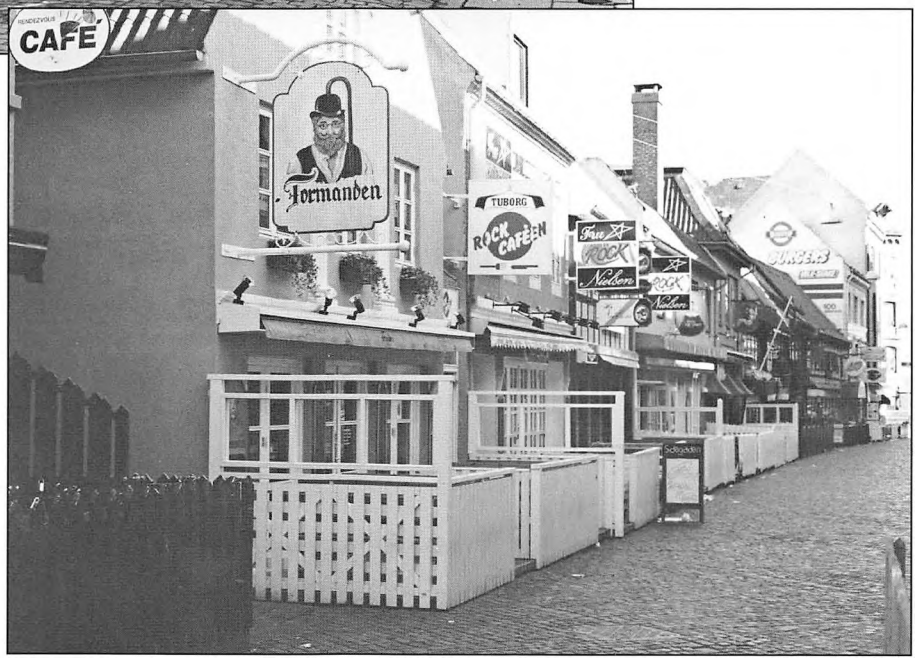

Jomfru Anegade i 1980'erne.

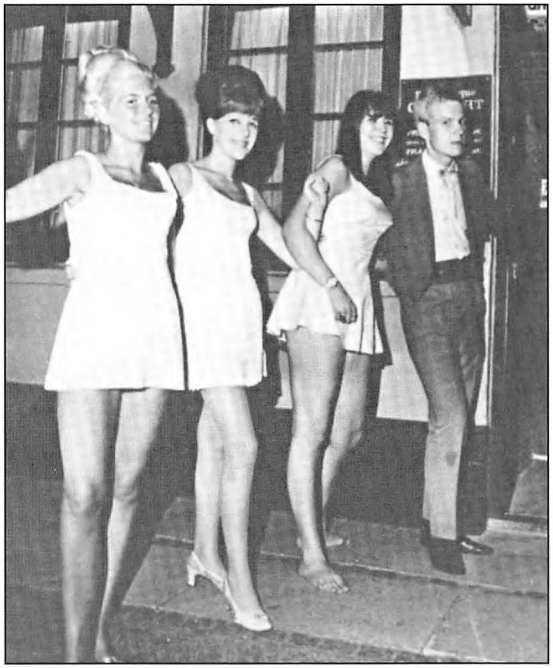

Restaurant Gaslights personale omkring 1970. Bemærk den tidstypiske påklædning. Foto: Steffensen.

Men det var der mange, der kunne lide, selv om de ikke gjorde sig til et med det, og det var ingen hemmelighed, at der holdt en del af gadens "løse fugle" til på stedet, ligesom det var stedet, hvor man indførte strip-tease.

I 1957 kom Aage Steffensens søn Jørgen ind i billedet, og beværtningen var sikkert en ganske god forretning, idet det hele blev fikset op, og i løbet af 60'erne steg niveauet betragteligt, idet den unge Jørgen ansatte ganske gode orkestre, og der blev optræden m.v.

Men den 2. marts 1968 måtte man lukke i Nyhavnsgade, idet gaden skulle udvides, og huset nedrives.

Den 5. august 1969 rykkede Steffensen så at sige op i branchens 1. division, idet Aage Steffensen åbnede "Håbets Gård" i Simonies gamle gård Ved Stranden 7. Men det skulle blive 3. generation af familien - Jørgen - der tog det helt store spring fremefter.

Jørgen Steffensen fortæller i sit jubilæumsskrift fra 1992: "Min kone Grethe og jeg var i 1962 med på en bustur til Italien, hvor vi besøgte bla. a. San Remo. Vi faldt ind på et diskotek, som var indrettet i et kælderlokale.

Vi oplevede, at ungdommen dansede til grammofonplader, og det var derhjemme endnu ukendt, idet man dog på beværtninger kendte til music-boxe, men diskotekerne var endnu ikke slået an. Vi havde indset, at Håbets æra i Nyhavnsgade var ved at rinde ud, og min kone og jeg havde lyst til at prøve noget på egen hånd.

En søndag i 1966 spadserede jeg sammen med Grethe og børnene en tur i Aalborgs midtby. Vi var kommet ned i Jomfru Anegade, der var en grå og trist gade, som

blev mørkere jo længere væk vi kom fra Bispensgade.

Først fik vi øje på de tomme lokaler i nr. 7, og senere kom vi forbi nr. 23, hvor Thomas Petersen havde haft elektronisk værksted. Det var ganske vist langt væk fra Bispensgade, men Jomfru Ane Teatret var ved at indrette førstesalen. Jeg tænkte, at det kunne blive et spændende hus, og siden indrettede vi byens diskotek nr. 2 i stueetagen, idet restaurant "Katten" kom først med et diskotek, fordi vi havde lang byggetid," slutter Jørgen Steffensen.

Stedet kom til at hedde Gaslight, og da man bestræbte sig på, at der skulle være virkelig stil over stedet, blev det en formidabel succes, som blev startskuddet til det, vi i dag kender som Jomfru Anegade. Gaden der bogstaveligt talt dukkede frem fra mørket, og som ungdommen efterhånden dominerer ret kraftigt. Der er dog stadig flere gode spisesteder, og mange kongresgæster stiler direkte mod Jomfruens gade, når møderne slutter ved aftens/nattetide.

Restaurant Kilden var vel nok 30'ernes mest populære restaurant, der blev besøgt af utallige aalborgensere, der ville fejre et eller andet, eller hvis de trængte til at "svinge træbenet", som man sagde.

Kildens storhed var nok 30'erne. Da man i 1933 afviklede udstillingen - Nordjydske Udstilling, fik restauratør Axel W. Petersen en fremragende idé. Han var i stand til at tiltrække det voksne købedygtige publikum, og midt i 30'erne havde han engageret bl.a. den populære orkesterleder Kaj Julian med sit danseorkester.

Det var egentlig meningen, at Kaj Julian skulle tage sig af den moderne dansemusik. Men Axel W. opdagede en aften, hvor Kaj Julian spillede, at han enkelte gange spillede en rigtig gammeldavs dansemelodi, og så dansede folk som aldrig før. Han fik da den idé at arrangere en ugentlig aften, hvor der udelukkende blev spillet "gammeldavs".

Aftenen blev kaldt for en "Liegstouwaften", hvor der blev serveret en god gammeldags middag, bestående af sildeanretning, flæskesteg og en æblekage, pris ialt ca. 2 kr. Middagen var som vor mor lavede den.

Det er en dødssyg idé, sagde mange af Axel W. Petersens venner, men det gik lige modsat. Det blev en dundrende succes. Folk strømmede til fra hele Jylland, og der blev spillet "Spjætmazurka" og "syvspring", så huset rystede.

Mange husker også radiotransmissionerne, som gjorde Kilden landskendt. I det

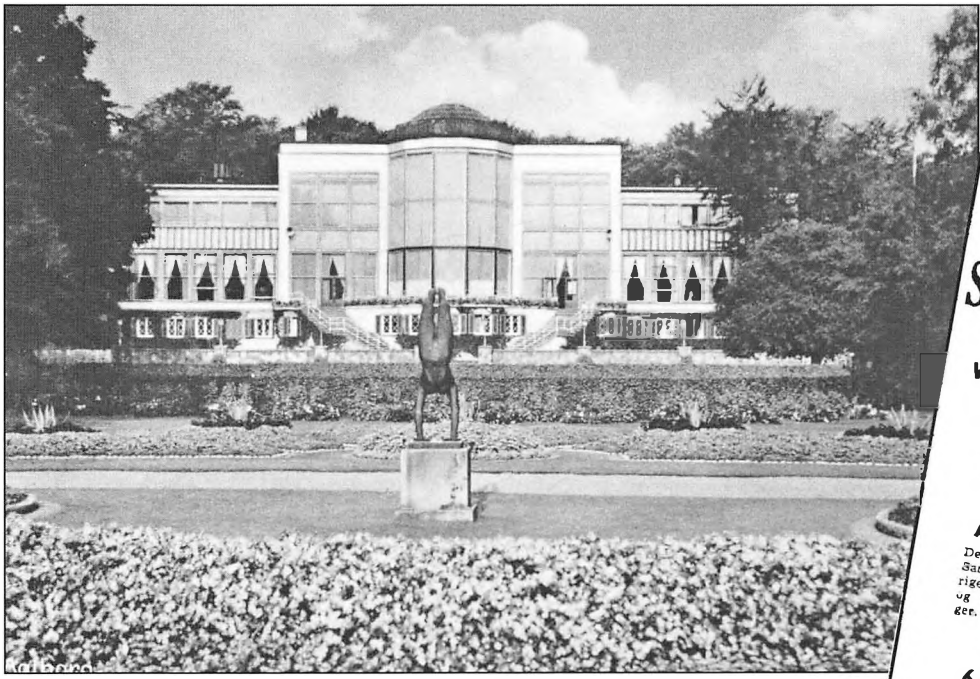

Det gamle "Kilden", som det så ud omkring 1946. Sidst i 1960'erne blev det afløst af Hotel Hvide Hus.

hele taget var den tids radiotransmissioner fra kendte restaurationer meget populære og aflyttede, og helt op i 40'erne var der f.eks. direkte transmissioner ved middagstid fra Wivex i København, og man mindes den dæmpede musik samtidig med at klirren af spisebestik og dæmpet tale trængte ud i æteren. Vi var mange, der nøjedes med at være "manden på risten", men det var da bedre end ingenting.

Jo - det var dengang de voksne gik i byen, men alt dette er jo forlængst beskrevet. Krigen kom, og efter 1945 forandrede meget sig.

Journalist Kaj Christiansen skrev i Aalborg Stiftstidende efter krigen: "Tiderne forandrer sig. Mennesker forandrer sig. Det, som man kaldte for de gode gamle dage er gået i graven. Vi er blevet mere forjagede, meget mere blaserte og mere industrialiserede. Der skal ikke mindst i forlystelsesindustrien langt skrappere midler til for at lokke folk ind. Striptease og lummerhed og andre krasse midler lanceres. Den tid er forlængst forbi, da hele familien kunne nyde at gå i Kilden en søndag eftermiddag eller en aften for at spise lidt, hygge sig og danse gammeldavs."

Nå, da han skrev dette, var vi jo også nået helt op i 60'erne, og den gamle skriverkarl var vel nok fuld af nostalgi, for Kilden stod foran nedrivning.

Den 29. september 1966 stod en turist ved indgangsdøren til Kilden. Vedkommende ruskede forgæves i døren. Forgæves, døren var låst, men der var da lys derinde. Fru Gertrud Kaalund Jørgensen fortæller i bogen "Fra det glade Aalborg": "Inden for stod et lille sluttet selskab. Klokken var midnat, og alle har et glas i hånden. Der drikkes ud i tavshed - glasserne knuses. En epoke er slut. Blandt gæsterne var den legendariske Musse Ulkær. Hun skrev i Kildens gæstebog, som en af de sidste: Punktum - ak ja - vore hjerter græder!" Ses de mon i Jomfru Anegade?

De ydmyge steder

"Go dav - jæ hedder Erik Jensen. Ka jeg ikke lige låne en betjent? For jeg sidder hernede på Verner, og der er en der hedder Birthe, som der har stjålen min tegnebog." Erik taler med sløret stemme.

Kl. er 3 nat, og kriminalpolitiets vagthavende har haft det roligt indtil da, og den telefoniske henvendelse er ikke velkommen.

Der er ro på politigården og alt ånder fred på gaderne, men nede på Verner i Nørregade går det i højeste gear.

Man kan høre, at der i baggrunden er høj musik og råben, og vagthavende ved, hvad det betyder, hvis han rykker ud for at komme den nødstedte Erik til hjælp.

Erik gik først på aftenen ind i den beskedne beværtning for at opleve livet på et af Aalborgs mere ydmyge steder, hvor man altid er velkommen, især hvis tegnebogen er i orden, og Erik har sikkert ikke

Fra et af de ydmyge steder i Aalborg. Tegningen er af Carlo Wognsen, og bringes med tilladelse af tegnerens hustru, fru Birthe Wognsen. (1947).

hørt til stampublikum, for han får meget hurtigt selskab af en meget snakkesalig pige i 30-års alderen. Birthe er kendt på stedet. Hun kender tjenerne og ved lige, hvad stedet er bedst til at servere. Erik er smigret, da Birthe lidt senere kalder nogle venner over til deres bord, og han føler sig virkelig velkommen.

Det han ikke lægger mærke til er, at både Birthe og hendes venner har lange

øjne, når han lukker tegnebogen op for at betale, og der går et par timer, da Erik tager sig til baglommen og opdager, at tegnebogen er væk. Han er efterhånden ret godt fuld, men han føler sig stensikker på, at det kun kan være Birthe, der kan have stjålet hans tegnebog.

Han henvender sig til Birthe: "Der er en, der har taget min tegnebog!"

Birthe svarer: "Pjat med dig, se nu ordentlig efter."

Erik er det, man i restaurationssproget kaldte for "en tyr" dvs. en gæst, der er et let offer, når der skal skaffes penge. Hos os på politigården var han nærmest det, vi ville kalde for "en dårlig anmelder".

Vi var udmærket klar over, at det meget vel kunne være hændt, som han sagde. Men hans sag var på det nærmeste håbløs. For rykkede vi ud til et sted som "Verner", og kom vi ind i et restaurationslokale, som midt på natten var fyldt med 25-30 fulde mennesker, hvoraf vi på forhånd kendte de 90%, så kom vi på arbejde. Vi blev mødt med råben og skrigen, når vi gjorde vores entré, og selv om Erik kom os i møde og ivrigt udpegede "Birthe", så var undersøgelsen på forhånd dødsdømt. Ofrets tegnebog var selvfølgelig forlængst gemt af vejen.

Nogle gange kunne vi gå ud på toiletterne, hvor vi kunne være heldige at finde tegnebogen oppe i toiletcisternen eller ude i baggården, fordi den var lempet ud gennem toiletvinduet. Selvfølgelig tømt for penge.

Hvis man tog den tunge beslutning at anholde "Birthe", stod man med et problem, når man kom ind på stationen. For så skulle hun visiteres. Dvs. hun skulle undersøges fra yderst til inderst, og det krævede naturligvis en kvindelig politibetjent eller en kvindelig fængselsfunktionær, og det var svært at skaffe i 60'erne, hvor der kun var 2 kvindelige kollegaer, og disse skulle først kaldes ind fra deres hjem, idet de aldrig havde nattjeneste, og i øvrigt var lidt op i årene.

Havde der f.eks. været tale om et drab, var der ingen problemer med at skaffe en kvindelig hjælper, men et banalt restaurationstyveri, hvor ofret - "tyren" - som han kaldtes, havde en ret lav prioritet.

Tit var ofret selv fuld, og chancen for opklaring var lille, idet "damerne" fra de små beværtninger, normalt havde meget svært ved at huske. Nogle gange kom der dog et bundt pengesedler frem, når hun kom af tøjet. De var som regel stukket op i bukserne, men rigtige penge sladrer som regel ikke. Nogle af pigerne røg dog på den, hvis de i en stjålen tegnebog havde

fundet et checkhæfte, og når de så siden brugte og underskrev en stjålen check - så klappede fælden.

Men en regulær og ren tilståelse fra en af pigerne hørte til sjældenhederne. Sandheden skal frem. Kom de midt om natten og anmeldte en af de typiske rulleforretninger, som var foregået på et af de kendte steder, så fik ofret meget tit besked på at komme igen næste dag, "når du er blevet ædru." Ofret kom som regel ikke igen, for når spiritustågerne var lettede, var han som regel klar over, at han havde båret sig dumt ad.

Den negative side af denne historie er/var selvfølgelig, at restaurationstyverier på snaskerne nok fik lov til at florere. Disse beværtninger var nærmest som en musefælde, hvor ofrene var dem, der var mere eller mindre ukendte på stedet, eller blot ville holde en friaften fra det hjemlige og lidt kedelige borgerlige liv. Og de betalte for løjerne.

Aalborg har altid haft rigeligt med små listige steder, hvor der nok var en egen råhygge, men det var et barskt liv, der førtes der.

Jeg har i bogen "Duller, tyveknægte og knippelvingere" beskrevet restaurationslivet, som det florerede i Aalborgs midtby omkring århundredskiftet, og der er egentlig ingen væsentlig forskel på dengang og nu. Forskellen er der selvfølgelig, men den ligger nærmest i, hvad folk drak dengang - nemlig snaps og atter snaps, mens udvalget i dag trods alt er noget bredere.

Jeg har opsøgt Irene Danielsen og Georg Bjarne Danielsen, som i dag er et pænt ægtepar i 60-årsalderen.

Jeg opsøgte dem i deres hyggelige sommerhus ved "Hesteskoen" i Aalborg Øst, og da jeg kom, var Georg i gang med at rense fisk, mens Irene vimsede rundt og gjorde klar til formiddagskaffen.

Georg snakker løs, og er i dag absolut ædruelig og samfundsnyttig pensionist, som er særdeles glad ved livet, og ikke mindst er han glad for sin "viv" Irene, der gerne fortæller, om deres rare sommer ved "Hesteskoen", men også med stolthed og glæde omtaler lejligheden hjemme i Aalborg Øst. Sådan har det ikke altid været.

For 20-30 år siden var de en fast bestanddel af det vilde liv, der foregik i og omkring Aalborgs mere beskedne beværtninger - populært kaldet for "snaskerne."

Georg fortæller: "Helt fra vi var unge, havde vi betydelige problemer med spiritussen. Det medførte et liv, hvor vi i mange år var på bunden. - Nej ikke helt på bunden - for der mødte man tidens "spritere" - dvs. dem, der var det, man kaldte

for subsistensløse. Når vi andre drak snaps og "pulimut" - så drak de sprit - og det var hård kost.

Jeg har prøvet det enkelte gange, og det sled på "maskineriet"."

Irene siger, at hun stammer fra Kattesundet, hvor hun havde en del af sin barndom. Georg havde ligeledes den store del af sin barndom i den indre by. Og det begyndte tidligt med uhæmmet drikkeri.

"Jeg røg nu aldrig helt ned på bunden, selv om det var tæt på, for ind imellem blev jeg brugt som tjenerafløser, og har så galt en årrække været tjener i "Kilden", men senere rakte det kun til de mere tvivlsomme beværtninger.

Jeg var alkoholiker, og det er en streng tilværelse. Man tør nærmest ikke at blive ædru, fordi man er bange for sin egen virkelighed. Den ædru tilstand var nærmest afskrækkende, og hver dag handlede om, at få spædet branderten op - dvs. der skulle en "reparation" til."

"Ja" - siger Irene, "der skulle gerne en halv flaske brændevin til, før man igen kunne komme i gang med dagen, og så begyndte det hele forfra."

Georg fortæller, at en overgang holdt han til sammen med vennerne på Strandstien - lige bag ved Budolfi kirke. Det var tit om formiddagen, og her blev der drukket "pulimut" - billig portvin - tit og ofte en der hed "Grå Kok".

Senere på formiddagen rykkede man ind på "Langelinje", der dengang lå i Nyhavnsgade på 1. sal i en ejendom i nærheden af restauration Håbet, der jo lå i stueetagen.

Bag ved Håbet lå et andet "stærkt" sted nemlig "Smugkroen", og de lukkede kl. fem om morgenen, og på klokkeslet åbnede så "Langelinje", som da havde morgensuppen klar.

"De af os der var i stand til det, kravlede så op til suppen."

På "Langelinje" kom de såkaldte "Lave honoratiores" - dv.s. dem, der trods alt kunne betale.

"Det var langt fra altid jeg havde penge, men så hang man på hos en eller anden. På en eller anden måde var der trods alt et slags kammeratskab dengang, hvor de der havde, delte med dem der ikke havde. Dette gjalt dog kun, når det drejede sig om sprut. Havde jeg spurgt efter en madpakke hos en eller anden, var jeg blevet afvist.

Kl. fem om morgenen, var der mange kæmpebranderter, der fandt vej op ad den stejle trappe til "Langelinje". Opad kunne det skralle af, men værre var det, når de skulle ned igen. Da var trappen så stejl, at mangen en brav borger uden slips har taget den på hovedet nedad, fordi de var fulde. De stedkendte gæster kendte en slags bagtrappe, der var mere flad. Lidt op af dagen

var der flere muligheder for os, der var en slags "professionelle".

I Sct. Hansgade - lige bag ved den gamle Håbet, der lå ud til Nyhavnsgade boede en mand ved navn Aage Balle. Hans lille lejlighed blev kaldt for "Loppereden", eller "Hulen". Det var vel en slags dagsmugkro - dv.s. Aage Balle solgte ikke spiritus - det skulle man selv medbringe efter at have købt det ved gadens købmand. Der var som sagt et ret godt sammenhold for dem, der havde penge, betalte slet og ret.

Det var en gylden regel, at man ikke-gemte penge til sig selv. Det var ugleset, hvis man opdagede, at en gæst gemte til dårligere tider, så blev gæsten simpelt hen bortvist.

Når der var ved at være fuldt hus hos Aage Balle, så rykkede vi videre.

Dem med skjulte penge i lommerne gik på beværtning, men vi andre rykkede så at sige ned ad rangstien, idet vi søgte over i Søndergade, hvor vi væltede ind hos Jørn og Gerda, hvis 2 værelses lejlighed blev kaldt for "dødens Hule".

Også her medbragte man sprutten. Når den blev kaldt for "dødens Hule" var det fordi der hen ad vejen faktisk døde 2 eller 3 mennesker i lejligheden på grund af for megen sprut.

Man skulle bestemt ikke have fine fornemmelser, når man kom der.

Der var lokum i gården, derfor var der stillet en spand ud i køkkenet, hvor man i en snæver vending kunne besørge både stort og småt. Og det var både de herrer og de damer, der benyttede spanden, som ingen som regel tænkte på at tømme, så gulvet under den var konstant svinet til, og der var en frygtelig hørm på stedet.

Især om tirsdagen var der gang i "Dødens Hule". Så kom nemlig løsarbejderne direkte fra deres arbejde i kreaturstaldene. Og de kom jo i arbejdstøjet - med komøg på støvler og bukser, og så fik den ikke for lidt. De havde som regel penge, og når de dejsede omkring på grund af druk, søgte de direkte ind i Jørns og Gerdas soveværelse, hvor de gik i seng med støvler, lort og det hele. Så det så ikke særligt pænt ud."

Irene fortæller videre, at hun mindes, at der så godt som aldrig blev stjålet fra de kendte og faste gæster, men kom der en ukendt mand ind i selskabet, som oven i købet havde penge på lommen, så skulle han regne med, at det var så godt som sikkert, at hans tegnebog forsvandt på et eller andet tidspunkt.

På spørgsmålet, om pigerne drak lige så tæt som mændene, svarer Irene, at det gjorde de. Det var et sandt helvede, når man hen på formiddagen faldt omkuld for

Café "Landmanden", Bredegade fra 1950'erne. I Schou's Sæbehus finder man i dag Nr. Sundby Bank.

at sove en brandert ud. Man gruede for at vågne igen.

Irene fortæller videre, at restaurant "Verner" i Nørregade var stedet, hvor man tit søgte ind om eftermiddagen, når morgenbeværtningen "Langelinje" skulle gøres ren. "Verner" havde en fast stab af "løse piger", som nærmest havde faste borde at sidde ved.

Nogle af pigerne var meget skrappe til at lænse en fyr for likvide midler. En pige var kendt for altid at gå med et barberblad, og når hun omklamrede en fuld mand, som var lykkelig for hendes "moderlige" omsorg, så arbejdede hun på mandens bagside - dv.s. hun sprættede simpelthen den lomme op, hvor han havde sin tegnebog - vips - væk var den. Ikke mindst kreaturhandlere var gode ofre.

De havde som regel penge, og selv om stamgæsterne udmærket vidste, hvad der skete, var der selvfølgelig ingen, der sladrede.

Georg fortæller, at han i perioder har været tjener på sådanne steder, og selv om han ikke kunne undgå at bemærke, hvad

der ind imellem skete, så var det utænkeligt at sladre til politiet, hvis de en sjælden gang ulejligede sig med at spørge. Der blev vel også handlet tyvekoster, men virkeligheden var, at man som tjener var "en død mand", hvis man sagde noget. "Så vi så aldrig noget."

På den anden side af Nørregade - skråt over for Verner lå restaurant Harmonien, hvor der var noget mere styr på tingene.

Her kunne man ikke komme, hvis man ikke havde penge, og værten ville simpelthen ikke se fulde mennekser på stedet, idet der kom et ret respektabelt publikum - f.eks. lodser og formænd fra havnen, som bare lige var inde for at få en lille én.

Det fortælles, at værten sorterede publikum lidt ved at stille dem over for en lille prøve. Inden for indgangsdøren lå der en stor måtte, som han på undersiden behandlede med et lag bonevox. Var folk ikke sikre på benene, ja, så skred de i måtten, og så var det ud igen. Værten som var et høfligt menneske, sagde så: "Desværre - ikke i dag!"

Det kunne dog ske, at nogen skred, selv om de var ædru. Men ingen fik lov til at sidde og bumle på stedet. "Havde man penge kunne man få - havde man ingen, så.....!"

Georg husker også restaurant "Landmanden", som lå i Bredegade, hvor nu Nr. Sundby bank har fillial. Han var tjener der i den sidste del af 70'erne. "Landmanden" var en meget gammel beværtning, idet den omkring århundredeskriftet var beværtning og hotel med nogle værelser på 1. sal.

Stamklientellet dengang var ikke mindst folk fra landet, der var inde og handle. F.eks. hos købmand Hjorth i Slotsgade, som var en rigtig købmandsgård. Senere faldt hoteldriften væk, og det blev slet og ret en pæn spiserestaurant. Men omkring 1972 solgte den gamle ejer - restauratør Niels Andersen - beværtningen, og så gik det unægtelig støt tilbage.

Det var et helt andet klientel, der kom nu, og Georg fortæller, at der kom mange, om hvem man sagde, at de hentede deres kontanter i "firmaer, hvortil de faktisk ikke havde nøgle". Han var en overgang tjener der, og det var forkert at tro, at der åbentlyst blev handlet tyvekoster på stedet. Men han har mere end én gang oplevet, at når en politibil bremsede op i Bredegade ud for Landmanden, så var der straks indtil flere af de faste gæster, der fik særdeles travlt og forsvandt i en fart ud gennem bagdøren, der førte ud til Slotsgade.

Siden fandt politiet også ud af det med Slotsgadeudgangen, og så var den fidus kold igen.

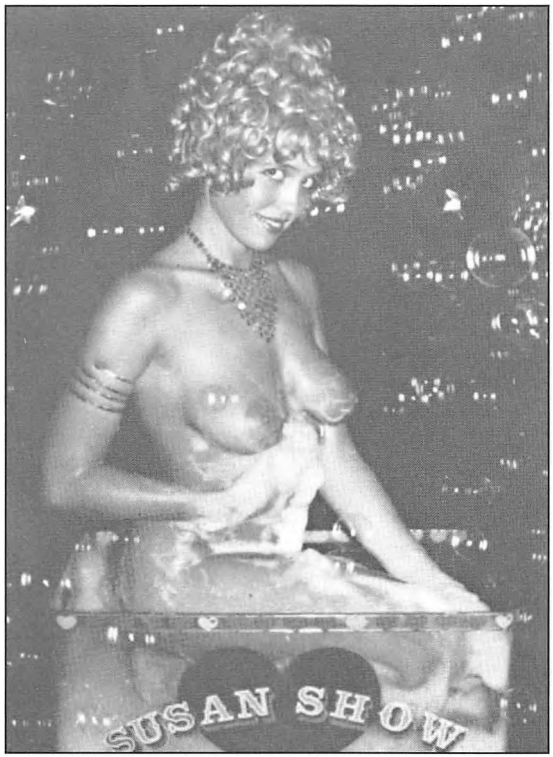

Nøgendanserinden Susan, som Elmar Nyborg i 1970'erne gav midlertidigt arbejdsforbud. Senere blev der lavet en bestemmelse om, at der skulle være 4 meters afstand mellem publikum og danserinden. Susan var efter sigende så glad for arbejdsordningen, at hun sendte Nyborg dette billede med tak for god behandling.

Som tidligere kriminalpolitimand kan jeg bekræfte, at "Landmanden" var et af de steder, vi først søgte, når vi skulle have fat i en eller anden, der havde glemt sine fingeraftryk på et sted, hvor de intet havde at gøre. Det var ikke de "store drenge" der kom der. De holdt som regel til i cafeteriet der lå i Kjellerupsgade ved siden af Europa-bio. - Nej det var de voksne. Georg fortæller videre, at skulle der endelig forvilde sig en rigtig landmand ind på "Landmanden" i 70'erne, så blev han hurtig klar over, at det var alt andet end landsmandsliv, der blev levet der.
Ak! Alt ændres - og noget forgår.

Andre steder var også meget livlige. På Østerbro ved Brettevillesgade lå "Roxy", hvor der var rigtigt orkester. Roxy hed i 30'erne "Bazarcafeen", Østerbro 42. I 60'erne var det især sømænd, der kom på Roxy, og den kunne ind imellem være helt international, fordi russere, polakker, fiskere og andet godtfolk fyldte lokalet.

På Mølleplads lå i 70'erne discotek "Katten", der havde til huse på 1. sal i ejendommen lige ved siden af Frelsens Hær, og i stueetagen lå "MacCloud".

Både Irene og Georg husker udmærket strip-teasen på "Katten", der af og til kulminerede med, at danserinderne trak bukserne ned på gæsterne (de mandlige), og dette kunne af og til give god morskab, især fordi mændenes "underhylere" ikke altid var lige rene.

Det var det, politimester Nyborg skred ind overfor (beskrevet andet sted). Der var nu ikke nogen af stamgæsterne, der tog særlig meget skade på finfølelsen af den grund, for de var som regel vant til lidt af hvert, og de fleste havde overhovedet ingen blufærdighed.

Irene husker en dame, som i sine unge dage sikkert havde været en flot pige. Det var "Røde-Harriet", hvis stamværtshus var Verner i Nørregade. "Røde-Harriet" har nok hele sit liv været kaldt for letlevende, og da hun i 70'erne efterhånden var blevet en gammel pige, blev hun ved med at komme. Hun gik altid rundt med en plastikpose, hvori hun samlede cigaretter og penge ind, hvilket hun var god til, for hun var meget bramfri.

Georg fortæller, at Harriet var meget mod vor indtræden i EF. Bl. a. råbte hun en aften på Verner, at "siden vi er kommet i EF er det næsten umuligt at skaffe "en tyr"."

Det hun hentydede til var, at der efterhånden kom så mange piger fra udlandet, at de trykkede priserne blandt de danske prostituerede.

Både Irene og Georg fortæller til slut, at skønt deres ungdomstid var en hård og brutal tid, hvor mærkeligt det end lyder, så havde den tid også sine kvaliteter, selv om spiritusforbruget gjorde hverdagen næsten umulig at leve.

"Vi oplevede ind imellem noget af det, man godt kan kalde for virkeligt kammeratskab, selv om det efterhånden - især da vi kom lidt op i årene - gjorde stort indtryk på os, at vore gamle venner døde i alt for ung en alder. Dette skyldtes som regel spiritussen og nattelivet.

På et tidspunkt sagde vi i fællesskab stop, og det lykkedes virkelig for os- og det endda uden antabus."

"Det skal ingen hemmelighed være," siger Irene, "at det i dag er særdeles rart at kunne vågne op og turde se sig selv i øjnene."

Georg tilføjer: "Spiritussen og alt det andet ødelagde utroligt meget, men det var nu ikke for at skade andre, vi tog turene, selv om jeg må indrømme, at dette dog også skete.

Det mest ulykkelige menneske vi har kendt, er alkoholikeren. Et helvedes liv."

Georg fortæller:

"Klat" var en mandlig spritter, der sidst i 40'erne blev taget for noget kultyveri. Klat var tunghør. Han blev fremstillet for en dommer i byretten, og det var politifuldmægtig Louise Støtt, der var anklager. Hun var lige kommet til byen.

"Klat" står foran skranken og ser hen på Louise og siger så, idet han nok ikke var vant til at se en dame i anklagerens rolle, "Hvad er det for en dejlig pige, der sidder der"?

Louise Støtt svarede selv: "Jeg er politifuldmægtig!"

Hvorefter "Klat" svarede: "Om jeg er fuld? - Nej, jeg har siddet i arresten hele natten!"

"Klat" blev løsladt.

Vi blev så rige, så rige

Årene fra ca. 1960 og fremefter, blev som bekendt tiden, hvor velstandsstigningen for alvor tog fat.

Fuld beskæftigelse, øget forbrug osv. gjorde, at danskerne for første gang tog afsked med mangelsamfundet, og der blev plads til en masse sjov og eksperimenter.

Velfærdsstaten aftegnede sig med tryghedsgarantier, og "kommen - hinanden - ved - samfundet" blev afprøvet.

Alt dette er jo forlængst beskrevet på kryds og tværs, og det er en kendsgerning, at det virkelig blev til festlige, men også farlige tider. Ingen af os, der har oplevet det, ville vel undvære den udvikling.

Men vi tog samtidig mere eller mindre afsked med cementerede fælles grundværdier, som generationer igennem var blevet tampet ind i hovederne på os både i skolerne, men også i de enkelte hjem.

De fleste hjem sagde normalt "JA OG AMEN" til de faste værdier. Disse grundværdier kunne samles i ordene "Gud - Konge og Fædreland", og dannede basis for bl.a. vor fælles moralopfattelse.

60'erne og 70'erne splintrede ikke disse værdier! Gud tager stadig imod i smukke bygninger, og utallige søger stadig glæde og trøst i troen, men det var ikke mere i så høj grad et fælles anliggende. Og skolerne var holdt op med at "tampe" salmevers og bibelcitater fra Luthers lille katekismus i biskop Balslevs udgaver ind i eleverne. Kristendomskundskab blev de fleste steder et orienteringsfag på linje med geografi og historie.

Konge blev til dronning (egentlig ganske i tidens ånd), og det tog begrebet som bekendt ingen skade af. Vor heldige ansættelse af Margrethe d. 2. som dronning gjorde, at vi i hvert fald beholdt et samlende fælles begreb, som har en effekt, der langt overgår både fodboldslandshold og håndboldpiger. Begrebet "Fædreland" blev derimod noget mere flydende.

Efter at have overstået den lidt kølige og kritiske periode i 60'erne, hvor Buster Larsen i satiriske sange og monologer, talte om "Lorteland", og andre sang om "Møllen der, malede h.a.h.t.", så lærte vi

alligevel at holde af den stribe jord på kloden, vi kan kalde for vor.

En seminarielærer klagede dog lidt over, at når eleverne på seminarierne i gymnastiktimerne tidligere sang "I alle de riger og lande", når de gik rundt i salen i gymnastiktimerne, så sang de i 60'erne og 70'erne hellere en eller anden sang på engelsk. De var nok danske, men også blevet internationalister.

Men vi blev altså rige, og flere og flere af os kørte rundt i firehjulede køretøjer, og vore boliger blev bedre og bedre. At der blev rokket ved mange af vore grundholdninger medførte, at vi nok følte mere utryghed ved tiden, selv om tiden selv lagde op til det stik modsatte.

Det var ikke let at gennemskue alt det, der skete. Det ensrettede samfund var blevet til det "pluralistiske samfund" - d.v.s. et samfund, hvor de forskellige livsholdninger var ligestillede, blot de holdt sig inden for lovens rammer.

Altsammen meget sympatisk, men det medførte, at vi blev mere "sammenhængsløse", som en populær forfatter udtrykte det. Og det så ud til, at egoismen fik væsentlig bedre vilkår. Det kom mere og mere til at lyde "JEG" - i stedet for "OS og VI".

Men positive sider ved al den frigørelse var der dog også. Ungdommen frigjorde sig (se afsnittet med "Den ustyrlige ungdom"), og kvinderne frigjorde sig minsandten også. Tidens autoriteter fik et andet udseende og handlede anderledes.

Væk var den gamle lærer "Blomme", der slog og terroriserede. Fars ord var ikke mere lov, og på mange måder blev tiden mere sleben og høfligt begrundende. Men samfundet blev tilsyneladende ikke lettere at styre, og en syndflod af nye typer sociale problemer fulgte i hælene på det nye velfærdssamfund.

Ordet frihed fik en ny betydning - DEN FARLIGE FRIHED. Det var en god udvikling for de stærke og normaltudviklede, men den ustyrlige frihed gav store problemer for de svage og udviklingshæmmede. Dog vidste de fleste, at retningen var rigtig - problemet var bare at få styr på det vilde ridt.

Udviklingen medførte noget, som vi vel ikke havde ventet. Nemlig en næsten uhæmmet stigning i kriminalitetstallene. Mærkværdigt !

For første gang i samfundets historie, sørgede de sociale systemer for, at vi ikke kunne sulte til døde - lægevidenskaben gjorde store fremskridt - i det mindste sørgede en eller anden organisation for, at der

som regel altid var tag over den seng, vi fik tildelt eller selv skaffede os.

For de mere eller mindre velstillede betød tiden en levestandard, der sagde "spar to" til alt, hvad danskerne tidligere havde kendt til. Selv tidens "sprittere" gik væk fra at drikke sig ihjel i ækel kogesprit tilsat lidt skosværte for at tage den grimme smag. De gik over til billig, men ganske god frugtvin - egentlig også et slags velstandstegn.

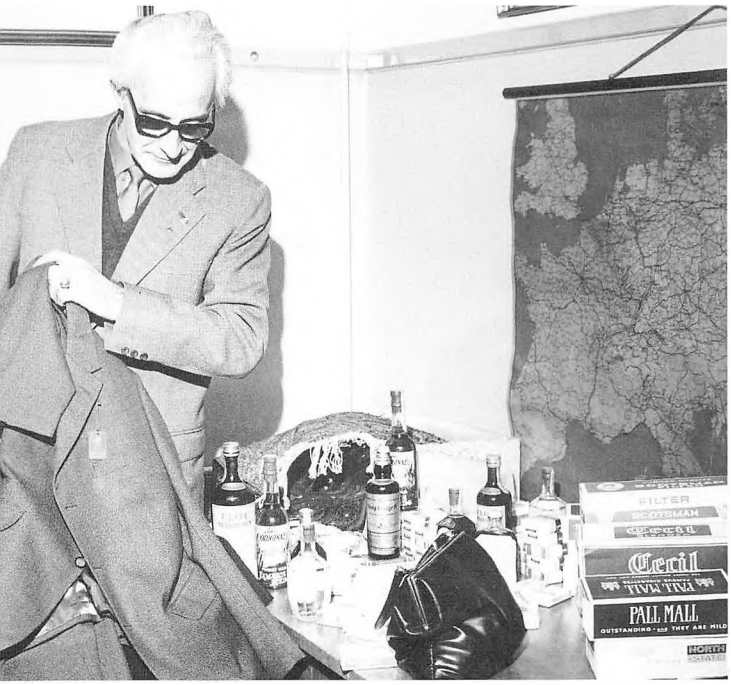

Lederen af tyveriafdelingen i 60'erne, kriminalassistent Skovlund Petersen med nogle af de mange tyvekoster fra et indbrud. (Foto: Veiby Nielsen).

Kriminaliteten blev højst overraskende et slags velstandsfænomen. Tidligere havde vi troet, at kriminaliteten blev fremkaldt af svær fattigdom. Det er dog stadig tildels rigtigt. Men i 60'erne og 70'erne lærte vi, at rigdom og velfærd tilsyneladende havde den samme effekt - blot meget stærkere.

70'ernes borgere lavede pr. 1000 af slagsen, væsentlig mere kriminalitet end f.eks. 20'ernes og 30'ernes borgere, som endda led under svære økonomiske depressioner. Og ser vi tilbage til århundredskiftet, lavede borgerne dengang væsentlig mindre kriminalitet end nu - til trods for, at socialforsorgen var rystende dårlig, ikke mindst set i forhold til vor tid.

Vi havde virkelig fået en ny lektie at lære. Rigdom var ikke nødvendigvis identisk med ubegrænset lykke - vi fik gang på gang afskyelige tømmermænd.

Den almindelige banale kriminalitet steg - volden blev væsentlig grovere, og det blev mere og mere synligt, at den slipsebærende borgerlighed også lavede utyskestreger. Nej, de stjal ikke knallerter, de krøllede ikke habitten ved at lave indbrud, de stjal ikke biler, for dem havde de i forvejen, men det var gennemtænkte bedragerier.

Overtrædelser, der gik på at omgå lovene - ikke mindst skatte- og afgiftslovene.

Det foretrukne mål for 60'ernes tyveknægte var spiritus, tobak og kontanter. Men faldt de over skydevåben, blev disse også taget med. Her ses Skovlund Petersen med en ældre maskinpistol - formentlig fra krigens tid. (Foto: Klaus Gottfredsen)

Det at finde huller i lovgivningen blev nærmest en sport, og adskillige gav pokker i de etiske regler, og store sager tog form og blev kaldt for økonomisk kriminalitet. Det typiske ved disse sager var, at de var økonomisk belastende for samfundet og vanskelige at afsløre, for de blev lavet af intelligente folk.

Nej - ikke alle gjorde det. Langtfra. Men dette var jo også gældende for de unge, hvor stadigvæk den store part opførte sig rimeligt, som vi forventede det. Men det kan ikke skjules, at det var ungdomskriminaliteten, der fyldte op i statistikkerne - og nærmest sprængte alle rammer.

I årene fra 1956 så det således ud (Tallene er landstal og indeholder alle former for kriminalitet): I 1956 blev der registreret 114085 overtrædelser af straffeloven. I 1964 var tallet 150186, og i 1974 var tallet steget til 325723 forbrydelser.

Man var klar over, at de virkelige tal var væsentligt højere, idet undersøgelser viste, at flere af kriminalitetstallene havde meget store mørketal, d.v.s. kriminalitet, der ikke blev anmeldt til politiet. Dette gjalt især for det, vi kalder for "simpelt tyveri" - f.eks. tyverier af tøj fra åbne gar-

Kriminalassistenterne Preben Ramsgård og Anton Jensen fik i 1964 ram på en tyvebande med 10 deltagere. Her står de med et lille udsnit af, hvad der blev stjålet ved de ca. 100 indbrud, banden måtte indrømme.

derober o.l., og ikke mindst var der store mørke tal omkring f. eks. butikstyverier. Kun en beskeden procentdel af disse tyverier blev anmeldt, men forretningernes svindtal viste, at der blev stjålet store mængder af varer.

Aalborgs kriminalchef siden 1954 - kriminalkommissær H. V. Buhl - skrev i 1976 en kronik i Aalborg Stiftstidende, hvori han bl.a. sagde:

"Vi håber og tror på, at vi i hvert fald i vor del af landet har styr på udviklingen. Men det ser ud til, at vi må gøre den erfaring at: KRIMINALITETEN STIGER ÅBENBART I GODE TIDER OG FALDER I DÅRLIGE TIDER!

Den effektive kriminalchef så på, at de store stigninger fandt sted inden for kategorierne: Butikstyveri, tyverier fra biler og forbrydelser med check (det var jo før Dan-kortet blev kendt).

Men han pegede også på, at de mere tunge kriminalitetsformer steg voldsomt - f.eks. indbrud i forretninger og kontorer, villaer osv.

Den effektive opdagerchef pegede så på nogle af de ting, han mente, kunne være en medvirkende årsag. F.eks. skrev han, - at de mange tomme lejligheder i den normale arbejdstid indbød til "besøg" - at der var væsentlig mere at stjæle end før, hvor folk slet og ret ikke rådede over så mange værdier - et fyldt checkhæfte der blev stjålet kunne være som en revolver med 25 skarpe skud, lige til at fyre af.

Narkotikaen, som blev et problem i løbet af 60'erne, fik også en del af skylden, og så ikke mindst at hjemmene i sti-

Kriminalkommissær H.V. Buhl (længst t.v.) sammen med nogle af sine ledere gør klar til den daglige parole, hvor 25-35 kriminalfolk hver dag samles for at udveksle oplysninger og erfaringer. Billedet er taget af Veiby Nielsen omkring 1964.

gende grad fik problemer med børn, der ikke modtog den omsorg og kontrol, de rent faktisk havde behov for.

Det var ikke, fordi samfundets store problemløsere sov i timen eller var direkte udygtige, at problemerne af og til løb fra os. Socialforvaltningerne arbejdede og reformerede for at give de nye hjælpelove et reelt indhold. Skolerne gjorde virkelig, hvad de kunne, for at skolen skulle være stedet, hvor børn kunne lære, trives og udvikle sig. Ungdommen fik i fritiden flere tilbud end nogen anden generation havde fået. Politiet arbejdede som små "bæster" for at dæmme op for "alt ondt", som vi alle frygtede og tog afstand fra. Men en kendsgerning var, at tidsånden tilsyneladende var stærkere, og det blev i stor grad næsten umuligt at styre de ustyrlige.

Den eneste trøst i tiden omkring 70'erne og begyndelsen af 80'erne var, at vi var lykkelige uvidende om de problemer 90'erne problemløsere skulle blive stillet overfor.

Resten af afsnittet er en beskrivelse af

Narkoafdelingen i Aalborg gjorde i 1979 en fin fangst, idet det lykkedes at afsløre en narko-importør, der forsøgte at indsmugle et stort parti marihuana, som var gemt i nogle afrikanske dukker. Plastposerne indeholder det, der var skjult i dukkerne.

nogle af den tids typiske problemer, og hvad vi forsøgte at gøre ved dem. Jeg forsøger ikke at give et egentligt bud på, hvad vi evt. burde have gjort. Jeg forsøger udelukkende at skildre problemerne i store træk. De tunge problemer som grov vold og røverierne har jeg valgt at skildre i særlige afsnit.

Den såkaldte hverdagskriminalitet som f.eks. indbrud, simple tyverier, hærværk, brug af narko m.v. gav politiet fuld beskæftigelse. Den type problemer viste sig især i storbyerne, og anmeldelsesstatistikkerne viste, at 1000 typiske storborgere lavede det dobbelte antal kriminelle handlinger af, hvad det samme antal borgere lavede i landdistrikterne. Miljøet havde åbenbart en stor indflydelse på vore handlinger. Var det prisen for det økonomisk dynamiske industrimiljø med mere stress og menneskelig kulde? Der var ingen vej tilbage. Vi holdt af at få mere i lønningsposen.

I begyndelsen af 60'erne blev brug af hash en overgang et modefænomen - også blandt normalt fungerende unge. Pushere så mulighederne i dette sorte marked, og lidt efter lidt kom de hårdere stoffer også med. Narkomanerne blev efterhånden nogle af de flittigste indbrudstyve, og narko-damerne supplerede med prostitution.

Mestertyven
"Den ensomme ulv".

I september 1966 fik Aalborg kriminalpolitis tyveriafdeling en ny kunde. Det var nu ikke så usædvanligt for den tid, da vi dårligt havde standset én tyvebande, før en ny var i gang.

Men denne sag skilte sig ud, fordi vi ret hurtigt blev klar over, at gerningsmanden, som vi for nemheds skyld kan kalde for "Ulven", tilsyneladende arbejdede alene.

Han satte glad og gerne sine fingeraftryk på mange af gerningsstederne, hvilket fortalte os, at vi ikke i forvejen havde mandens fingre i kartoteket. Den typiske indbrudskriminalitet i 60'erne og 70'erne blev som regel lavet af flere i forening, men ham her brød ved nattetide ind i firmaerne, hvor han mutters alene stod og knoklede med at bryde firmaets pengeskabe op.

Det var før den tid, hvor firmaerne var sikrede med tyverialarmer. Vi regnede en pengeskabstyv for at være en særlig kvalificeret gerningsmand, fordi der hørte en særlig energi og målrettethed til, for at gå i gang med at bryde et pengeskab op.

Det var virkelig et stort knokkelarbejde at bryde et pengeskab op, især når det skulle ske på selve gerningsstedet. Derfor valgte den tids pengeskabstyve også jævnligt at tage hele skabet med, for senere at bryde det op et andet sted. Men dette krævede som sagt, at man var flere om det, og "Ulven" var tilsyneladende alene.

I løbet af efteråret 1966 blev vi klar over, at "Ulven" var ikke så lidt af en ener. Det var lige ved, at vi fik respekt for ham, for han brød pengeskabe op på stribe. Udbyttet var egentlig skrækkelig ringe, set i forhold til det arbejde, han skulle præstere, men han blev ved, og han ødelagde for væsentlig mere, end han fik i kontant udbytte.

Havde han lagt den samme energi for dagen ved at gå på normalt arbejde, ville han sikkert have været væsentlig bedre tjent med dette.

Tyveriafdelingen besluttede, at manden skulle stoppes. Bl.a. fordi pengeskabsopbrydere var regnet for at være særlig godt jagtbytte for os, men også fordi det var en stadig ønskedrøm for politifolk at håndfange en ihærdig indbrudstyv. Vi vidste, at det var særdeles svært at gøre det, selv om ordenspolitiets almindelige patruljer og ikke mindst hundepatruljerne jævnligt tog en indbrudstyv "på fersk", som det hed i fagsproget.

Kriminaloverbetjent Torkel Jensen,

Efterforskningslederen Torkel Jensen ved et af mange opbrudte pengeskabe. Her er det et af de mindre. Ellers kunne det være skabe, der i størrelse mindede om et gammeldags karlekammerskab. (Fotoet tilhører Torkel Jensen).

som senere blev kommissær og leder af kriminalpolitiets tyveriafdeling, blev manden, der skulle koordinere jagten på Ulven.

Torkel Jensen fortæller:

"På grund af gode tekniske spor efter gerningsmanden var vi i stand til at tegne et kort over de steder i byen, hvor "Ulven" yndede at arbejde. Det var især i håndværkerkvarteret Hjulmagervej, Håndværkervej, Bødkervej osv., og så kvarteret omkring Gøteborgvej.

Det var kvarterer, der om natten lå så godt som øde hen, og nåede man hen på de

små timer - omkring kl. 0100-0400, var der kun enkelte nattevandrere på stikkerne.

Vi havde alle om dagen travlt med andre sager, så vi var nødt til at møde igen på normalt arbejde kl. 0800 om morgenen, selv om vi havde været på den nogle timer om natten.

Men på frivillig basis lykkedes det nat efter nat at danne 2 eller 3 to-mandspatruljer, og vi cirklede rundt i de aktuelle kvarterer i vore vogne, som jo var civile, altså ikke udstyrede som patruljevogne. Det lykkedes os også at få aftaler med enkelte firmaer, som havde højtliggende lokaler, hvorfra vi kunne overvåge dele af kvarteret. Her sad vi så med øjnene på stilke, og ventede på, at "Ulven" skulle dukke op.

Selv om "Ulven" faktisk opererede fra september '66 til februar '67, og vi ofrede stribevis af nattetimer på at håndfange ham, lykkedes det egentlig ikke, selv om vi var tæt på et par gange.

Når vi om morgenen efter en ensom vågenat mødte på arbejde, var vi utrolig spændte på, om han netop den nat havde slået til, og hvor det i givet fald havde været.

Da vi senere fik ham bag lås og slå, spurgte vi ham, om han i den travle periode på noget tidspunkt havde haft en for-

Havesaks brugt til pengeskabstyveri

Tyven overrasket af vægter og løb

Med en havesaks, en skruetrækker og en rørtang har en pengeskabstyv i nat forsøgt at »skrælle« pengeskabet i Det nordjyske Landsbiblioteks filial på Lindholmssti i Aalborg.

Redskaberne har tyven fundet i bibliotekets kælder. Tyveriforsøget blev opdaget af en vægter, og [illegible] hans tilsynekomst, der har [illegible] som vægteren [illegible]

Pengeskabstyven nåede ikke at få pengeskabet åbnet men ødelagt. Selvom det var lykkedes ham at åbne det helt, var udbyttet kun blevet en stak bogkort.

Tyven er kommet ind i biblioteket ved at bryde [illegible] vindue til læsalen op. H[illegible] kunnet [illegible] ind i [illegible] [illegible] pengeskab

Her er "Ulven omtalt i Aalborg Stiftstidende 1967.

nemmelse af, at vi gjorde noget særligt for at fange ham. Han svarede, at han på intet tidspunkt havde følt, at vi var i hælene på ham. Men 2 eller 3 gange var han dog ved at blive pågrebet.

Den ene gang var han ved at "skrælle" et pengeskab i Landsbibliotekets filial på Lindholmssti, da han blev overrasket af en vægter, men han kom væk, inden vægteren nåede at se skyggen efter ham.

Noget lignende skete i håndværkerkvarteret ved Blytækkervej, og 3. gang var et usædvanligt sted - nemlig i personelbygningen på Sdr. Kirkegård, fortæller Torkel Jensen.

Vi vidste, fortæller bogens forfatter videre, at han af og til havde lavet indbrud i det ensomt beliggende personalehus, der findes i den nordlige ende af Sdr. Kirkegaard. Det forekom at være et mærkeligt indbrudssted, for der var ikke noget væsentligt at stjæle der, idet der allerhøjst var lidt småpenge tilhørende de kirkegårdsfolk, som havde kaffestue i huset.

Man han blev ved med at lave indbrud netop der, selv efter at personalet havde taget kaffepengene med hjem, og noget kunne tyde på, at han sov på stedet. Stedet ligger meget ensomt, idet der bag huset udelukkende er skov, og vi vidste, at kunne vi overraske ham der, så var chancen for fangst stor.

Mange gange kørte vi derfor ind på kirkegården ved nattetide, og listede hen til huset for at se, om der var fangst.

En nat i december måned kørte min makker og jeg ind på kirkegården ad den sædvanlige kørevej og kørte direkte hen til huset, hvor vi steg ud af vognen. Lige da vi var kommet ud af vognen, hørte vi fra husets bagside et vindue blive smækket op, og vi var klar over, at "Ulven" var gået i fælden. Vi løb begge om til husets bagside, hvor vi så skyggen af en mand klatre over det 2 meter høje hegn til den nærliggende skov, og os efter ham.

Min makker var en adræt, men ret tung fyr af den jyske landrace. Han gjorde klar til at kravle over hegnet, men jeg måtte puffe på ham bagfra for at få de ret mange kilo over hegnet.

Over kom han, og han buldrede efter "Ulven" ad en bælgmørk skovsti, mens jeg løb tilbage til bilen for at begive mig i retning ad Kornblomstvej samtidig med, at andre patruljer blev alarmeret. Da jeg i vognen kom ned på Kornblomstvej traf jeg makkeren, som havde tabt sporet af "Ulven".

Det viste sig senere, at grunden til at han af og til brugte kirkegaardskontoret som overnatningssted var, at han i kvarteret havde en kvindelig bekendt, som han jævnlig sov hos, men når hun ikke var hjemme, brugte han at sove i selskab med de døde. Men vi blev klar over, at manden var særdeles hurtig og kvik.

Torkel Jensen fortæller videre: "Selv om vi brugte mange ressourcer på at håndfange manden, så lykkedes det ikke. I februar måned 1967 var heldet imidlertid med os.

Selv om "Ulven" helst kun stjal kolde kontanter, så tog han dog af og til en eller anden værdigenstand. Det var normalt, at når sådanne værdigenstande havde en genkendelsesværdi, blev de efterlyst i det

70 indbrud klarlagt ved tyvs tilståelser

I løbet af en time tilstod en 27-årig arbejdsløs arbejdsmand fra Kærby i formiddags over for Aalborg kriminalpoliti 70 indbrud i industri- og håndværkerkvarteret i Aalborg.

Af de 70 indbrudstyverier er 20 pengeskabs- og pengebokskup. Ingen af dem har dog givet de helt store resultater. I øjeblikket har kri-

ar. Han sigtedes da kun for to ind brud, som han nægtede i grundlov forhøret, men blev dog fængsle

Kriminalpolitiet regnede me at have fanget en stortyv, so man intenst havde eftersøgt ge nem længere tid og flere gan været lige i hælene af. Formo ningen om, at han var den efte søgte, støtted gerningssted undersøge politiet kriminal den ier m

såkaldte kosterblad, som bl.a. bliver udsendt til byen marskandisere.

Omkring den 10. februar reagerede en marskandiser i Aalborgs midtby, idet en mand til ham solgte en genstand, som vi havde efterlyst.

Da marskandiserne skriver ned - hvad de køber og af hvem de køber, var det spændende at se, om sælgerens navn var falsk, idet det var en genstand, som "Ulven" havde stjålet ved et indbrud.

Både navn og adresse var rigtig opgivet af sælgeren, og vi kunne i ro og mag begive os ud for at anholde "Ulven", som viste sig at være en 27-årig arbejdsmand, som af og til overnattede hos sine forældre i Kærby.

"Ulven" viste sig at være en vældig flink fyr, som ret hurtigt indrømmede 79 indbrud, og han viste sig at være en rigtig ordensmand, idet han var i stand til på kroner og øre at indrømme sin brøde. Der var så meget tjek på tingene, at han var i stand til at fortælle, at han et sted havde taget en pakke cigaretter mere, end anmeldelsen lød på. Det samlede udbytte af alle anstrengelserne var på ca. 20.000 kr. i 60'er-penge, mens han nåede at ødelægge for væsentlig mere.

"Ulven" fik 1 1/2 års fængsel og nåede aldrig at finde ind i et ordentligt borgerligt liv med en rimelig indtjening - selv om man bestemt ikke kan kalde ham for doven og inaktiv," slutter Torkel Jensen.

Den uregerlige ungdom

Det har formentlig til alle tider været ungdommens naturlige rolle, og måske endda pligt, at være i opposition til de bestemmende voksne, men aldrig har det slået stærkere igennem end i det, vi kalder for 60'ernes ungdomsoprør. Man så nogenlunde samtidig det samme ske i kvindernes frigørelsesproces, og formentlig er der ikke sket noget mere væsentligt i hele århundredet end netop dette. Der er skrevet i stakkevis af bøger og artikler om netop disse emner, og jeg agter ikke at begynde forfra endnu engang.

Skulle man endelig give en ultrakort karakteristik af ungdomsoprøret som fænomen, må det vel være noget i retning af, at der altid er et behov i mennesker for frigørelse fra alt, hvad der snærer og binder.

Det udmøntede sig som bekendt i et oprør mod tidens autoriteter - lige fra omsorgsfulde forældre til autoritære lærere og politibetjente. At det hele begyndte i USA kan ikke undre. Efter 2. Verdenskrig rykkede "Guds eget land" meget tættere på bl.a. lilleputstaten Danmark. Takket være teknikken vidste vi stort set alt om, hvad de foretog sig derovre. Og vi efterlignede dem gerne.

Vi hørte bl.a. om den nye hippiekultur, som efter sigende opstod i San Francisco, hvor en gruppe uorganiserede unge ønskede at revolutionere verden med kærlighed til alt og alle, symboliseret ved blomster. "Flower-power"-begrebet blev skabt. Egentlig en gentagelse af kristendommens grundtanke, som ved et kærlighedsevangelium sprængte et verdensrige indefra - dog uden brug af blomster.

Blomsterbevægelsen søgte f.eks. mod østerlandske og indianske religioner. Man følte sig tiltrukket af det umiddelbare og oprindelige i disse religioner, modsat det de kendte fra de mere etablerede religioner. Man søgte mod det mystiske og følelsesprægede.

Modstykket til hippiekulturen blev jo rockerkulturen, der bestemt ikke byggede på følelser og blomster, men på et skær af rå kraft og brutalitet. Hippiekulturen var vel egentlig i sin grundide en meget smuk

tanke, men der skete desværre ret hurtigt dette, at ideen blev inficeret af, at en ret stor del af de troende nærmest lod sig bedøve af misbrug af narkotiske midler og mange af de gode tanker forsvandt i hashtåger.

I 60'erne kunne man meget let møde en flok hippier, der meget smukt erklærede, at de elskede deres medmennesker, men mange var "skæve" af hash eller andre midler, og deres kærlighedserklæring virkede meget utroværdig. Men tilbage står, at grundtanken var fin og rigtig, og man kan da ikke afskrive, at hippiebevægelsen førte nogle tanker med sig, der var med til at bløde det hårde industrisamfund op og var med til at imødegå den fremstormende forbrugerkultur - det vi kaldte for materialismen.

Modstykket var som sagt rockerkulturen. Begge kulturer blev ret hurtigt uniformerede - og man kunne se på klædedragten, hvad den enkelte gik ind for.

Hippierne gik i spraglede, løsthængende indiske eller afrikanske gevandter, og i mangel af eksotiske stoffer kunne selv mors gamle aflagte divantæppe også bruges, hvis ellers det havde tiltrækkelig med stærke farver i sig.

Rockerkulturens foretrukne uniform var læderjakken, helst med mange påsatte

En flok unge, som de tog sig ud i 50'erne. Billedet er fra filmen "Farlig Ungdom", som skildrede den del af de unge, som reagerede med kriminalitet. "Farlig Ungdom" var én af flere film, der handlede om de voksende ungdomsproblemer. Bemærk, at de unge endnu ikke er så uniformerede, som de blev i 60'erne og 70'erne.

nitter. Og var det rigtig godt, sad man på en motorcykel - de yngre på knallert.

I 60'erne var en rigtig "læderjakke" en person, som mange var betænkelige ved, og nogle opførte sig da også som rigtige "rødder", der gerne støjede og gav pokker i alt og alle, der havde det mindste autoritet over sig. De ville selv være autoriteter.

Det blev gyldne tider for beklædningsindustrien, som hurtigt fandt melodien. Kun en meget lille del af ungdommen blev egentlig hippier eller rockere, men en stor del lod sig smitte af moden.

Man havde sine forbilleder. Rockerkulturen var personficeret i bl.a. 50'ernes Marlon Brando, dengang kendt fra f.eks. filmen "The Vild one". Han blev den retningsgivende motoriserede læderjakke. Han var for rockerne, hvad Bob Dylan blev for hippierne. Og så skal vi selvfølgelig ikke glemme James Dean, som var billedet på den moderne unge mand, der gav pokker i det hele. Som bekendt kom han af dage ved en bilulykke som 24-årig, og han blev genstand for en helgendyrkelse, som man ikke havde set magen til siden 20'erne, da Valentino levede og døde.

For producenterne af især cowboybukserne var tidens udvikling nam-nam. For tidens unge var gennemsnitsuniformen cowboybukser, sweater, vindjakke, intet

Det unge Amerika rokk
og ruller - og forarger

Musikalsk farsot, der har sat forældre og pædago
graa haar i hovedet, truer nu ogsaa de danske kys

Elvis Presley, som Aalborg Stiftstidende præsenterede ham for de nordjyske læsere i 1956. Det skete med en god portion nordjysk skepsis.

slips, knapper der ikke knappes, overlagt skødesløshed der afviste de voksnes stive adfærdsnormer o.s.v. Det var in at ligne "en rigtig arbejder" - derfor de blå cowboybukser.

Forældregenerationen var gennemgående stive af rædsel for, at deres kære børn skulle blive opslugt af hashtågerne, eller at de skulle rode sig ud i noget som en af de ustyrlige rockere.

Jeg er nødt til at nævne det lange hår.

Dengang også en del af uniformeringen. Mange forældre og personalechefer, så med stor betænkelighed på drengenes hår, der blev længere og længere. Er det ikke pudsigt. I dag er det altsammen blevet mere eller mindre normalt. Det lange hår anses for at være klædeligt, når ellers det er plejet, og vi render alle sammen rundt i tækkelige cowboybukser og i smarte læderjakker. Det, der startede som et tegn på oprør, blev det normale.

Men skal man sætte en overskrift på 50'erne og 60'erne, så handlede det hele mere eller mindre om oprør. Midt i 50'erne fremkom USA's rokke og rullemand nr. 1 Elvis Presley. Han var ikke særlig langhåret og hans beklædning var ret almindelig - dog i stærke farver.

Men han lancerede den musik, som skulle komme til at sætte fut i de forskellige former for oprør.

"Rock and Roll" - musikken bredte sig til Europa fra USA. I 1956 skrev Aalborg Stiftstidende i august måned: "Rock and Roll-feberen hærger. Træk ikke overlegent på skulderen og spørg - hvad kommer det Dem ved? Det kan komme til at komme Dem ved - mere end De muligvis bryder Dem om! Denne virus har vist sig på de danske kyster. Danselærerne mødes om kort tid i København for at høre om nyt udefra, og så skal det vise sig, om "rokke og rulle" rytmen får grønt lys i de danske dansesale til vinter."

Og den kom - endda for at blive. Stiftstidendes skribent havde åbenbart studeret fænomenet i selve USA, eller måske havde han/hun blot hørt en plade, men der skrives: "Det er ikke til at forklare, hvad det er der skaber den hysteriske stemning blandt tilhørerne til en rok og rul koncert, men alle som én falder tilsyneladende ind de rigtige steder, når der synges. Og det endda, når det drejer sig om en af de komplet meningsløse tekster, som er i tilstræbt nonsensstil. Hør engang: "Why-iey do foo-ools fall in lo-ove" - På dansk: "Hvorfor bliver fjolser forelsket?" Svar, hvem der kan," slutter Stiftstidende.

Et næsten normalt tilbehør til en rok-og-rul-koncert i 50'erme var optøjer bagefter på og omkring koncertstedet. Dette kendte man fra USA, og det kom også til at holde stik i Danmark.

Jeg gjorde i 1959 tjeneste i politiets udrykningsafdeling i København. Vi var en ret stor styrke, som havde til opgave at gribe ind, når der i et københavnsk lokalområde skete større ulykker, optøjer o.l. Noget de enkelte stationer som regel ikke havde personale nok til at kunne klare.

Vi laver ballade, fordi det er for tidligt at gå hjem

Drengen, som blev anholdt af politiet efter bolleoptojerne i Enghaveparken: „Det er for tidligt parkbetjentene smider os ud" „Jeg håber ikke parkdansen slutter for det er et godt sted at have, når der kun er en ti'er om ugen til lommepenge"

Af Mugge

Det bedste, vi ved, er »skæg« med politiet

Vi har for megen fritid, indrømmer ung, læderjakke' fra Vesterbro

Vi ønsker netop, at borgerskabet skal blive forarget, og vi har ikke noget imod at blive kaldt bøller

Driver rundt paa gade

Vil gerne ligne de haardkogte „læderjakker" fra filmene

Ekstrabladets beskrivelser af uroligheder omkring Enghave Plads og Istedgade i København. 1959.

I 1958 og 59 var rok-og-rul koncerterne begyndt - bl.a. i Enghaveparken på Vesterbro. Enghaveparken ligger som bekendt for enden af Istedgade, og uden for parken var den ret store Enghave Plads. Og der var ballade - næsten efter hver koncert.

Ingen vidste vel egentlig, hvorfor der blev ballade, men den var vel dybest set rettet med borgerskabet, og dermed også mod borgerskabets "forlængede arm" - politiet.

Jeg deltog i 1959 i et slag en sommeraften på Enghave Plads og i Istedgade. Vi vidste, at når koncerten var færdig omkring kl. 22, så strømmede alle deltagerne ud på Enghave Plads, og samtidig strømmede endnu flere nysgerrige til fra kvarteret omkring pladsen, og samtidig skulle folk jo hjem fra biografer, teatre o.l.

Vi blev i god tid før afslutningen kørt ned i en sidegade i nærheden af Enghave Plads, hvor vi opholdt os i nogle af de store udrykningsbusser. På det tidspunkt, hvor koncerten sluttede, blev vi opstillet i en kæde på pladsen, og vi var selvfølgelig bevæbnet med bl.a. politistave. Forestillingen kunne begynde.

De første minutter gik nu meget pænt for sig. Vi stod og kiggede på en menneskemasse på adskillige tusinde mennesker. Inde i masserne skjulte sig balladeмager-

ne, resten var de mange nysgerrige.

Der blev selvfølgelig råbt mod os, og balladen begyndte for alvor, da en eller anden "fryns" kom i skænderi med en ældre betjent, som trak staven. "Frynsen" fik resolut et par over nakken af politistaven, da han blev anholdt, og så brød uvejret løs. Der blev en hylen og råben, og vi trak nu alle stavene, og i kæde drev vi folk foran os. Pladsen skulle ryddes.

Det var en slem omgang rod. Balademagerne var ikke til at udskille fra de nysgerrige, og der var da også mange, der fik nogle slemme kløj, blot fordi de ikke fik sig flyttet hurtigt nok.

Balademagerne standsede sporvognene, idet de rev i den strømførende stang, der gik op til luftledningerne, og så holdt vogntoget stille midt i gaden.

Nogle af balademagerne løb nu ned ad Istedgade, hvor de forsvandt i sidegaderne eller i baggårdene, hvis de blev forfulgt.

Slaget bølgede frem og tilbage, og lastbiler og andre køretøjer blev væltet. Politiets hovedkvarter var på Svendsgades politistation, og hertil blev de anholdte indbragt. På stationen var alt forvirring, for det var svært at hitte rede i de mange anholdte. Hvem havde anholdt dem, og for hvad?

Hen på natten faldt efterhånden alt til ro. De utallige nysgerrige havde fundet hjem til sengene, mens små flokke af uromagerne forsøgte at holde gryden i kog, mens de skjulte sig i sidegaderne.

Mangen en københavner tilbragte de næstfølgende dage med at pleje buler og skrammer. Ingen døde dog, og ingen kom rigtigt slemt til skade. Mon ikke de gamle Vesterbroborgere tænkte tilbage til de mindeværdige augustdage i 1943, da de lavede opstand mod tyskerne under krigsråbet: "Istedgade giver aldrig op". Der var dog en slem forskel på motiverne til balladen i 43-44, og den vi oplevede i 1959. Opstanden i 43 var da også væsentlig mere alvorlig og blodig.

Slaget i Hjardemål kirke

60'erne og 70'erne bragte mange mærkelige aktioner med sig, som havde det tilfælles, at det var unge, der gik i spidsen.

Den mest mærkelige, som jeg overværede, var den aktion, som 15 ganske unge såkaldte "kirkeaktivister" satte gang i, da de natten til mandag den 31. august 1970 besatte Hjardemål kirke. Da ringeren mandag morgen kom for at ringe solen op, var kirkedøren blokeret indefra, og som

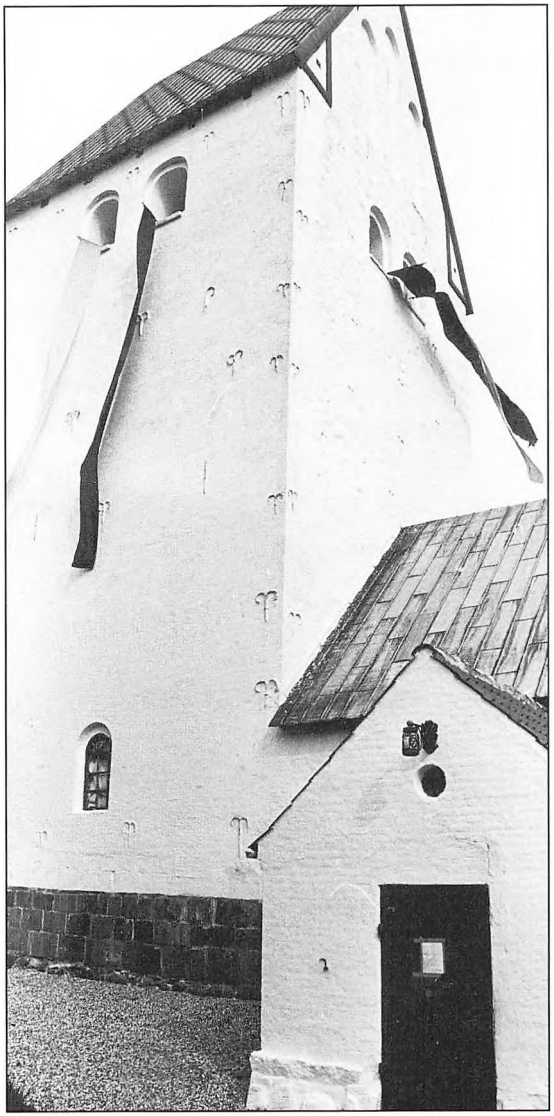

Mandag den 31. august 1970. 15 unge kirkeaktivister har besat Hjardemål kirke, og har hængt bannere ud fra kirketårnet.
Foto: Viggo Kragmann.

der blev skrevet dengang "den dag stod solen ikke op ved Hjardemål", som i øvrigt ligger i Thy ca. 10 km. fra Frøstrup.

Stedets daværende præst Meng Sørensen, som var en beskeden og forsigtig mand, gik om formiddagen fortvivlet rundt og vidste ikke, hvad han skulle gøre. Men han anmeldte dog sagen til Thisted politi, som netop på den tid var vant til lidt af hvert fra den nærliggende Frøstruplejr.

Det viste sig senere, at kernetropperne i Thylejren (Frøstrup) intet havde med aktionen at gøre. Senere beklagede de endda aktionen, og gjorde en meget fin indsats for at erstatte skader, der kom på kirken.

Aktivisterne, der ikke gav reformationstidens aktivister i 1500-tallet meget efter i dramatisk hensende, udsendte fra tårnet meddelelse i skriftlig form, hvori de skrev, at kirken var taget i anvendelse til andet formål end det sædvanlige.

Desuden angreb man politi og kirke. Bl.a. krævede man adskillelse af stat og kirke, kirkeministeriet nedlagt, og man appellerede endog til FN. Senere på dagen blev der udhængt bannere med slagord fra kirketårnet.

Selv om Hjardemål kirke ikke ligefrem var kendt for den helt store kirkegangsprocent, så spredte rygtet om kirkebesættelsen sig lynhurtigt på hele egnen, folk gik nær-

mest amok, og man strømmede til i hundredvis.

Der gik om eftermiddagen bud til bl.a. Hanstholm, hvor fiskerne åbenbart lod garn være garn. Hen mod 100 granvoksne vestjyder samledes ved kirken for at bekæmpe den første kirkebesættelse man havde set siden middelalderen. Endnu flere så på.

Det var og er stadig ingen hemmelighed, at "de langhårede" ikke var populære på Thykanten, dertil havde der været for meget bøvl forud med Frøstruplejren, så det var vel nærmest en slags overtryk der slap ud, da det blev kendt, at aktivisterne havde forgrebet sig på "VORES" kirke.
Aktivisterne havde forskanset sig - bl.a. ved at blokere de kraftige døre til henholdsvis våbenhuset og til selve kirken, men dørene blev simpelthen udefra slået ind, og aktivisterne måtte flygte op i tårnet, hvortil man kunne komme via en beskeden trappe, og øverst skulle man så gennem en lille lem, og den var forholdsvis nem at blokere oppe fra.

Politiet var først på eftermiddagen endnu ikke kommet til stede, idet man egentlig troede, at det var en af de halvpjattede aktioner, man var ret vant til i forbindelse med Frøstruplejren.

Men politiet blev klar over, at der ikke bare var tale om drengestreger, for på et tidspunkt kom der meddelelse om, at der i kirketårnet udspandt sig et veritabelt slag, da beboerne forsøgte at skaffe sig adgang til tårnet via stigen i lugen.

Men aktivisterne havde ganske gode betingelser for forsvar, idet de vrede vestjyder ikke kunne få ordentlige arbejdsforhold på stigen. Luften var tyk af forbandelser og fordømmelser i tårnrummet, og det gik da også galt, da en af angriberne fik et slag oppe fra med en jernstang, så han faldt ned af stigen og måtte køres på sygehuset. To andre fik også skader, og nu var stemningen så faretruende, at såfremt beboerne havde fået held med angrebet, så havde aktivisterne været i alvorlig fare.

En af angriberne fortalte bagefter, at aktivisterne simpelthen var blevet smadret hvis det var lykkedes at komme gennem lugen, og der var dem, der mente, at aktivisterne ikke havde overlevet, hvis angrebet var lykkedes - så hadsk var stemningen. Aktivisterne blev reddet på stregen af politiet.

Politimester Jørgen Bodenhoff, Thisted, satte det helt store apparat i gang, idet han fra Thisted sendte alt disponibelt mandskab, samtidig med, at der blev tilkaldt hjælp fra Aalborg politi, som mødte med en stor ordensstyrke samt en flok kri-

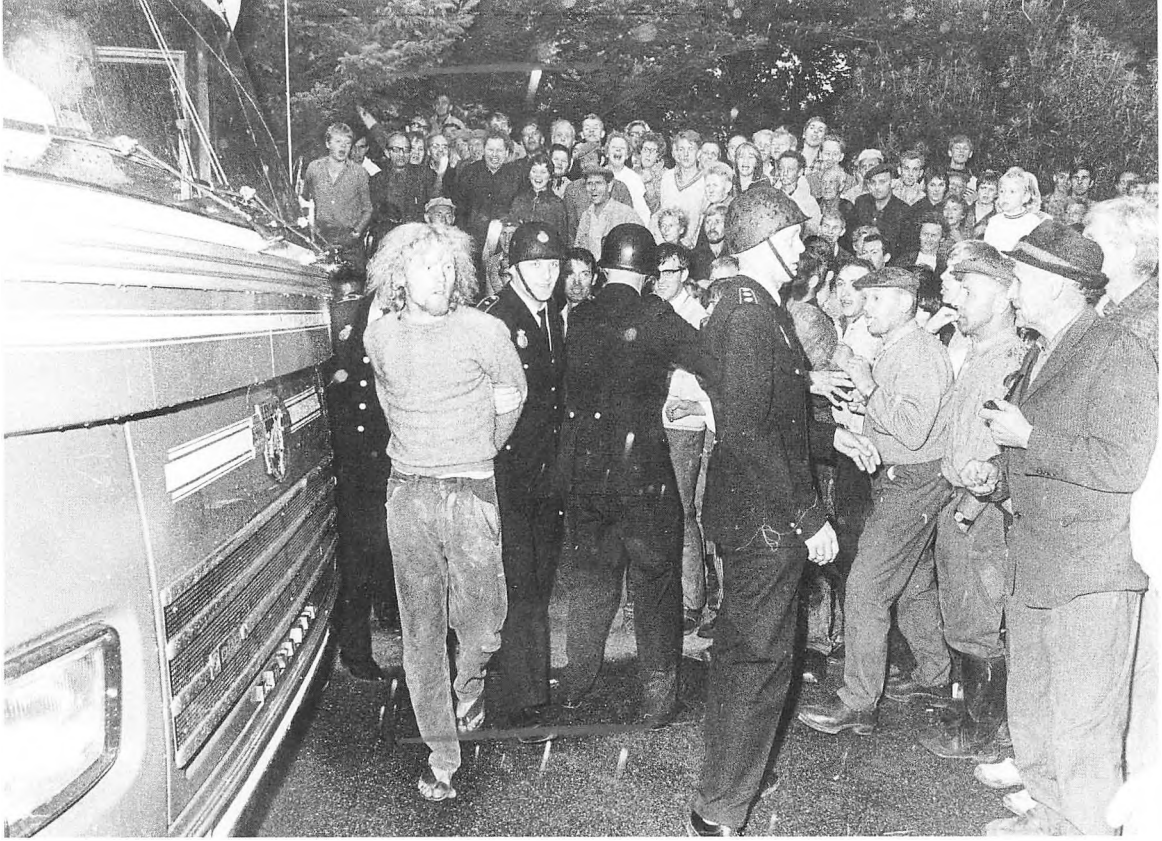

De anholdte aktivister føres ud fra Hjardemål kirke efter at kirkebesættelsen er brudt. Foto: Viggo Kragmann.

minalfolk, som skulle tage sig af den efterfølgende sagsbehandling. Aalborgstyrken bleve ledet af kriminalkommissær H. V. Buhl, Aalborg.

Jeg var selv med inde i kirken, hvor man i tårnrummet gik i gang med at skaffe sig adgang via stigen og lugen, og selv om de granvoksne aalborgbetjente, der lagde ryg til slaget på stigen, nok var noget mere besindige end beboerne, så blev det et drøjt arbejde at skaffe sig adgang via lugen. Meget politisved flød fra lugeåbningen.

Selv om der blev brugt tåregas, tog det sin tid inden politifolkene kom igennem. Hver gang en betjent stak hovedet frem gennem lugen, blev han truet med jernstænger og træstammer. Ingen blev dog alvorligt såret. Men så faldt skansen.

Politifolkene var mere eller mindre irri-

terede og ophidsede, da de 15 aktivister - 9 drenge og 6 piger - blev ført ned i kirkerummet én efter én.

Nogle lavede stadig vrøvl, og de blev mødt med drøje hug - ros fik de i hvert fald ikke, da de blev anbragt på hver sin kirkebænk som anholdte.

Havde der være engle og apostle på kirkevæggene ville de helt sikkert været endnu mere falmede og blege end de var i forvejen, da de måtte lægge øre til de velkomstråb, der mødte aktivisterne.

Politimester Bodenhoff for rundt i kirkerummet og prøvede at dæmpe gemytterne, og efterhånden var alle de anholdte anbragt i håndjern.

Der var i det hellige rum en sælsom stemning, der gik i stik modsat retning af, hvodan der ellers var i rummet.

Aktivisterne var meget heldige, da de blev ført ud gennem den store menneskemængde, der omgav kirken, for de var omgivet af politifolk, der beskyttede og forhindrede overgreb.

Vestjyderne havde igen fået styr på temperamentet. Der deltog 80 politifolk i aktionen, og de anholdte blev bl.a. ført til Aalborg, hvor de blev afhørt og indsat i arresten m.h.p. fremstillelse for en dommer dagen efter.-

Det var enden på slaget ved Hjardemål kirke. Den ældgamle kirke gled igen tilbage til de fredelige sysler, og der har så vidt vides aldrig senere været en sådan tilstrømning til kirken, som i øvrigt ligger i særdeles fredelige omgivelser.

Folkekirken er stadig en statskirke, politiet er stadig et statspoliti og FN greb ikke ind i konflikten.

Rebildurolighederne

4-julifesten i Rebild Bakker var i en årrække stedet, hvor grupper af politisk interesserede unge så godt som hvert år på festdagen lavede demonstrationer og forsøgte at forstyrre festen.

Demonstrationerne var vel især rettet mod USAs engagement i Vietnam. Man kan med god vilje godt se rebildurolighederne som et af udslagene på det store ungdomsoprør. Her var oprøret vendt mod den store autoritet USA.

For politikredsene, der skulle levere personale til denne urolige dag, blev det en ret krævende opgave, og det blev selvfølgelig især Aalborg, der måtte holde for. De første demonstrationer begyndte sidst i 60'erne og fortsatte ind i 70'erne, hvor de

kulminerede med teatergruppen Solvognens store happening.

Solvognen havde jo en vis tilknytning til Christiania, og var vældig godt organiseret, og ønskede med demonstrationen ved festen i 1976 af sætte fokus på USAs dårlige behandling af indianerne.

Rebildfesten i 1976. Aktionsgruppen "Solvognen" mødte op med en meget stor gruppe demonstranter. 56 blev anholdt. Her føres en anholdt til politiets hovedkvarter. Foto: Grethe Dahl.

Politiet var ikke helt uvidende om, hvad der kunne komme til at ske den 4. juli i bakkerne, og der var da også ca. 100 politifolk til stede, og der blev brug for dem.

Som gæster og talere i bakkerne var det år dronning Margrethe med prins Henrik som trofast ledsager, og desuden Anker Jørgensen, Victor Borge med flere.

Der var ca. 50.000 deltagere i festen, og vejret var særdeles godt. Dronningens tale blev satellittransmitteret til USA, så hvis demonstrationen havde til hensigt at skabe opmærksomhed, var tidspunktet velvalgt.

Demonstrationen tog sin begyndelse under dronningens tale, og det mest markante indslag blev vel, at en demonstrant smed en pose med rød maling, der skulle symbolisere indianerblod op mod dronningen uden dog at ramme hende. De 100 tilstedeværende politifolk fik nu særdeles travlt med at jagte snesevis af uægte indianere, der demonstrede forskellige steder i bakkerne.

Et ret imponerende indslag var, da ca. 27 indianere til hest viste sig på en af de sydlige bakketoppe, hvor de dannede front mod festpladsen. Det må siges at være

noget af en præstation, at demonstranterne fik held til at smugle 27 heste med tilhørende indianere ind gennem Rold skov og tæt ind på festpladsen, så demonstrationen i det ydre faktisk lykkedes. Det var i hvert fald et imponerende syn at se tableauet på bakketoppen.

Men ingen af demonstranterne var som bekendt indbudt til at give deres mening til kende på denne store festdag, og det udviklede sig også til at blive til et veritabelt slag, hvor der blev uddelt knippelsuppe i rigelige mængder, og 56 demonstranter blev anholdt.

Det hele endte med et retsligt efterspil i Terndrup ret og flyttede vel i øvrigt ikke særlig meget om på meningerne hos folk i almindelighed hvad angår USA. Men det huskes unægtelig som en særdeles speciel Rebildfest.

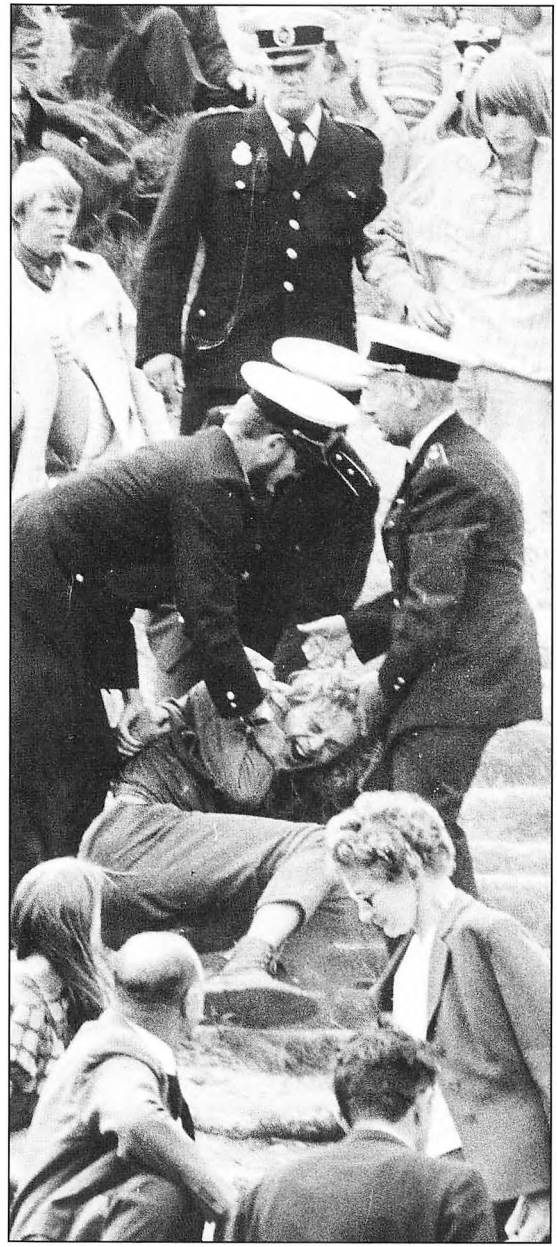

Kampen bølger frem og tilbage i bakkerne. Foto: Viggo Kragmann.

Røverier - mode eller et velstandsfænomen

At være en fæl tyveknægt i 70'erne kunne være en kummerlig affære. For at få et givtigt udbytte, skulle der som regel laves mange indbrud, som var forbundet med et umenneskeligt pukleri.

Anderledes forholdt det sig med at lave et røveri, især når det foregik i et pengeinstitut. Her var der med sikkerhed masser af penge i kassen, og der var sådan set ikke særlig meget "pukleri" forbundet med det, hvis man ellers havde hoved og nerver i orden.

Det var normalt meget dyrt hvad angår straf at lave et røveri, og der faldt i 70'erne og først i 80'erne adskillige drøje domme, selv for ret små røverier. En overgang kostede et røveri normalt 4 års fængsel, samtidig med, at man blev et særdeles kendt ansigt i byen, når/hvis det blev opdaget. Og det blev det som regel. Selv om alarmsystemerne endnu i 70'erne ikke var særlig avancerede, var risikoen for gerningsmanden, for at noget gik galt, ret stor.

Der har vel altid eksisteret røverier, selv om vi på vore breddegrader normalt, f.eks. i 30'erne, måtte nøjes med dem vi så på det hvide lærred direkte importeret fra USA, men 60'erne og 70'erne betød en alvorlig ændring.

Det er vel forkert at sige, at det var Skalborgrøverierne - det første i 1967, som indvarslede en sand regn af røverier i pengeinstitutter, posthuse, og lignende steder, men alligevel var "Svend-Bager" røveri i 1967 det røveri, som tilsyneladende gav startskuddet. "Svend-Bager" skal nu ikke have skylden for, hvad alle de andre mere eller mindre talentfulde barylere kunne finde på, men det gjorde et stort indtryk, at det kunne lade sig gøre at slippe af sted med 70.000 gode danske kroner uden i første omgang at blive taget.

De mennesker, der kunne finde på at lave et røveri i et pengeinstitut, var vel nok af typen, der ville og turde sætte alt på et brædt. Der skulle være noget af en "Desperado" i røveren, for at gennemføre noget - f.eks. med en pistol i hånden - som trods alt ikke kunne forudses. Og man kender da også til røverier i nyere tid, som har fået et tragisk udfald.

Røveri er blevet et modefænomen. Tegneren Henry Lauritzen følger sagen op i Aalborg Stiftstidende. 1969.

Da "Svend-Bager" slog til første gang

For sparekasseassistent Erna Vidmar og Ellen Kjær var fredag den 3. november 1967 en helt normal arbejdsdag. Indtil lukketid.

Kort før kl. 18,30, da fillialen - Sparekassen Nordjylland på Skalborg Bakke - skulle lukke for publikum, trådte en mand

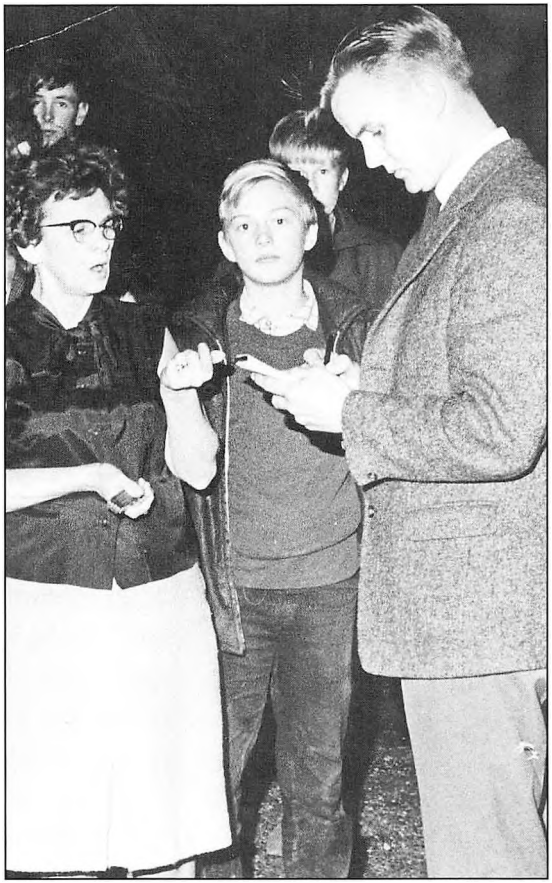

Røveri nr. 1. Kriminalpolitiet i gang med afhøring på gerningsstedet på Skalborg Bakke.
Foto: Preben Veiby.

ind i ekspeditionslokalet. Han var bevæbnet med pistol og knippel, samtidig med at han havde en silkestrømpe trukket ned over ansigtet.

Han smed et indkøbsnet foran Erna Vidmar og sagde: "Fyld det op!" Samtidig truede han med pistolen.

Det var det første røveri i Nordjylland af sin art i meget lang tid, og damerne som var alene i filialen, var lamslåede.

Fru Vidmar havde ikke andet at gøre end at tømme pengekassen foran sig. Men dette var ikke nok for røveren. Han forlangte også penge fra pengeboxen. Han fik ialt 72.750 kr., hvilket var et ret stort beløb dengang.

Assistenterne fik besked på at blive siddende stille i 2 minutter. Røveren sagde, at hvis de rørte sig, ville han vende tilbage og skyde. Herefter forsvandt han. Fru Vidmar turde ikke benytte deres egne telefoner, hvorfor hun løb ind til personalet ved forsikringsselskabet Baltica, som havde kontorer i samme bygning som Sparekassen, og herfra blev politiet tilkaldt.

På politigården i Aalborg udløste alarmen den helt store udrykning, men det lykkedes røveren at komme væk uden at efterlade sig spor, ligesom der ikke var nogen sikker viden om, hvilken flugtrute han benyttede, og om han evt. brugte køretøjer.

Pist væk var han, og selv om sagen fyldte godt op i de lokale aviser i meget lang tid, og der blev brugt store personale-

ressourcer på opklaringsarbejdet, forblev røveriet hele det første år uopklaret.

Politiet havde på det tidspunkt ikke særlige store erfaringer med bankrøverier. Der havde i hele landet i 1967 kun været ca. 10 røverier, og Skalborgrøveriet var så afgjort det største, hvad angår udbytte.

1967 blev indledningen til en meget lang periode, hvor røverier så at sige kom på mode, og man kan forestille sig, at for en bankrøver var et udbytte på ca. 75.000 kr. et ganske pænt udbytte, især hvis man slap godt fra det. Det var der nu ikke særlig mange, der gjorde, men nogen var der dog.

Røverne fik efterhånden god modstand, da man udviklede gode alarmsystemer. Man undgik blodige røverier, idet både banker og sparekasser instruerede deres personale om at udlevere penge. Liv fremfor penge.

Skalborgrøveren 1967 gik så i gang med at formøble udbyttet, og der skulle gå et år, inden han fik så store lommesmerter, at han fandt det nødvendigt igen at slå til.

Fru Erna Vidmar er i dag (1998) blevet 30 år ældre og er forlængst blevet pensioneret, men hun fortæller, at hun aldrig glemmer den 3. november 1967. Det var ikke dengang moderne med krisehjælp, men der blev taget alt mulig hensyn til hende og hendes kollega fra Sparekassens ledelse. Hun drøftede meget med kollega Kjær og hendes fagfæller, om de overhovedet var tjent med at blive i filialen på Skalborg Bakke.

Men som der blev sagt- "Lynet slår normalt ikke ned 2 gange det samme sted", og da damerne var glade for posten på bakken, så de blev der. Stadig alene.

Fru Vidmar fortæller, at hun ikke døjer med dårlige nerver, men når hendes mand f.eks. var ude at rejse, og det var han jævnligt på grund af sit arbejde, kunne hun af og til få den fornemmelse, at gerningsmanden måske stod bag en dør, hvis hun en dag gik og støvsugede hjemmet.

Det mest ubehagelige hun husker var, at da hun umiddelbart efter røveriet blev afhørt af politiet, følte hun sig mistænkeliggjort, fordi politiet spurgte hende ud om hendes familieforhold.

Hvorfor hendes mand kom for at hente hende lige da røveriet var sket? (Han hentede hende altid ved lukketid fredag aften, hvis han var hjemme). Hvor mange børn havde hun? Hvor opholdt de sig? Osv. Røveri var noget fjernt, man kun hørte om i TV eller oplevede på film, men det var nu blevet bitter virkelighed for hende.

Hun er i dag fuld af forståelse for, at personale, der har været indvolveret i en røverihændelse, næsten automatisk modtager krisehjælp. Hun er selv ret overrasket over, at en sådan oplevelse kan blive ved at sidde i sindet meget længe efter.

Men som sagt - dagliglivet i Sparekassens fillial på bakken - forsatte ind i 1968 som om intet var hændt, og fru Vidmar og fru Kjær forsatte med at betjene kunderne i Skalborg. Indtil fredag den 6. december 1968 kl. 17.53 - altså godt og vel et år efter det første røveri på Skalborg Bakke.
Så gik døren op til Andelsbankens daværende filial, Hadsundvej 101 i Vejgaard. En pige havde kort forinden forladt ekspeditionslokalet, og bankbestyrer Sjørslev og hans kassererske var alene i lokalet.

En mand trådte ind, og ingen var fra første færd i tvivl om, at et røveri forestod. Manden var maskeret med en elefanthue. I højre hånd bar han en pistol, og i den anden hånd et par plastikposer. Det forekom personalet, at røveren tog ladegreb på pistolen, og de fik besked på at fylde penge i poserne.

Sjørslev ekspederede selv den uvelkomne gæst, og røveren slap da også af sted med 42.770 kr. i danske sedler og og et pænt beløb i udenlandsk valuta.

Røveren forsvandt ud i den mørke aften, og personalet kunne ikke se, hvor røverens evt. bil holdt. Men et par drenge så røveren løbe fra stedet og så, at han smed sig ind i en bil, der holdt på Hadsundvej med front mod syd, og han drønede da også væk med stor fart. Kørte over for rødt i krydset Hadsundvej-Humlebakken, idet han drejede til højre ad Humlebakken. De kunne kun give et dårligt signalement af bilen.

På politigården i Aalborg gik den helt store alarm. Belært af erfaringerne fra året i forvejen havde man udarbejdet alarmeringsplaner og handleplaner, og i løbet af nogle få minutter var der 21 biler og 50 politifolk på gaden. Alt hvad der kunne løbe, gå, krybe og kravle blev sat ind i eftersøgningen, men den kørende røver var svær at udskille i den ret livlige fredagstrafik.

Igen var røveren - pist væk. Men det skulle ikke blive ved det. Samme aften kl. 18.10 - altså 17 minutter efter røveriet på Hadsundvej, trådte en mand ind i Sparekassens filial på Skalborg Bakke. Manden var iført kort læderfrakke og hvid styrthjælm og kunne godt minde om en politibetjent.

Til stede var stadig de veltjente sparekasseassistenter fruerne Kjær og Vidmar.

Andelsbankens filial på Hadsundvej den 6. december 1968 kl. ca. 18. Røveriet er lige sket. Foto: Veiby Nielsen.

Røveriet på Skalborg Bakke den 6. december 1968 kl. ca. 18.10. Billedet er formentlig taget af Veiby Nielsen samme aften.

Fru Vidmar sagde senere, at da hun så røveren, var hun ikke meget i tvivl om, at det var den samme, som havde været på spil året forinden.

Man kan sige, at fra dette øjeblik slap røverens held op, og han begyndte at lave fejl, hvad det efterfølgende viser.

Få sekunder efter røverens ankomst, kom en mandlig kunde ind i ekspeditionslokalet. Røveren trak nu sin pistol, og

beordrede manden over i et hjørne, samtidig med, at han kastede en plastikpose hen til hver af damerne. De fik ordre til at fylde penge i poserne, men fru Kjær var lamslået og reagerede ikke lige med det samme. Røveren truede hende direkte med pistolen, idet han sagde: "Se så at komme i gang. Jeg ved De har trykket på alarmen."

Da blev sindsoprivelsen for meget for fru Kjær: "Nu kan jeg ikke mere," sagde hun og sank besvimet om på gulvet.

Fru Vidmar fyldte pengesedler i posen, og da røveren krævede også at få penge fra boxen, nægtede fru Vidmar at medvirke mere, idet hun sagde: "Dem kan jeg ikke nå, for jeg kan ikke komme forbi min besvimede kollega." Røveren opgav at få flere penge og han løb fra stedet.

Der var ligefrem noget "amerikansk" over røverierne. Efterforskningsledelsen arbejdede de første dage efter den teori, at der kunne være tale om to forskellige røvere, der dog havde et vist samarbejde. Man stillede sig tvivlende overfor, at det kunne lade sig gøre at tilbagelægge strækningen fra Hadsundvej til Skalborg Bakke på de 17 minutter, når der også skulle være tid til omklædning, og man foretog prøvekørsler på strækningen.

Som allerede nævnt var heldet ved at slippe op for røveren. Ved røveri nr. 1 og 2 var han stort set sluppet væk, uden at nogen havde fået et ordentligt signalement af hans flugtkøretøj.

Det er bemærkelsesværdigt, at de observationer, der havde nogen værdi for politiet angående røverens flugtrute, kom fra mindreårige drenge.

Og det var røverens uheld, at et par drenge på henholdsvis 12 og 14 år på røveritidspunktet så ham komme ud fra Sparekassen, springe på en cykel, køre et ganske kort stykke hen til en nærliggende byggeplads, hvor de så ham smide cyklen og gå tilbage til vejen for at stige ind i en mørk Peugeot, hvorefter han kørte op ad Johan Skjoldborgsvej til Digtervejen. Den ene af drengene aflæste endda vognens nummerplade, hvilket medførte, at politiet senere kunne finde frem til, at nævnte vogn 3 måneder forinden var blevet stjålet på Slotspladsen i Aalborg, og den var ikke fundet.

For første gang havde politiet et klart spor at gå efter. Men lad os springe lidt i det.

Da røveren senere blev anholdt, forklarede han vedrørende flugtruten fra det sidste Skalborg-røveri, at han i stor fart kørte op over Mølleparkområdet for at komme uden om de trafikerede veje. Han var her så uheldig at køre bilen ind i et træ, og et

hjul punkterede. Han havde nogle måneder forinden lejet en garage i Mølholm. Det var her, han igen skulle have vognen gemt. Efter uheldet med punkteringen fortalte han, at det mildest talt ikke lød godt, da han kørte videre end det punkterede hjul, og han listede derfor af sted med en beskeden fart.

Da han var ved at køre vognen ind i garagen i Mølholm, ramtes han af uheld nr. 3, idet en dame overværede, da han kørte vognen i garage.

Han var klar over, at vognen snarest muligt burde fjernes fra garagen, hvilket han gjorde den efterfølgende mandag morgen tidligt. Han skiftede hjul og kørte vognen ned i havnens vestlige del, hvor den forsvandt i vandet, uden nogen opdagede det.

Han havde dog glemt, at i garagen stod stadig den papkasse, som indeholdt en del af det udstyr, der blev brugt ved røveriet. Desuden stod det punkterede hjul, som jo passede til en Peugeot.

Det var helt tilfældigt, at kvindens observationer ved garagen på røveriaftenen, nåede frem til politiet.

Damen havde fortalt et par andre mølholm-damer om sin oplevelse, og da de et par aftener efter var med bussen til det indre Aalborg, sad de og talte om den mærkelige hændelse ved garageanlægget, og det hørte buschaufføren på. Han troede i første omgang ikke på, at det kunne have noget med røveriet at gøre, men talte dog om det til en kollega ved en efterfølgende frokostpause. Kollegaen mente til gengæld, at politiet burde vide det, og han ringede til politigården.

Jeg selv og en kollega fik til opgave at opsøge buschaufføren i hans hjem, hvor vi optog rapport, og jeg må egentlig sige, at jeg på vej ud til mødet ikke gav oplysningen store chancer, for det var trods alt snak mellem to damer, endda på 3. hånd.

Men alt blev nedfældet, og den efterfølgende dag blev det muligt at finde garagen, som viste sig at være lejet af en ret kendt Aalborg bagermester. Da garagen blev åbnet fandt vi kassen med røveriudstyret, og en anholdelse af bagermesteren forestod.

Det var meget begrænset, hvad vi i forvejen kendte til røveren, som senere blev kendt i byen som "Svend-Bager". Han var dog kendt i brede kredse i byen, som en flink fyr, der gerne "levede livet", men var ellers kendt som en flittig bagermester med en ret stor forretning. Men der må have været et eller andet i vejen med hans rundstykker eller wienerstænger, for han havde ikke kunnet tjene nok til at leve det

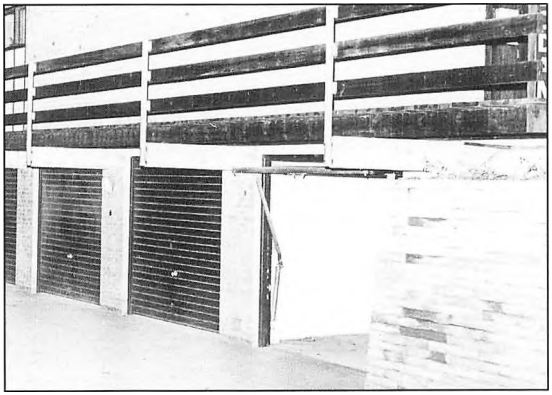

Den lejede garage i Mølholm, som blev brugt til at gemme den stjålne Peugeot og en del af røverens udstyr. Foto: Veiby Nielsen.

Lederen af Teknisk Afdeling i Aalborg i 1967 kriminalkomissær Ottov viser frem, hvad ransagningen hos røveren bragte for dagen.

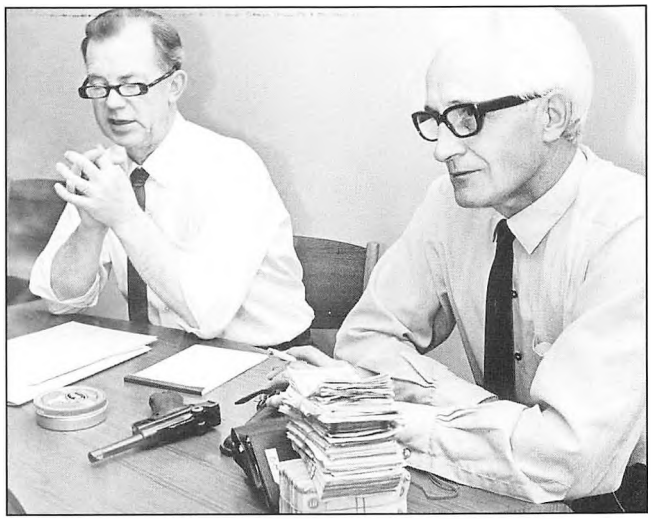

Røveriet er opklaret. Kriminalkomissær H.V. Buhl (t.v.) sammen med tyveriafdelingens leder Skovlund Petersen viser udbyttet samt gerningsvåbnet frem for pressen. De to herrer ser ret tilfredse ud.

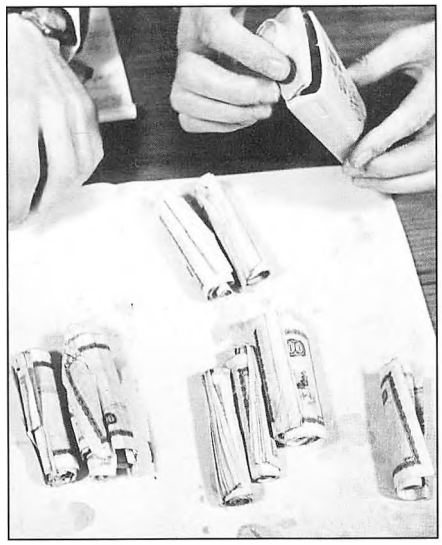

En del af de røvede penge var gemt i tømte tuber. Røveren har formentlig regnet med risikoen for, at der kunne blive tale om anholdelse og dermed også ransagning. Foto: Veiby Nielsen.

Den stjålne sorte Peugeot, som blev brugt ved røveriet, blev fundet på bunden af havnen i nærheden af Vestre Bådehavn. Nummerpladerne var forfalskede. Foto: Veiby Nielsen.

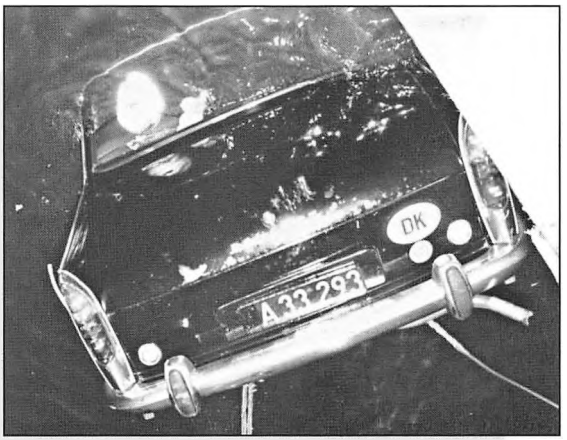

En fyr med krummer i!

Gerningsmanden til røverierne i sparekassen i Skalborg viste sig at være en bagermester, der manglede penge til terminen. I aar kom politiet dog hurtigt paa sporet, da man havde faaet mistanke om, at bageren ikke havde rent mel i posen.

Mel.: Jeg lagde min gaard i den rygende blæst.

En bagermand stod mellem gifler og gær
og tumled' med kranskagemassen.
Gudsjammerligt græd han i lysenes skær,
for skønt han var mester, og julen var nær,
saa mangled' han klejner i kassen.

Han jamred' nervøst: „Jeg maa finde paa no'et",
og lige med ét fik han tanken!
Ideen var lige saa enkel som god:
„Jeg plyndrer en spar'kasse for at faa raad
til pænt at betale i banken."

Og straks han saa vaks til makronerne gik,
han vidste, hvordan den sku' kringles:
En cykel, en pose, en hue af strik,
og husk – ingen brødebetynget panik,
naar højt med alarmer der ringles!

Saalunde vor ven fik paa gysserne hold,
men senere svigtede heldet.
Butikken blev lukket i gaar klokken tolv,
hver flamme er slukket, og ovnen er kold,
for bageren sidder i spjældet . . .

Mette Madsen

Mette Madsen, som jo senere blev vor kirkeminister, skrev efter røveriet nogle velformede vers i Vendsyssel Tidende om "røveren, der ikke havde rent mel i posen". Bragt med Mette Madsens tilladelse.

liv, han nu engang fandt det rigtige for ham, eller også var hans privatforbrug simpelthen for stort.

Men det korte af det lange var, at "Svend-Bager" havde lavet nogle røverier, og han var lige til at anholde.

Vi anholdt ham i Aalborgs østby, da han en formiddag kom hjem fra en køretur med sin samlever, og det skal siges til bagerens ros, at da han først var anholdt, og sagen kørte, var han den flinke gerningsmand, der i store træk lagde kortene på bordet, og han blev da også dømt for de 3 røverier.

Han fik 10 års fængsel, og baggrunden for den ret hårde straf var, at man fandt det bevist, at han havde truet med en skarpladt pistol. Man fandt de fleste pengene fra de sidste røverier, mens han påstod, at skattevæsenet havde fået de fleste af de først røvede penge. Ak ja - det kære væsen...

Dem der sikkert havde mest ud af hele bataljen, var dagspressen, som brugte store mængder tryksværte og papir til at beskrive 60'ernes mest markante røver.

Den høflige røver

Så skete det igen. I 60'erne og 70'erne var der hele 3 røverier i Skalborg Sparekasse, og den 28. juli 1988 havde en enlig røver igen kastet sine slørede øjne på Skalborg-afdelingen, som efterhånden måtte kaldes for røvernes foretrukne gerningssted. Men de var nu også så flinke de damer og den herre i Skalborgafdelingen, så hvorfor ikke.

Nej, grunden til, at Sparekassens Skalborg-afdeling var et godt gerningssted, var formentlig, at den geografisk lå sådan, at der var gode flugtmuligheder for røveren.

"Svend-Bager"s 3 røverier blev trods alt gennemført med udbytte, selv om han senere blev taget, og der var stadig et af 70'ernes røverier, der er uopklaret.
Afdelingen var flyttet hen i en anden villa ikke langt fra den første - i øvrigt det sted, hvor filialen stadig er.

Kl. 17.25 - altså kort før lukketid, indfandt en ca. 50-årig mand sig i ekspeditionen og bad om at komme til at tale med bestyreren.

Bestyreren var optaget af en anden kunde, men kort efter blev han ledig og viste den 50-årige ind i et mødelokale. Straks de var kommet ind i lokalet, tog manden en pistol frem, som han havde holdt skjult i en avis.

Røveren holdt bestyreren op, idet han kold og rolig udspurgte ham om personalets størrelse, om der opholdt sig nogen på

Pistolbevæbnet mand røvede 155.00

Fire sparekasse-folk bagbundet

Af
FLEMMING JUNKER

- Det er et røveri. Forhold dig roligt og gør som jeg siger. Lad være med at gøre nogle dumheder.

Denne besked fik bestyreren i Sparekassen Nordjyllands afdeling på Hobrovej 374 i Skalborg i går af en pistolbevæbnet røver, der slap afsted med 155.000 kroner.

Kriminalpolitiet i Aalborg er ret overbeviste om, at det er den samme gerningsmand, der for nylig har begået to røverier i Hadsund.

Røveren var høflig, men meget bestemt, og han var ualmindelig kold og rolig. Han gennemførte sit forehavende afslappet og nøgternt, og tilsyneladende var alt nøje planlagt. Fremgangsmåden minder meget om den måde de to røverier i Hadsund blev udført på.

Kriminalkommissær Tage Hornstrup oplyser, at den cirka 50-årige mand kom ind i pengeinstituttet klokken cirka 17.25. Han bad om at tale med bestyreren, der imidlertid var optaget af en anden kunde. Manden blev bedt om at vente på en stol ved døren.

Her sad han i cirka fem minutter, indtil bestyreren blev ledig og bad manden følge med ind i et mødelokale.

Straks efter, at de var kommet derind, tog røveren en pistol frem, som han havde holdt skjult i en sammenfoldet formiddagsavis.

Mens røveren stadig truede med pistolen, blev bestyreren spurgt ud om adgangsforholdene til sparekassen, indretning, antallet af personale o. om der befandt sig nogen p. førstesalen.

Da han havde fået de ø. skede oplysninger, gav røv. ren besked om, at der skul. lukkes, og bestyreren g. ordren videre til de øvr. ansatte, tre kvindelige as. stenter.

Derefter stak røveren h. vedet ud i ekspeditionslok. let, viste de tre kvinder pist. en og fortalte dem, at det v. et røveri. En af kvinderne f. ordre til at tømme kasser.

nordjyllands

Aalborg Stiftstidendes beskrivelse af "Den høflige røvers" angreb på Sparekassen Nordjyllands afdeling på Skalborg Bakke, den 28. juli 1988.

1. sal, hvor man havde frokoststue? Bestyreren fik så besked på at lukke fillialen, og den besked gik videre til de 3 damer i ekspeditionslokalet. Røveren viste sig nu for damerne med pistolen i hånden og fortalte dem, at det var røveri.

En af sparekassedamerne fortæller senere, at det hele forekom ret uvirkeligt, "for sådan plejer et røveri da ikke at foregå". Men det var virkeligt nok, og en af damerne fik ordre til at tømme kasserne for kontanter og anbringe disse i en plastikpose.

Hermed var løjerne ikke slut. Røveren viste en forbavsende ro, da han med fast stemme, men dog stadig venligt, beordre-

de alle fire ansatte op i frokoststuen på 1. sal.

Her blev bestyreren sat til at binde kvindernes hænder og fødder, mens de stadig stod op. Røveren havde medbragt reb i en plastikpose. Da bestyreren var færdig, blev han selv bagbundet, og nu blev de alle fire anbragt på gulvet.

Røveren havde gennemtænkt alt. Ligeledes fra sin udstyrspose tog han nu saks og plaster frem og klæbede plastret over munden på de bagbundne. Herefter klippede han telefonledningerne over, hvorefter han forsvandt.

En af de kvindelige ansatte forklarer senere, at selv om det hele egentlig foregik i ro og orden, så var vel især damerne dybt chokerede. Hun var/ er ikke i stand til nøjagtigt at sige, hvor lang tid seancen varede i det hele, men da de lå på gulvet og gispede, virkede det "som der gik en evighed".

Men der er formentlig gået ca. en halv time fra røveren kom til han forsvandt. Den mandlige bestyrer, som jo også var bagbundet, viste nu sin sande mandighed. Nordjyllands sparekassebestyrere er åbenbart gjort af stærkt stof, for han vred sig løs af sine reb og fik damerne befriet. De lå i øvrigt på maven, og det kunne være blevet en meget lang nat, hvis ikke det var fordi, der var en handlekraftig person blandt dem.

Da de ikke følte sig sikker på, at røveren havde forladt huset, låste de døren indefra til frokoststuen, samtidig med at bestyreren via et gavlvindue fik alarmeret en nabo. Han skaffede en stige, hvorefter det samlede personale forlod huset. Det samme havde røveren dog også gjort nogen tid forinden.

Politiets efterforskning viste ret hurtigt, at røveren formentlig var identisk med en røver, der tidligere på sommeren havde lavet 2 røverier i Hadsund. Disse 2 røverier var lavet på nogenlunde samme måde. Fremgangsmåden var trods alt så speciel, at man med nogenlunde sikkerhed kunne fastslå, at der måtte være tale om den samme røver.

"Den høflige røver", som han blev kaldt i dagspressen, slog til ca. 5 måneder senere, og ligesom "Svend-Bager" tiltrak Sparekassen på Skalborg ham igen. Sparekassebestyreren i Skalborg havde formentlig øget sin styrketræning siden det.

"Den høflige røver" indfandt sig i filialen kl. 9,30 om formiddagen, men heldet var ikke med ham denne gang. Ifølge personalet var han denne gang nærmest overnervøs. Han holdt da personalet op, men den kvikke bestyrer nåede at aktivere en

"tavs" tyverialarm, så han var sikker på, at politigården var alarmeret. Det var i øvrigt det samme personale, der var i fillialen som ved sidste røveri, og der var i mellemtiden installeret et sindrigt alarmsystem, som kunne aktiveres uden at røveren opdagede det.

Denne gang fik røveren udleveret 155.000 kr. i en plastikpose, og indgangsdøren blev aflåst. De tre damer blev denne gang gennet ned i kælderen, mens bestyreren blev ført op på 1. sal, hvor røveren gik i gang med at binde ham. Kort efter forlod han stedet, men politiet stod da udenfor og tog imod ham.

"Den høflige røver" gennemførte en række røverier, som må betegnes som noget af det mest uhøflige, man har set i mands minde, når man tager den behandling personalet fik i betragtning. Men der var gået ca. 20 år fra "Svend-Bagers" røverier til den "høflige røvers" meriter i 1988. Meget tyder på, at vi efterhånden var ved at vende os til røverier, for de sidste røverier fik ikke nær den pressedækning, som bagerens røverier fik. Straffen for de sidstnævnte røverier blev omkring 5 års fængsel.

Navnet "Den høflige røver" opstodi øvrigt, fordi han altid talte pænt og ordentligt til sine ofre.

Ak, det var dengang

For mange år siden havde den lille biograf fået tyverialarm. Det regnedes for at være meget avanceret.Den stod direkte i forbindelse med politistationen om hjørnet, og var således indrettet, at en klokke kimede hos den vagthavende betjent, når damen i billetkontoret trådte på en pedal i billetkontorets gulv. Nogle uger efter installeringen kom en skummel person en aften hen til billetlugen. Han trak en revolver frem og mumlede: "Hit med pengene - rask!" Damen nikkede, og mens hun samlede pengesedlerne sammen, trådte hun energisk på alarmpedalen. Et øjeblik efter begyndte telefonen at ringe. Røveren tog telefonen. Han hørte en vred stemme: "Det er politistationen," brølede en betjent. "Hør hvad bilder De Dem ind fr. Petersen? Er De klar over, at De sidder og jokker på den pedal, så klokken kimer herovre som bare pokker? La' lige vær med det - farvel!"

Pressens rolle i efterkrigstiden

Pressens rolle kom til at tage en afgørende vending i efterkrigstiden. Siden århundredeskiftet havde man 3 ret store dagblade i Aalborg, og enkelte mindre, som f. eks. Vejgaard Avis. Men da vi kom op i 70'erne begyndte det at knibe for Aalborg Amtstidende og Ny Tid. Da vi kom til 1977, var det nærmest slut med de 2 gamle hæderskronede aviser.

TV var for længst på banen som nyhedsformidler, og det kan ikke nægtes, at vi fik at føle, at pressen havde en stor indflydelse på vores opfattelse af døgnets begivenheder.

Udtrykket "det vi har valgt at bringe"- fortalte noget om, at der var mennesker bag, og det var mennesker, der valgte for os, hvad vi skulle informeres om. Selvfølgelig var det hele tiden en journalists mål at bringe netop det, som man vidste, de fleste borgere betragtede som en nyhed, men det var journalisten der bestemte, hvordan nyheden skulle serveres.

Var det hændelser, der kunne ængste - f.eks. overfald på et ældre menneske - kunne/kan en journalist dramatisere en forholdsvis banal overfaldshændelse, så områdets 35.000 ældre borgere over 60 år i lange tider overhovedet ikke turde gå ud om aftenen.

Men hos politiet var vi i stigende grad afhængige af, i hvilket omfang pressen skrev om røverier og drab, og det var en stående udtalelse fra politiets efterforskningsleder - "Politiet anmoder om hjælp fra befolkningen" - "Har nogen set noget?"osv.

På politiets lederkurser fik vi endda undervisning i, hvordan man skulle optræde foran et TV-kamera. Det skete allerede i 70'erne, idet man skønnede, at den tid ville komme, hvor det var en daglig begivenhed, at en eller anden politimand - med høj eller lav rang - ville blive spurgt om et eller andet. Og det kom som bekendt til at holde stik.

For pressen gav denne nye åbenhed naturligvis nye muligheder, og det havde uvurderlig betydning for politiet, at man kunne fastholde befolkningens interesse

omkring en sag, for efterhånden skete der så meget, at selv en ret alvorlig hændelse var glemt efter 1 uge eller 2.

For pressen var et drab selvfølgelig "en god historie", og læserne forlangte efterhånden flere og flere billeder fra døgnets begivenheder. Vel nok en følge af, at billedmediet fyldte enormt meget i folks bevisthed.

Pressefotografen blev da efterhånden en ret central person, og vi kunne være næsten sikker på, at når der foregik noget af det helt store - f.eks. et drab eller et bankrøveri, så var de første pressefotografer på stedet, næsten inden vi selv havde fået blyanten op af lommen.

Hvordan pressefotograferne fik deres tip og af hvem, vidste vi ikke noget om. Pressefolkene havde den mulighed, at de kunne aflytte politiets radio, men det var alligevel et tålmodighedsarbejde at ramme netop de få begivenheder, det var værd at rykke ud til, og så var det vel heller ikke efter reglerne. Normalt var der især i provinsen et godt forhold til lokalpressen, som da også normalt optrådte loyalt overfor stedets politi - vel også i egen interesse. Pressefotograferne var især afhængige af, om de havde den berømte 6. sans (eller gode meddelere), for de var nødt til at være på stederne, mens begivenhederne endnu var varme.

Nogle af pressefotograferne havde denne 6. sans. De var i stand til at "lugte", når noget særligt var ved at ske.

En af dem, der havde denne evne var pressefotografen Preben Veiby Nielsen, der i tiden mellem 1964 til 1971 var ansat ved Aalborg Amtstidende og siden også de andre aviser.

Han var det man på nordjydsk kalder for "en flink fyr". Kvik og hurtig, men altid sober og loyal.

"Veiby" - som han kaldtes i dagligdagen, var ikke en "paparazzi" i ordets negative betydning, men han levede selvfølgelig af at få virkeligheden i kassen. Så hurtigt som muligt og så tæt på som muligt.

Man kunne også nævne andre kvikke hoveder blandt Aalborgs pressefotografer - f. eks. den lille vågne Grethe Dahl, tidligere pressefotograf Viggo Kragmann, der senere startede eget firma, Schnorr, Aalborg Stiftstidende, der stadig trykker på udløseren og endnu flere. I 50'erne og før var det Dalby, Kirkegård og Kühl, der satte tidens billedmæssige dagsorden.

Preben Veiby fortæller, at heldet så afgjort skal være med en pressefotograf, men det betød selvfølgelig meget, at man selv opsøgte heldet - dvs., at man var kvik til at opstøve de bedste nyheder, mens de endnu var dugfriske.

"Det var ingen hemmelighed, at jeg aflyttede politiets radio for at være først på pletten, når noget stort skete. Jeg tog bogstavelig talt min radio med i seng de fleste aftener.

Men det var alligevel noget helt andet, der gav mig "mit livs pressefoto". Det var i tiden omkring den 1. november 1981, da man havde den store havnearbejderstrejke, der medførte, at havnearbejderne blokerede arbejdet på Aalborg Havn.

Hver dag stod havnearbejderne og politiet over for hinanden på Aalborgs havnefront, og dette stod på adskillige dage, uden det dog kom til alvorlige episoder. Når tingene i Aalborg gik forholdsvis fredelig for sig, kan det nok skyldes, at Paul Wrobel anførte politiet i den situation på en klog og fornuftig måde. Det er ikke for meget at sige, at dette at tackle strejkesituationer og i det hele taget stå over for større forsamlinger, når det spidsede til, så afgjort var Wrobels stærke side.

Han var i besiddelse af så megen humoristisk sans - parret med evnen til at virke som stedets autoritet, at tingene som regel foregik på en rimelig måde. Man så andre steder i landet, at situationerne udartede sig og blev til konfrontationer mellem politiet og de strejkende med vold o.l. Men dette skete ikke i Aalborg. Vel nok også fordi de nordjyske havnearbejdere trods alt er besindige personer. Omkring den 1. november 1981 stod politiet og de strejkende som sagt hver dag over for hinanden, og hver dag kørte jeg en tur ned på havnen for at se, hvad der skete.

Den pågældende dag kom jeg ned til stedet, og jeg så da, at en havnearbejder på en sjov måde stødte sin velvoksne mave ind mod Wrobels ditto - som om de ville prøve kræfter.

Det så ret pudsigt ud. Jeg nåede ikke at få taget et billede af situationen, hvilket ærgrede mig, så jeg gik hen til dem og sagde: "Det tør I ikke gøre en gang til."

De svarede begge: "Hvad gør vi ikke?" Hvorefter de igen stødte maverne sammen, og denne gang var jeg parat med apparatet.

Det blev til det pressefoto, som næste dag kom på forsiden af Stiftstidende, og der var så meget humor i billedet, at det var med til at afspænde situationen i stedet for det modsatte. Billedet blev købt af adskillige aviser og tidsskrifter landet over, og senere fik Aalborgs Kriminalpræventive Råd lov til at bruge billedet til en plakat, der kom til at hedde "Vi går helst ind for runde løsninger."

Det skete også jævnligt, at det lykkedes at komme så tidligt til et ulykkessted, at

Falck endnu ikke var ankommet. Jeg husker en ulykke, der fandt sted på en bakke syd for Aalborg. Jeg var meget tidligt på stedet. To biler var tørnet sammen, og jeg gik hen til den ene bil, hvori der sad 3 eller 4 personer.

Jeg opdagede først da, at samtlige personer, der stadig sad i vognen, alle var livløse, og senere kom det frem, at de formentlig var dræbt på stedet. I en sådan situation bliver der naturligvis ikke taget billeder, mens de forulykkede stadig sidder i vognen.

Vi havde vore uskrevne grænser og principper, og de blev mig bekendt næsten aldrig overskredet.

En af de sjoveste situationer, jeg har været ude for, var nok en gang i 60'erne. Det var i hvert fald på den tid, hvor vort nuværende kongepar endnu var forlovede. De var på besøg i Aalborg sammen med Kong Frederik og dronning Ingrid, og familien boede et par dage på Kongeskibet, der lå ved honnørkajen. Det var før den tid, hvor de kongelige var pakket ind i sikkerhedsvagter o.l., og det var tilsyneladende besluttet, at både kongeparret og de unge ville til Blokhus for at gå i vandet.
Jeg havde fået et tip om, at der ville ske noget, og det var tilsyneladende ikke sluppet ud til andre pressefolk, for da jeg kør-

Preben Veiby tog sit "livs pressefoto" ved havnearbejderstrejken i Aalborg i november 1981.

te ned til kongeskibet for at se, om der skete noget, var jeg eneste pressemand på stedet.

Familien satte sig ind i et par biler, og uden eskorte kørte de nu mod Blokhus, og jeg fulgte diskret efter i nogen afstand.

Da vi kom op på stranden, holdt jeg mig stadig på afstand, idet jeg så, at de kongelige kørte op mod klitterne. Der var ikke ret mange mennesker på stranden, så jeg holdt mig på god afstand, idet jeg blev i vognen, hvor jeg havde mit apparat med et stort teleobjektiv.

Jeg sagde til mig selv, at de sikkert ville i vandet, så jeg ventede, og ganske rigtigt. Først kom Henrik omklædt til bad, så kong Frederik og efter ham Margrethe og jeg fotograferede på livet løs.

Men så så jeg dronning Ingrid, der kom løbende dirkete hen mod mig, og hun sagde: "Ja tak, så har De vist fået billeder nok i dag. Vi vil gerne have fred!"

Jeg svarede: "Javel Deres majestæt," hvorefter jeg skyndsomt bakkede og forsvandt ud af badeidylen.

Jeg var på det tidspunkt ansat på Aalborg Amtstidende, som jo var morgenavis, og de tækkelige badebilleder kom da også i næste morgen, samtidig med at jeg indkasserede megen ros fra chefredaktør Juhl Andersen.

Jeg solgte så billederne til et af de store københavnerblade, men glemte samtidig at disse blade også solgte til f.eks. Aalborg Stiftstidende, hvilket de faktisk gjorde, fordi de samme billeder var på forsiden af Aalborg Stiftstidende, som havde været hos os om morgenen.

Da de 2 dagblade lå i en knivskarp konkurrence, var det en alvorlig fejl. Havde jeg fået ros om formiddagen hos chefredaktionen, fik jeg om eftermiddagen stribevis af skideballer, så jeg glemte herefter aldrig mere at sikre mig, hvor billederne endte."

Preben Veiby fortæller videre, at det nok alligevel er pressefotografen Leif Nielsen, Aalborg Stifttidende, der scorede det bedste pressefoto, der er lavet i Nordjylland, hvis man skal vurdere efter, hvad der vakte opmærksomhed.

"Det var det pressefoto, som Leif tog, da dronning Margrethe faldt på trappen i Rebild Bakker i 1974. Situationen var den, at de fleste pressefotografer havde taget opstilling nede i gryden ved festpladsen, mens andre fulgte med dronningen og hendes følge, da de gik ned. Leif gik lige foran dronningen, og da snublede dronningen, og billedet blev taget, så al dramatikken nåede at komme med på billedet.

Leif Nielsen var en usædvanlig dygtig fotograf, og selv om andre fotografer fik

travlt med at knipse, så var der ingen billeder, der tilnærmelsesvis nåede op på siden af Leifs billede. Det billede blev han bestemt ikke fattigere af," sluttede Veiby.

Nogen tid senere - måske et par år efter - lykkede det ham igen at lave et scoop. Det var ligeledes under en Rebildfest, hvor kongeparret deltog i festen, og de to små prinser var med, men de var ikke med nede i bakkerne, idet der blev arrangeret et besøg i Aalborgs Zoo for dem.

Veiby fortæller, at han husker, at Stiftstidendes fotografer spøgende sagde til Leif Nielsen, at nu kunne han passende springe over selve festen i bakkerne, og så i stedet tage med prinserne i Zoo, for han havde jo haft glæde nok af den store fest, og her tænkte de jo på scoopet, han havde lavet i 1974. Så Leif troppede op i Zoo og så på elefanter sammen med prinserne, men så lykkedes det ham minsandten at tage det foto, hvor prinserne kom op at toppes inde i haven om en slikpose, og det blev bestemt ikke et kedeligt foto. Endnu engang fik Leif mulighed for at eksportere et af sine billeder til flere af Europas redaktioner.

Leif Nielsen fortæller selv om episoden i Zoo: "Det er rigtigt, at jeg under Rebildfesten i sidste halvdel af 70'erne, blev bedt om, at tage med prinserne i Zoo, mens deres far og mor deltog i selve festen. Med prinserne var en guvernante og formentlig Dannebrogs kaptajn.

Jeg var eneste pressefotograf, men der var dog også en frelancefotograf til stede, idet ingen vel regnede med, at der ville ske noget særligt.

Der gjorde der egentlig heller ikke, men på et tidspunkt fik prinserne en fælles slikpose, og dette gav anledning til en royal konflikt, som det lykkedes mig at forevige. Til mit held opdagede den anden fotograf overhovedet ikke episoden, så mit billede kom til at dominere denne prinsetur i Zoo."

Efterskrift.

Den 3. september 1998, mens denne bog var under udarbejdelse, døde pressefotograf Preben Veiby. Afsnittet med Preben var færdiggjort og står således som et vidnedsbyrd om, at Aalborg har mistet et værdifuldt menneske og en dygtig pressefotograf.

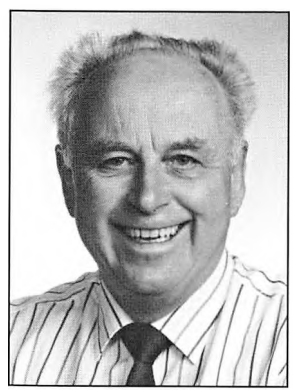

Voldens århundrede

En vel svulstig overskrift over et århundrede der kun har kort tid tilbage til at rette op på renomeet.

Men ser man tilbage på 2 verdenskrige, der i blodsudgydelse sagde spar to til alt, og talrige regionale krige, der splittede nationer, kan det forekomme at høre til småtingsafdelingen, når man ser på udviklingen på det helt lokale plan. Volden fyldte ikke meget i politiets anmeldelsesstatestikker omkring århundredeskiftet, og så man efter f.eks. tallene for de kriminelle drabshandlinger og alvorlige voldssager, så var der langt mellem de virkelig alvorlige. Var der endelig en drabssag, og det var der trods alt, så talte man om dem i årevis.

Alligevel kan det ikke skjules, at volden i høj grad indgik i samfundet på mange leder, idet vi f.eks. accepterede, at volden indgik i opdragelsen, og når vi revsede dvs. straffede.

Læreren slog, far slog, læremesteren slog, politibetjenten slog, og når man nærlæser litteraturen fra omkring århundredeskiftet og op til 60'erne, indgik volden i helt almindelige menneskers hverdag. Ikke hos alle, men dog hos mange, der helt sikkert ville have sig frabedt, at blive kaldt for "voldspersoner". Man mente nemlig, at hverdagsvolden var acceptabel, ja, ligefrem nyttig, fordi den havde et formål. Den var med til at holde samfundet på plads, og normalt sørgede man for, at voldsudøvelsen trods alt havde sine egne uskrevne love. Det var sjældent den endte med drab, og som nogle sagde lidt kliceagtig "man sparker da ikke på én der ligger ned". Altså en slags voldsetik.

Men 2 verdenskrige lærte os noget om, at tillært kultur meget let skaller af, og som der blev sagt så tit "krat lidt i menneskets overflade, og dyret kommer frem"! Igen en lidt dyster vurdering af en tid, vi ellers betragter som meget fremgangsrig og forholdsvis fredelig, når lige man ser bort fra krigene.

Den traditionelle kriminelle vold ændredes mærkværdigvis nok, da vi nåede op i 60'erne og 70'erne, og nu ikke mindst

80'erne og 90'erne, hvor vi skulle komme til at opleve, at den helt alvorlige kriminelle vold, som tit endte med drab, steg forholdsvis meget. Det skete i samme tidsrum, som vi angreb opdragelsesvolden, som vi endda helt afskaffede i skolerne.

For enhver politimand, uanset hvor i hierakiet han befandt sig, var alarmsignalet om et begået drab noget af det værste man vidste. Mange andre kriminelle handlinger, havde man for længst vænnet sig til kunne vente, og det var ingen katastrofe, at den store del af dem forblev uopklaret. Men drabssager måtte og skulle opklares; og gik en sådan sag i hårdknude, kunne det i lange tider hæmme arbejdet med andre gøremål.

Naturligvis fylder/fyldte drabssagen ikke meget i den store samlede kriminalstatistik, og sammenlignede vi os med de store nationer som Tyskland, USA m.fl., så var/er vor drabstal ret beskedne. Men det er en kendsgerning, at når der f.eks. i 50'erne skete et drab, så talte man om det i månedsvis, og det blev husket endnu længere. Da vi nåede op i 80'erne og 90'erne, havde selv fagfolk svært ved at huske "hvornår var det nu det var"?

Typisk for de drabssager, der i nyere tid blev opklaret var, at det var uhyre sjældent at drabsmanden, når han på gerningsdagen gik hjemmefra, egentlig havde til hensigt at slå et andet menneske ihjel.

Tit drejede det sig om handlinger, der var tænkt som slet og ret tyveri eller røveri, men som tog magten fra gerningsmanden, så han pludselig befandt sig i en situation, hvor han var blevet drabsmand. Begivenhederne tog magten fra ham.

Vi skulle nok helt op i sidste del af 80'erne og første del af 90'erne, før man fandt typiske handlinger, der på forhånd var tænkt som drabshandlinger - f.eks. rockerlikvideringerne.

Men ser man på handlingerne under et, var det som om, vi havde mistet nogle hæmninger, der gjorde, at når først hjernen slog fra, og vi handlede udelukkende på rygmarven, så gik vi langt videre, end nogen anden generation før os havde gjort. ("man sparker da ikke på en mand... osv.")

For efterkrigstidens Aalborg er det en kendsgerning, at vi ret hurtigt udviklede os til en storby, med storbyens sikre kendetegn: Stigende kulde og fremmedgjorthed mellem borgere, der kun i beskeden målestok kendte hinanden. Alligevel følte langt de fleste af os, at Aalborg trods alt ikke er noget "Chicago", og de sociale problemer København f.eks. må slås med, er langt større, end dem vi kender til her i byen.

Men det er/var svært for en politistyrke i en by af Aalborgs størrelse at finde frem til en gerningsmand, fordi storbymenneskerser forbavsende lidt, når de færdes mellem andre.

Problemet er selvfølgelig, at desto flere indtryk af sædvanlig art vi modtager, desto mindre fæstner sig. Mængden af storbyindtryk er så mangfoldige, at vi simpelt hen ikke kan rumme dem.

Når en given men ukendt person skal findes i et sådant samfund, er politiets efterforskere naturligvis afhængige af, hvad den enkelte borger har set eller hørt. Derfor lyder omkvædet til befolkningen fra efterforskningslederen i de første dage altid "fortæl - fortæl".

I stigende grad er det blevet nødvendigt at søge efter de spor, gerningsmanden evt. har efterladt sig. Ud fra devisen "gerningsmanden sætter altid spor", blev gerningsstedet især i nyere tid bevogtet, når forbrydelsen var opdaget, som om det drejede sig om bevogtning af landets guldbeholdning.

For man havde erfaring med, at nok så lille et teknisk spor kunne lede frem til en ukendt gerningsmand og dermed spare mange måneders arbejde. På politiskolen blev det berømte "Peter Bangsvej-mord" sidst i 40'erne brugt som et afskrækkende eksempel på, hvordan tingene ikke skulle gribes an. Mordet var et dobbeltmord i en lejlighed på Peter Bangsvej i København, hvor et ægtepar blev fundet myrdet. Sagen gik i hårdknude, men det der skabte røre var, at gerningsstedet (lejligheden) lige efter drabet var så dårligt afspærret, at man på glas fundet i lejlighedens stue, hvor ligene blev fundet, fandt fingeraftryk fra journalister, der havde været på stedet for at beskrive hændelsen. Og dette var så vidt vides sket, før teknikerne var færdige med undersøgelsen i lejligheden.

Sagen gik over i kriminalhistorien som uopklaret.

"Bøgeallé-drabet" i 1959

Et endnu uopklaret rovmord af værste skuffe!

Tirsdag aften den 9. juni 1959 kl. 23,07 holdt taxavognmand Thomas Winther i sin taxa UH 47 024 på den daværende holdeplads på Gl. Torv i Aalborg. Vognen var en ny Ford Consul, og Winther havde fået vognen kort forinden, da han var blevet selvstændig vognmand efter at have været taxachauffør i flere år.

2 vidner, som i bil holdt ud for det, der dengang var Ulfs Bolighus på Østerå, altså

Den bestialske rovmorder end
på fri fod efter sin forbrydels

53-årig taxavognmand fundet myrdet i Hass

Endnu i formiddags var det ikke lykkedes kriminalpolitiet i Alborg at anholde den bestialske rovmorder, der i nat overfaldt og dræbte den 53-årige taxavognmand Thomas Chr. Winther, Hobrovej 77, Alborg. Vognmanden blev kort efter midnat fundet dræbt i sin vogn på Bøgealle i Hasseris, og hans tegnebog med i hvert fald et par hundrede kroner var forsvundet.

Efterforskningen af morderen koncentreres i særlig grad om en mand i rødternet sportsskjor-

te, der i aftes og i nat er set ved Nyt Danske på Vesterbro og ved Onkel Toms café i Urbansgade. På Vesterbro, hvor han blev set i aftes ved 22-tiden, studerede han de holdende taxabiler med en sådan opmærksomhed, at hans optræden vakte opmærksomhed.

Ved halvtiden er den samme mand af to taxachauffører blevet set i Urbansgade. De to chauffører holdt med deres biler udenfor Onkel Tom, da de så manden komme løbende fra Holbergs Plads. Han løb om og grab fat i den bagerste vognstangshåndtag. Men da den ene af chaufførerne råbte — Hov-hov, det er den forreste vogn, du skal have, stak manden i løb over Vesterbro og forsvandt ned ad Vesterå.

Han gjorde et meget forvirret indtryk, fortæller de to chauffører, der har givet et signalement af ham. Han betegnes som værende sidst i tyverne. Han er ca. 180 cm høj, har mørke øjenbryn og et noget forladent ansigt. Hans hår var tilbagestrøget, bortset var mærkbond. Hans skjorte var som nævnt rødternet og stod åben i hal-

Den politipatrulje, der først ankom til stedet, fandt vognmand Winther liggende død på vognens forsæde. Han havde svære læsioner i hovedet efter slag. Hans tegnebog med 388 kr. var væk. Man stod over for den værste form for drabsag man kendte - tilsyneladende et rovmord.

skråt over for holdepladsen, så Winther køre fra holdepladsen kl. 23,07 ad Boulevarden mod syd med en passager på forsædet.

Taxaen kørte fra Boulevarden til højre ad Algade mod Vesterbro. Andre så ham køre med den ukendte passager ved siden af sig ad Vesterbro til Hasserisgade og herfra formentlig til Vinkel Alle. Turen fandt således sted mellem kl. 23,07 og kl. ca. 23,15.

Kl. ca. 24,00 - måske lidt senere - kom en mand gående ad Bøgealle på vej til sit hjem. Han bemærkede ud for nr. 6 på Bøgealle en sort taxa, der holdt i vejkanten. Parkeringslysene var tændt, og da manden så ind i vognen, bemærkede han, at vognens radio var slået til, og chaufføren lå tilsyneladende og sov på forsædet. Fra et telefonskab på taxaholdepladsen på Constancevej underrettede manden Taxas kontor. Da man på kontoret kendte Winther som en af selskabets mest stabile vognmænd, fandt man det usandsynligt, at

Har De været på dette sted tirsdag aften den 9. juni i tidsrummet 20,30-24,0? Og vigtigst af alt — har De bemærket noget, som De synes var usædvanligt Muligvis har De set en sort taxa køre bort fra holdepladsen ved telefonskabet omkring klokken 23,0?. Har De det, har De måske også set den mand, som sad på forsædet ved siden af chaufføren, da taxaen drejede om hjørnet og kørte ad Østerå mod Algade. Har De det, bedes De uopholdelig henvende Dem hos kriminalpolitiet på Nytorv i Ålborg. Deres oplysninger er måske af en sådan art, at De kan give politiet et vigtigt spor at gå efter i opklaringen af mordet på ålborgtaxavognmanden Th. Chr. Winther, der samme nat blev fundet myrdet i sin bil på Bøgealle i Hasseris.

Pressen er naturligvis til stor hjælp, når et vigtigt budskab skal ud til folk. I 1959 havde TV-mediet endnu ikke den helt store gennemslagskraft. Her hjælper Aalborg Stiftstidende med at vise taxavognens placering, da den blev hyret af drabsmanden.

han havde lagt sig til at sove, hvorfor man straks underrettede kriminalpolitiet. Samtidig forsøgte man via bilradioen at kalde Winther op, men der blev ikke svaret.

Den politipatrulje der først ankom til stedet, fandt vognmand Winther liggende død på vognens forsæde. Han havde svære læsioner i hovedet efter slag. Hans tegnebog med 388 kr. var væk. Man stod over for den værste form for drabssag, man kendte - tilsyneladende et rovmord.

Den efterfølgende efterforskning blev ledet af kriminalkommisær H. V. Buhl, som et par år forinden var kommet til Aalborg fra Holstebro.

Buhl var opdagerchef i Aalborg fra 1956 til 1980 - altså 22 år, og Bøgeallé-drabet, som det efterhånden blev kaldt i folkemunde, skulle blive det eneste drab, som "Den gamle" i 1980 måtte efterlade som uopklaret. Fra 1956 til 1980 havde Buhl ledelsen af ca. 50 drabsopklaringer, og alle sager "kom hjem", med undtagelse af taxa-drabet.

Selvfølgelig afhang opklaringen af en drabssag ikke udelukkende af en mere eller mindre skrap efterforskningschefs indsats.

Det hører til i myternes verden, at en særlig skrap "Sherloc-Holmes" kunne afgøre en sags opklaring. Det var en kendt sag, at opklaringsarbejdet var et teamwork, men der lå unægtelig et stort ansvar på ledelsen af et opklaringsarbejde, for det kunne ikke undgås, at der i en så alvorlig sag kom et hav af observationer og muligheder ind fra folk. Selv om man selvfølgelig undersøgte alle spor, kunne det ikke nægtes, at det kunne få katastrofale følger,

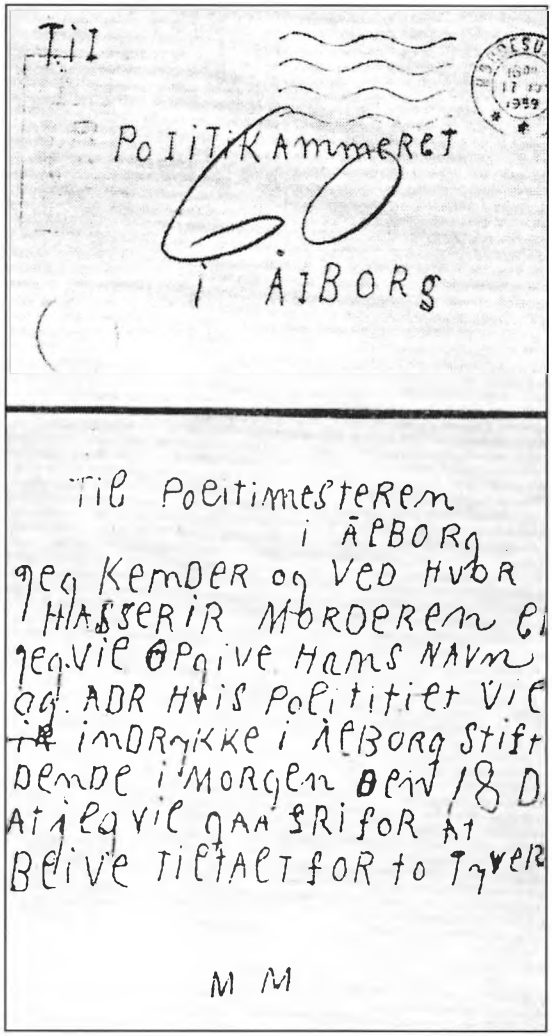
Til
Politikammeret
i Ålborg
Til Politimesteren
i Ålborg
Jeg kender og ved hvor
Massemorderen e
Jeg vil opgive hans navn
og adr hvis politiet vil
ikke i morgen kl 18
At jeg vil gå ærinde for at
Blive tiltalt for to Tyve
M M

I mange drabssager er de falske "tilståelser" et tungt problem, som kan koste politiet mange arbejdstimer. Henvendelserne, som tit kommer fra sindsforvirrede personer, bliver alle nøje undersøgt. Henvendelsen herover, som stammer fra Bøge-Allé-drabet, gav heller ingen resultater.

hvis man valgte at følge et forkert spor, og især betød det meget, hvad man lod slippe ud til befolkningen.

I taxadrabet var der adskillige vidner, som omkring mordtidspunktet havde bemærket en 30-35 årig mand, som blev set færdes i kvarteret. Han blev aldrig fundet.

Senere i efterforskningen var en mand tilbageholdt i en hel måned som mistænkt, men man måtte slippe ham, idet der ikke forelå sikre beviser, der kunne berettige en egentlig tiltale.

Man slap heller ikke for falske tilståelser, som følger enhver drabssag, der er ved at gå i hårdknude.

Bøgealle-drabet er gået over i kriminalhistorien som et af de drab, mange husker, og der laves stadigvæk undersøgelser i sagen, hvis noget nyt dukker frem, selv om der sikkert er umådelig langt imellem. En uopklaret drabssag opgives aldrig helt, for en dag kommer muligvis det rigtige tip, eller måske vil drabsmanden lette sit forpinte sind for de minder, der klæber sig til datoen den 9. juni 1959 kl. 23,15.

Forsidehistorien i Aalborg Stiftstidende, fredag den 12. december 1969, var selvfølgelig om drabet i Sjællandsgade.

Sjællandsgade-drabet 1969

Drabet, som rystede en hel bydel.
Fredag den 12. december 1969 om morgenen blev en 68-årig tobakshandlerske fundet i sin butik - brutalt myrdet. Forretningen lå Sjællandsgade 19, Aalborg.

Politiet var ikke i tvivl om, at der muligvis forelå et rovmord, men da det dengang var ret almindeligt, at folk handlede "bag-ind", når de stod og manglede et eller andet, forlå der altid flere muligheder. Det var før døgnkioskernes tid, og der var mange, der benyttede sig af den mere eller mindre accepterede løsning på et indkøbsproblem.

Det udvidede kredsen af mistænkte til stort set hele bydelen, idet alt tydede på, at den myrdede selv havde lukket gerningsmanden ind - så det var nærliggende at tænke på kredsen af bagdørskunder.

En beboer i ejendommen havde aftenen i forvejen - mellem kl. 21 og kl. 22 hørt et

Kriminalkommissær Buhl foran drabsstedet den dag, hvor tobakshandlersken blev fundet. Han står sammen med kriminalassistent Skovlund Petersen.

kvindeskrig, og TV-apparatet i den myrdedes lejlighed, som var beliggende lige bag forretningen, var stadig tændt, da mordet blev opdaget.

Forretningen fungerede samtidig med at være tobaksforretning som postindleveringssted, og da man senere havde pågrebet gerningsmanden, skulle det vise sig, at netop den kendsgerning, at man havde placeret et postindleveringssted sammen med en tobaks- og vinhandel havde betydet en del for gerningsmandens valg af offer. Han troede simpelthen, at indehaversken som "posthus" måtte ligge inde med mange penge.

Kredsen af mistænkte var således fortvivlende bred, men det havde naturligvis også sine fordele, idet der var mange muligheder at tage fat på. Næsten for mange.

Lejligheden blev naturligvis gennemgået for tekniske spor, og der blev lavet et flot arbejde af teknikerne, og der fandtes da også fingeraftryk, som kunne være ger-

ningsmanden, samtidig med, at der var blodspor, som dog alle kom fra den myrdede.

Efterforskningen blev som sædvanlig ledet af kriminalkommisær H. V. Buhl og rejseholdets leder Jørgen Schütter, og da man hurtigt samlede sig om den teori, at gerningsmanden skulle findes blandt bagdørskunderne, blev der hurtigt tilbudt "frit lejde" til dem, der havde benyttet denne løsning. Det var trods alt kun en overtrædelse af lukkeloven, men det var pludselig blevet en betænkelig sag, hvis man havde været bagdørskunde.

Kriminalkommissær H.V. Buhl (siddende) sammen med lederen af Rejseholdet indtil 1980'erne - kriminalkommissær Schütter. Foto: Kuhl.

Det kom til at koste en 53-årig politiassistent nogle særdeles ubehagelige dage og uger, da han blev direkte mistænkt som gerningsmand, og han var endda fængslet nogle dage, idet han døjede med at gøre rede for sin færden omkring gerningstidspunktet. Han var ret flittig bagdørskunde i forretningen og kendte naturligvis den myrdede ret godt, idet han boede i nærheden. Politimanden blev anholdt, og efterforskningen koncentrerede sig nogle dage omkring netop ham, og sagen udviklede sig for ham til et sandt mareridt, idet aviserne selvfølgelig med fornyet energi faldt over sagen. Det var virkelig de store typer, der blev brugt, og alt hvad der overhovedet kunne endevendes omkring mandens liv, blev endevendt i fuld offentlighed.

Mange borgere blev dengang klar over, at politiet ikke beskytter sine egne, når der er grund til mistanke. Men undersøgelserne viste hurtigt, at gerningsmanden næppe kunne være politimanden.

Man foretog så noget, der måtte betegnes som et kæmpeprojekt, men som på længere sigt skulle vise sig at være betydningsfuldt. Man sendte nemlig et trykt brev ud til 3600 husstande i området, hvori

man bad alle om at henvende sig på politigården for at få taget fingeraftryk.

Baggrunden var den ret naturlige, at man selvfølgelig fandt mange forskellige fingeraftryk i butikken, idet den på grund af postekspeditionen var et meget besøgt sted.

Operation "kom og giv Deres fingeraftryk", blev en formidabel succes. Brevet blev afsendt den 12. januar 1970, og har så været beboerne i hænde den 13. januar. Allerede 2 dage derefter havde 416 tidligere kunder henvendt sig på politigården, hvor de fik taget deres fingeraftryk. Der var ligefrem en lang kø - især ved fyraftenstid, når beboerne i Østbyen mødte op. Men det viste sig, at den rigtige gerningsmand ikke var på fri fod. Ved et flot iden-

En henvendelse fra POLITIET

til DEM

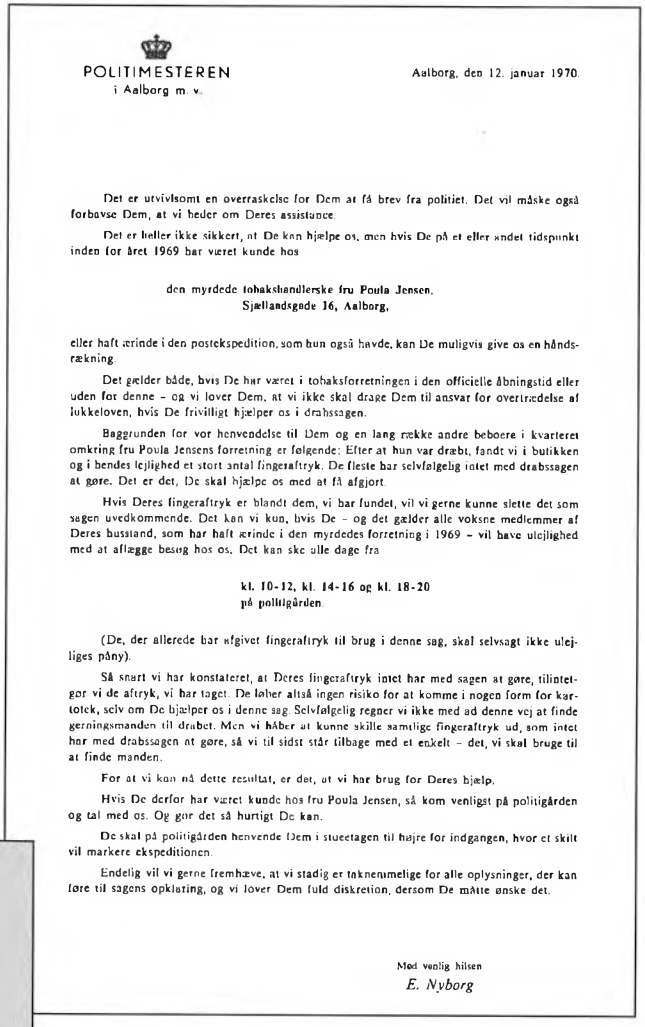

POLITIMESTEREN
i Aalborg m. v.

Aalborg, den 12. januar 1970.

Det er utvivlsomt en overraskelse for Dem at få brev fra politiet. Det vil måske også forbavse Dem, at vi beder om Deres assistance.

Det er heller ikke sikkert, at De kan hjælpe os, men hvis De på et eller andet tidspunkt inden for året 1969 har været kunde hos

den myrdede tobakshandlerske fru Poula Jensen,
Sjællandsgade 16, Aalborg,

eller haft ærinde i den postekspedition, som hun også havde, kan De muligvis give os en håndsrækning.

Det gælder både, hvis De har været i tobaksforretningen i den officielle åbningstid eller uden for denne - og vi lover Dem, at vi ikke skal drage Dem til ansvar for overtrædelse af lukkeloven, hvis De frivilligt hjælper os i drabssagen.

Baggrunden for vor henvendelse til Dem og en lang række andre beboere i kvarteret omkring fru Poula Jensens forretning er følgende: Efter at hun var dræbt, fandt vi i butikken og i bendes lejlighed et stort antal fingeraftryk. De fleste har selvfølgelig intet med drabssagen at gøre. Det er det, De skal hjælpe os med at få afgjort.

Hvis Deres fingeraftryk er blandt dem, vi har fundet, vil vi gerne kunne slette det som sagen uvedkommende. Det kan vi kun, hvis De - og det gælder alle voksne medlemmer af Deres husstand, som har haft ærinde i den myrdedes forretning i 1969 - vil have ulejlighed med at aflægge besøg hos os. Det kan ske alle dage fra

kl. 10-12, kl. 14-16 og kl. 18-20
på politigården.

(De, der allerede har afgivet fingeraftryk til brug i denne sag, skal selvsagt ikke ulejliges påny).

Så snart vi har konstateret, at Deres fingeraftryk intet har med sagen at gøre, tilintetgør vi de aftryk, vi har taget. De løber altså ingen risiko for at komme i nogen form for kartotek, selv om De hjælper os i denne sag. Selvfølgelig regner vi ikke med ad denne vej at finde gerningsmanden til drabet. Men vi håber at kunne skille samtlige fingeraftryk ud, som intet har med drabssagen at gøre, så vi til sidst står tilbage med et enkelt - det, vi skal bruge til at finde manden.

For at vi kan nå dette resultat, er det, at vi har brug for Deres hjælp.

Hvis De derfor har været kunde hos fru Poula Jensen, så kom venligst på politigården og tal med os. Og gør det så hurtigt De kan.

De skal på politigården henvende Dem i stueetagen til højre for indgangen, hvor et skilt vil markere ekspeditionen.

Endelig vil vi gerne fremhæve, at vi stadig er taknemmelige for alle oplysninger, der kan føre til sagens opklaring, og vi lover Dem fuld diskretion, dersom De måtte ønske det.

Med venlig hilsen
E. Nyborg

Politiet gennemførte et kæmpeprojekt, som på længere sigt skulle vise sig at være betydningsfuldt. Man sendte et trykt brev ud til 3600 husstande i området, hvori man bad samtlige i husstanden om at henvende sig på politigården for at få taget fingeraftryk.

Hold næsen hjemme!

Da jeg fredag aften hørte, at der var en mand, som havde tilstået mordet i Sjællandsgade, og at han senere på aftenen skulle i grundlovsforhør, tænkte jeg: Her har du mulighed for med dine egne øjne at se, hvad der foregår. Jeg har nemlig - af en mig uerkendt grund - altid haft lyst til at overvære et grundlovsforhør.

Jeg tog straks til tinghuset, hvor folk allerede stod i kø. Vi ventede i cirka en halv time, inden døren blev åbnet. Jeg har aldrig set noget lignende før. Der blev skubbet og masset fra alle sider. Nu skulle der endelig ske noget. Spændingen var snart udløst. Man skulle med djævelens vold og magt ind for at se denne mand, som havde begået ugerningen.

Da der blev ro i den overfyldte sal, blev tiltalte ført ind - fulgt af en - for mig at se - flok hadefulde blikke. Alle var vrede på denne unge mand, som uden at kunne give nogen grund var blevet morder. Man hørte hviskende ord som »han skulle have samme tur« og »han ligner også sådan en« osv. -

ord, som måske før også er kommet over mine læber, når man har set eller hørt om forbrydere. Det var frygteligt at høre denne mand, der med sin klare stemme fortalte om sin ugerning, alt linens at man kunne se, at lærerne løb ned ad kinderne på den politimand, som tidligere havde siddet i anklageskranken. Hvor jeg i grunden kom til at føle med disse to mennesker.

Under denne »forestilling« slog det mig, hvor frygteligt grunden var. Under de lovsforhør lovede jeg m jeg aldrig mer vil kø udtalelser, som man her ve hvisket, og det er sidste gang, jeg er gået slags »underfoldning«. mine medborgere vil Styr jeres nysgerrighe med andre ord: Hold næ nie!

Arne Bach, Hadsu

Giv en undskyldning

Det er med forundring jeg hør læst Aalborg Stiftstidendes leder om opklaringen af drabssagen og ikke mindst kommenturen mandag den 19. da. til politiassistent Mikkelsens udtalelser til Berlingske Tidende. Forundringen stiger til harme, når man igen læser Aalborg Stiftstidendes reportager i dagene umiddelbart efter politiassistentens fængsling. Bl. a. konstaterede Stiftstidende, at uanset sagens udfald måtte politiassistenten være færdig i politiet.

Vil Stiftstidende stadig stå ved det?

Af anklagerne er vel kun tilbage »ulovlig bagdørshandel«, jfr. kommentaren den 19. da.

At Mikkelsens optræden i retten efter mange timers afhøring skulle være særlig belastende, kan vist ikke være rimeligt.

En leder tør en del år siden, hvor Stiftstidende i meget hårde ord angreb en lærer fra Djursland dukker op i erindringen. Den pågældende var mistænkt for forhold, der var en lærer uværdig, men blev senere pure frikendt.

Lederen blev vist aldrig trukket tilbage.

Det skulle nødig blive for Stiftstidende ikke at fejltagelse.

Derfor - overtrædelse etiske regler eller ej - kelsen den offentlige, ud ne undskyldning. Sti fremfor nogen skylder ha

Aage
Kingosvej 38,

Sjællandsgade-mordet førte bl.a. til disse læserbreve i Aalborg Stiftstidende.

Pressefotograf P. Veiby Nielsens billede fra 1968 gengiver stemningen hos de ventende tilskuere til et grundlovsforhør. Billedet knytter sig til et bankrøveri, hvor der skulle være grundlovsforhør.

tificeringsarbejde kunne man i København, hvor dette fandt sted, meddele navnet på den gerningsmand, som med stor sikkerhed måtte have begået drabet.

Det viste sig at være en 23-årig ung mand, som tidligere havde været straffet adskillige gange. Han boede på drabstidspunktet i Nr. Sundby, men havde tidligere boet i Østbyen.

Han forklarede senere, at han havde været i desperat pengemangel, og når han valgte netop tobaks/postindleveringsstedet som gerningssted, var det fordi han vurderede, at der måtte være mange penge netop der.

Drabet var usædvanligt råt, og dommer Bruun de Neergaard sagde ved domsafsigelsen, at han havde vanskeligt ved at finde undskyldninger for den grove forbrydelse. Dommen lød på livsvarigt fængsel.

Når drabsmanden overraskende blev fundet i Kg. Hansgades arrest, da hans fingeraftryk blev identificeret, skyldtes det, at han nogle dage efter drabet meldte sig i arresten for at afsone en skyldig straf.

Når en drabssag eller f.eks. et stort bankrøveri gennem længere tid har været omtalt i dagspressen, opbygges efterhånden en stor nysgerrighed blandt folk, og når så gerningsmanden endelig er fundet, bliver grundlovsforhøret efter tilståelsen eller første afhøring tit et tilløbsstykke af format.

Var der faldet tilståelse, var grundlovsforhøret som regel åbent, og i Storaalborgs retslokaler var der plads til en 30-40 tilhørere. I de sager, som havde fået en stor pressedækning, var retslokalet oftel fyldt til bristepunktet, og der var især i drabssagerne en sælsom stemning, når den tiltalte blev ført ind.

Af alle forbrydelser er drabssigtelsen vel nok den sigtelse, der betragtes som et mareridt, for man står her over for en mand, som man nærmest betragter som "allerede død", selv om dødsstraffen jo ikke findes i vort land. Det var vel nærmest det, man kunne kalde for en "udstødelse". I dag, hvor de fleste drabssager er glemt i den store offentlighed et år eller to efter gerningen, er drabsmandens chancer for at indgå i samfundet igen, langt større. Læserbrevene som stammer fra Aalborg Stiftstidende i 1969 eller 1970, gengiver et par reaktioner. Skribenterne har tydeligvis tænkt over tingene, ud over hvad man var vant til. Ellers var der ret ensidig kun fordømmelse at spore.

Hjallerup-mordet var en stor medie-begivenhed. Her forsiden af Aalborg Stiftstidende den 23. januar 1967.

Politiet har taget det fintmaskede net i brug:

Alle i Hjallerup afhøres

Den forsvundne havde sagt, at han ville besøge sin fætter dagen efter at han forsvandt, men nogen endelig aftale var ikke truffet

Sneen dækker betydningsfulde spor

Kun en ting er helt sikkert

Eftersøgningen, der blev til drabssag

Onsdag den 18. januar 1967 var en 67 årig hestehandler på vej hjem til sit hus på Søndergade i Hjallerup, hvor han boede alene. Et vidne havde set ham køre ind ved sit hus kl. ca. 22,45, men næste dag kunne bekendte se, at han ikke havde overnattet i sit hus, og da han ikke var kendt for at overnatte fremmede steder, blev man straks urolig for, at der skulle være tilstødt ham noget.

Det var almindeligt kendt i byen, at han normalt gik med ret mange penge på sig. Der blev talt om, at han næsten altid havde mindst 10.000 kr. på sig, så han var i stand til at gennemføre en handel når som helst.

I løbet af et par dage blev man klar over, at der kunne være sket en af to ting:

En flok politifolk er ved at undersøge brønden i gården bag eftersøgtes hus. Senere blev der fundet vigtige spor i havegangen, der førte ned til den gamle jernbanedæmning, der nu er omfartsvej.

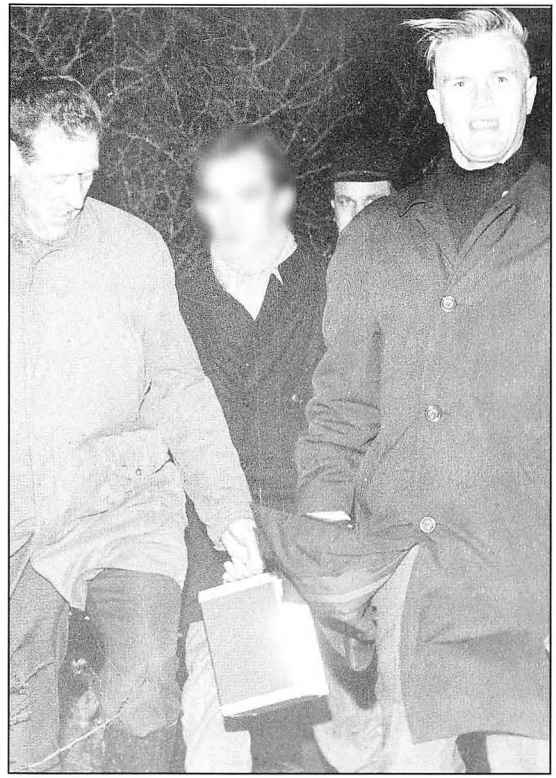

Drabsmanden førtes den aften, han afgav sin tilståelse, ud til vandhullet i engene. Han er her omgivet af nogle af sagens kriminalfolk. Først næste dag blev liget trukket op af vandhullet. Foto: P. Veiby Nielsen.

1) Hestehandleren kunne være blevet overfaldet. 2) Han kunne være kørt en tur på sin cykel og evt. være forulykket.

Man frygtede meget hurtigt det første, men alligevel blev sagen i første omgang startet op som en eftersøgningssag, idet der ikke var spor efter hverken mand eller cykel.

I den efterfølgende weekend var vi 4 kriminalfolk fra Aalborg, der blev sendt til Hjallerup for at bistå med efterforskningen, hvilket var normalt, når en lille politikreds som Sæby politikreds fik en meget ressourcekrævende sag. Samtidig blev rejseholdet tilkaldt.

Med styrker fra bl.a. Frederikshavn og Aalborg blev der straks indledt en omfattende eftersøgning i selve byen, men også i omegnen.

Vandhullet i Hjallerup enge, hvor den myrdede blev gemt. Fotograf ukendt.

Uheldigvis faldt der i den første weekend en skrækkelig masse sne, hvilket besværliggjorde eftersøgningen.

Kriminalfolkene blev sat til at opsøge hvert eneste hus i byen, hvor beboerne skulle afhøres om deres evt. kendskab til hestehandleren, ligesom de blev bedt om at vise have og udhuse frem, så man var sikker på, at han evt. ikke lå der. Der kunne jo være tale om, at han evt. kunne være gået bort i vildelse e.l. Det var ikke så lidt af en utaknemlig opgave at gennemtrave de snefyldte haver - stk. for stk., for man kunne ikke være sikker på, om der evt. lå noget nede under sneen, og efterforskningsledelsen forventede, at det eftersøg-

Den myrdede er fundet i vandhullet af Falck og slæbes i en pressenning ind på land. Fotografiet har været anvendt i dagspressen i Aalborg.

ningsområde, der var gået igennem, var "rent", dvs. at det var udelukket, at manden fandtes der.

Afhøringen af beboerne var knapt så problemfyldt, idet Hjallerupborgerne er et venligt folkefærd, der naturligvis var noget rystet over, at der evt. kunne være sket en forbrydelse. Vi spurgte dem ud, om de kendte den eftersøgte, og om der kunne være personer i byen, der i den sidste tid eller tidligere kunne have opført sig lidt mærkeligt. Og her fik vi en god fornemmelse af, at man var i et overskueligt samfund, hvor mange mennesker kendte hinanden.

Der kom vel både stort og småt frem,

om de andre borgeres særheder, og vi kunne nu nok have skrevet en ganske spændende roman om Hjallerupfolkets dyder og svagheder, men det havde jo bare ikke noget med sagen at gøre.

Metoden var nu alligevel den rigtige. For inde på hovedkvarteret, som vi havde oprettet på et hotel i Sæby, sad chefen for rejseholdet, vicepolitiinspektør Jørgen Schütter, som sammen med sine håndgangne mænd gennemlæste vore udgydelser.

Der aftegnede sig ret hurtigt et billede af en yngre landbrugsmedhjælper, som ikke havde et alt for godt rygte på egnen. Om han havde noget at gøre med hestehandlerens forsvinden kunne man jo stadig ikke vide, men tiden gik, og landbrugsmedhjælperen blev mere og mere interessant, især da det kom frem, at han dagen efter hestehandleren var forsvundet havde udbetalt kr. 10.000.- i kontanter på en splinterny Volvo Amazon i Aalborg, og det til trods for, at han tilsyneladende havde meget store økonomiske problemer.

Det lettede ikke så lidt på bøvlet med eftersøgningen, som efterhånden udstrakte sig til hele egnen omkring Hjallerup.

Man kunne rejse en bedrageri- og en underslæbssigtelse på manden for nogle mindre betydende forbrydelser, man var sikker på, han havde lavet, og de blev brugt som anledning til anholdelse, og så håbede man naturligvis, at det lysnede med at finde ud af hestehandlerens skæbne samtidig.

Vi kørte ned for at anholde manden en aften lige efter spisetid, hvor hotelejerne hr. og fru Mark Andersen Sæby havde serveret rester fra en udsøgt guldbryllupsmiddag for hele holdet. Vi kunne anholde ham uden besvær på den adresse, hvor vi vidste, han kom, og han var mærkelig tavs, da vi satte ham ind i vognen og kørte tilbage til Sæby, hvor han allerede samme aften kom under afhøring.

Næste dag blev han fremstillet i retten med krav om fængsling, da han havde indrømmet bedragerierne, men han kendte ikke noget til forsvindingssagen. Heldigvis kunne han ikke give nogen fornuftig forklaring, hvorfra han pludselig havde fået de 10.000 kr. til Volvoen.

Der gik ikke lang tid, før manden indrømmede, at han havde dræbt hestehandleren, og alle på efterforskningsholdet ventede spændt på at høre om, hvor han havde gemt den dræbte.

Allerede samme aften som tilståelsen faldt, rykkede vi ud til et mosehul, langt ude på Hjallerups enge, hvor den myrdede samt hans cykel var blevet skjult.

Det var lynhurtigt rygtedes i byen, at der havde fundet en anholdelse sted, og at noget afgørende forestod.

Det var en sælsom aften, da vi kørte gennem byen til Hjallerup Enge, som er beliggende syd for byen. Folk stod på gaden, og alle ventede spændt på, hvor den myrdede ville blive fundet. Folk havde nu i næsten 14 dage ikke talt om ret meget andet. Den sigtede viste vej ad nogle markveje, der var totalt opblødte, for de politifolk, der ikke havde lange støvler på, blev det en våd og kold fornøjelse, inden man ude på engene stod ved det vandhul, hvor den sigtede havde smidt sit offer i.

Vandhullet var dækket af et lag is, og det blev kun konstateret, at den myrdede virkelig lå der, hvorefter man trak sig tilbage for at få ham bjærget dagen efter.

Da man næste dag brød isen op, og Falck bjærgede manden, opdagede man, at han stadig var fastbundet til sin cykel. Geningsmanden havde anbragt ham over styret, og bundet ham fast til cyklen med et reb.

Sagen var det klassiske eksempel på, at gerningsmanden egentlig kun havde haft til hensigt at frarøve den gamle mand hans penge, idet han fulgte efter ham ind i gården ved hans hus på selve drabsaftenen. Da han fastholdt sit offer for at tage hans penge, nævnte den dræbte hans navn, og han blev klar over, at han var genkendt, hvorefter han dræbte ham.

P.C.PETERSEN
FALCK

RADNING
FORUST

AALBORG I FESTLIGE OG FARLIGE TIDER

Bogen er en direkte fortsættelse af "Duller, tyveknægte og knippelsvingere", som udkom i 1997, og som handlede om tiden i Aalborg fra 1875 til 1940.
"Aalborg i festlige og farlige tider" beskriver tiden fra 1945 til 1990'erne, og giver med brede strøg i ord og mange billeder en beskrivelse af vel nok den livligste periode i vor bys historie.

Læs om retsopgøret efter 2. Verdenskrig med bl.a. jagten på krigsforbryder nr. 1 i Nordjylland, SS-Sturmbannführer Fritz Bolle. Bogen følger hans spor til Sydtyskland, hvor han forsvandt som sunket i jorden. Og læse om henrettelserne i 1947 i Undalslund plantage ved Viborg, hvor det danske samfund gjorde endeligt op med nogle af de værste danske landssvigere.

Til efterkrigstidens mere muntre hændelser hører også beskrivelsen af "Sheriffen fra Nr. Sundby" - politimester Elmar Nyborg, som jo regerede i Nr. Sundby og Aalborg fra 1950 - 1975.

"Slaget ved Hjardemål kirke" var et af de mærkeligste og markante indslag i ungdomsoprøret. Vi er med ved "ringside" i Hjardemål og ser også på nogle af de værste uroligheder ved Rebildfester i 1970'erne.

Hvad med en tur på restaurant "Verner" i Nørregade og i restaurant "Landmanden" på Bredegade i 1970'ernes Aalborg. Det var begge steder, hvor det var klogt at holde godt fast i tegnebogen.

"Bager-Svend" var vel nok den af Aalborgs mang
ter i avisen på grund af sin opfindsomhed og fr
sen af "Den høflige røver", som også valgte Spa
trukne pengeinstitut.

Odense voksen udl

46 4 Aalborg
Skovfoged Laursen, Ib
Aalborg i festlige og farlige tider

3495004057 04.11.1999 4 194 184 7

ODENSE CENTRALBIBLIOTEK
3495004057